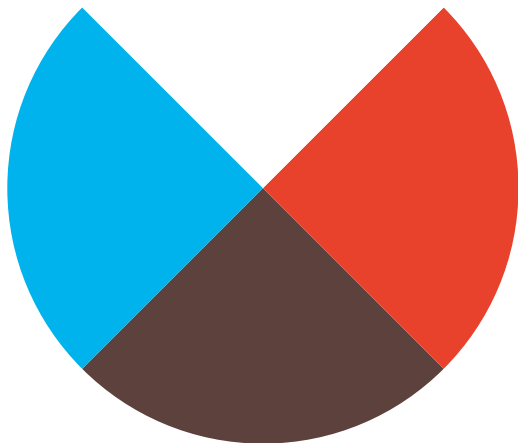

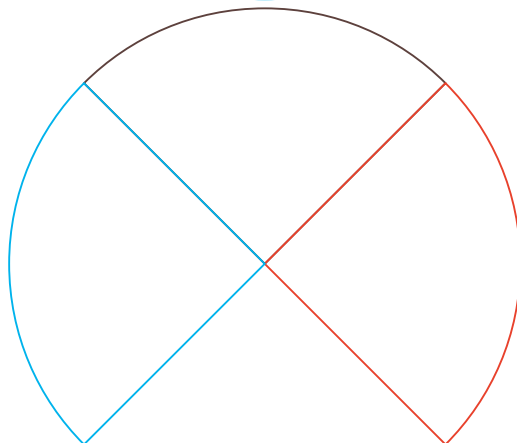
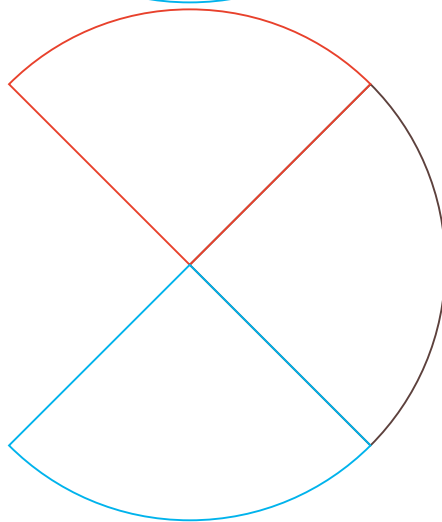
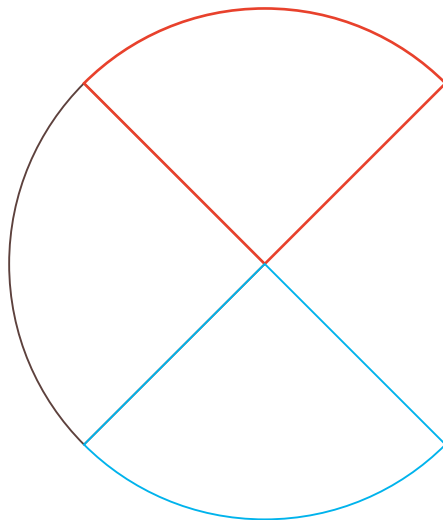
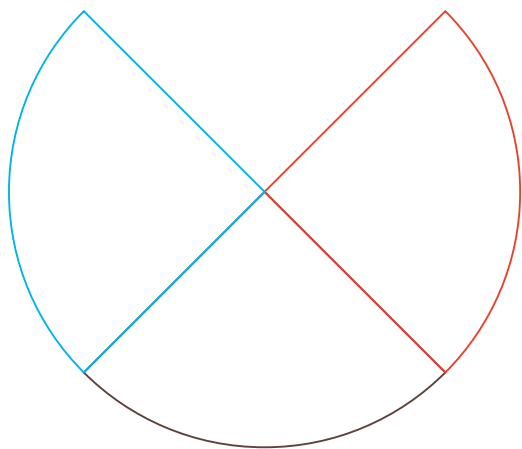
TEORIJA I PRAKSA RADA S MLADIMA

Prilog razumijevanju
rada s mladima u RH
2.0.

Izrada ove publikacije omogućena je
financijskom podrškom Nacionalne zaklade
za razvoj civilnoga društva kroz Razvojnu
suradnju u području Centara znanja.
Sadržaj ove publikacije isključiva je
odgovornost autora i nužno ne izražava
stajalište Nacionalne zaklade.

TEORIJA I PRAKSA RADA S MLADIMA

Prilog razumije vanju
rada s mladima u RH
2.0.

**TEORIJA
I PRAKSA RADA S
MLADIMA
PRILOG
RAZUMIJEVANJU
RADA S MLADIMA
U RH
2.0.**

UREDNIK:

Kristijan Orešković

AUTOR(ICE):

Marko Kovačić

Bojana Čulum Ilić

Valentina Gambiroža Staković

Branimira Penić

IZDAVAČ

Mreža mladih Hrvatske

Selska cesta 112c, 10000

Zagreb

tel: +385 1 4573 973

info@mmh.hr

www.mmh.hr

TISAK

ACT Printlab d.o.o.

GODINA IZDANJA:

2021.

CIP zapis je dostupan u
računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne
knjižnice u Zagrebu pod
brojem 001122553

ISBN:978-953-7805-38-8

Izrada ove publikacije omogućena je financijskom podrškom Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva kroz Razvojnu suradnju u području Centara znanja. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost autora i nužno ne izražava stajalište Nacionalne zaklade.

SADRŽAJ

UVOD	6
A koju ulogu igra Mreža?	9
1. SUVREMENOST MLADIH U HRVATSKOJ: KOMPENDIJ ISTRAŽIVAČKIH NALAZA	12
2. TEORIJA RADA S MLADIMA	27
2.1. Terminološke dubioze	31
2.2. Teorijsko promišljanje	35
2.3. Načela rada s mladima	42
2.4. ETIKA U RADU S MLADIMA	51
2.5. MODELI, OBLICI I SUSTAV KVALITETE RADA S MLADIMA	55
2.6. RAD S MLADIMA U HRVATSKOJ	61
KLUBOVI MLADIH	64
CENTRI ZA MLADE	64
DRUŠTVENO KULTURNI CENTRI	64
VIRTUALNI PROSTORI ZA MLADE: rad s mladima na daljinu	65
INFO-CENTRI ZA MLADE	65
3. PRAKSA RADA S MLADIMA	67
3.1. Osoba koja radi s mladima	68
3.1.1. Kompetencije	68
3.1.2. Obrazovanje	74
3.1.3. Profesionalizacija	76
3.1.4. Prijatelj, uzor, mentor	81
4. EUROPSKA PERSPEKTIVA	87
5. ZAKLJUČAK	95
POPIS LITERATURE	99

Priručnik koji vam je u rukama, od 2015. do danas služio je kao vodilja za razumijevanje pojma mladih i rada s mladima u Hrvatskoj te je bio dosta tražen kao materijal za daljnji rad i razvoj osoba koji su željeli naučiti više o samim mladima i radu s mladima.

Kako je prolazilo vrijeme, mijenjale su se i potrebe mladih kao i sam rad s mladima te s ovim reizdanjem Priručnika želimo naglasiti važnost mladih i rada s mladima ali i napraviti reviziju što se to u ovih nekoliko godina promijenilo te koje teme, načini rada i potrebe se sad prepoznaju kao bitne u radu s mladima.

Drugo izdanje priručnika daje „osvježen“ pogled na temu mladih i rada s mladima što će sigurno biti od velike koristi svima koje zanima tema rada s mladima te će moću poslužiti i kao inspiracija novim generacijama mladih i radnika/ca s mladima.

Nadamo se da će svima ovaj Priručnik biti od koristi, kako stručnjacima tako i osobama koje tek kreću u istraživanje teme mladih i rada s mladima.

Mladi su naša budućnost – rečenica je koju možemo čuti skoro pa na dnevnoj bazi. Da bi smo percipirali činjenicu da su mladi naša budućnost moramo razumjeti što su mladi prolazili u prošlosti, moramo s mladima i za mlade raditi danas da bi mladi imali budućnost.

Jovana Kepčija Pavlović,

glavna tajnica Mreže mladih Hrvatske

UVOD

Ovo nije još jedna publikacija u kojoj puno puta iskoristimo riječi „mladi“ kao jednu od onih popularnih riječi današnjice i u kojoj prikazujemo kako je važno ulagati u mlade jer su oni resurs za bolju budućnost i prosperitet cijelog društva. U vrijeme ekonomske, političke i zdravstvene krize s kojom se mnoge države suočavaju već neko vrijeme, napisane su brojne strategije Europske unije, bijeli papiri, izvještaji, preporuke i drugi normativni dokumenti o mladima. Kako na supranacionalnoj, tako i na nacionalnoj razini osnivaju se brojne stručne radne skupine, otvaraju agencije i uredi za mlade, alociraju i realociraju sredstva za njihove programe i projekte. Političarima su puna usta mladih te se čini kako je njihova dobrobit društveni konsenzus. Sve to, barem nominalno, pokazuje da postoji volja među donositeljima političkih odluka da se položaj mladih u suvremenim društvima poboljša te da se problemi s kojima se suočavaju – riješe. Ali ako je sve navedeno istinito, ako postoji politička volja, ako se poduzimaju koraci koji idu u prilog afirmaciji i emancipaciji mladih, zašto je njihova participacija u javnoj sferi i dalje toliko niska? Zašto bitke protiv njihove nezaposlenosti ne luče djelotvorne rezultate? Zašto je razina političke, medijske i građanske pismenosti, kako sugeriraju i recentna istraživanja, još uvijek zabrinjavajuće niska?

Tvrditi da će tekst koji slijedi ponuditi odgovore na ova pitanja te dati rješenja za navedene probleme bilo bi pretenciozno. Međutim, namjera je ovog teksta da bude prilog razumijevanju jednog dijela politika za mlade, odnosno identificiranje i analiziranje rada s mladima – karakterističnog oblika interakcije mladih i profesionalaca usmjeren na razvoj osobnih i socijalnih kompetencija mladih osoba, kao jednog segmenta doprinosa rješavanju nekih od aktualnih društvenih potreba i prioriteta mladih. Rad s mladima, u svojoj biti, ima transformativni karakter te kao takav, ako se provodi na kvalitetan i primjeren način, može potaknuti društvenu promjenu iniciranu od strane jedne društvene skupine. Upravo iz tog razloga, prkoseći Baizermanovoj tvrdnji da je rad s mladima „umijeće koje je moguće vidjeti, ali ne i opisati i analizirati“ (1996), vjerujemo da je neophodno i moguće razumjeti karakteristike, metodologiju, prednosti i nedostatke rada s mladima, ali i specifičan kontekst u kojem se on odvija. Rad s mladima tako treba sagledati u odnosu na cjelokupnu politiku za mlade, uzimajući u obzir aktere i institucionalni okvir, ali potrebno je ponuditi i praktične savjete koji će olakšati provođenje

ove djelatnosti svima onima koji već rade s mladima, a žele se (i dalje) usavršiti u radu s njima.

Rad s mladima fenomenološki je intrigantan. Osim što je to područje koje je najprije postojalo u praksi pa se tek kasnije pojavila potreba da se opiše, definira te na kraju i normira, rad s mladima izrazito je kontekstualno obojen. Baš zato teško je postaviti opću teoriju o radu s mladima budući da potrebe i problemi mladih, na koje se rad s mladima odnosi, variraju ovisno o društvenom okruženju. Jasno je da teorijski okvir mora postojati kako bi se mogao uspostaviti sustav osiguranja kvalitete, ali i pomoglo praktičarima/kama da pomognu mladima u realizaciji njihovih potencijala na najadekvatniji način, no upravo tu leži opasnost od hipernormiranja. S obzirom na činjenicu da je supstanca rada s mladima fluidna i ovisna o okolini, potrebno je pronaći ravnotežu između preporuka, normi i naputaka s jedne strane te slobode kreiranja i osmišljavanja aktivnosti i procesa s druge strane. Ova dualna priroda zamjetna je i u praksi i na policy razini, ali i na onoj teorijskoj. Dok je praktičarima/kama teško pomiriti zahtjeve društva, mladih i struke, donositelji odluka pak, zbog inherentne želje za strukturiranjem i normiranjem, žele jasne kategorije koje je moguće mjeriti i konkretizirati, a konsenzus o tome koji je cilj i kako provoditi rad s mladima ne postoji ni u znanstvenoj zajednici. Dok neki autori (Furlong, Cartmel, Powney i Hall, 1997) opisuju rad s mladima tek kao „prevenciju dosade“, neki drugi, poput Williamsona (2006), vide ga kao „platformu za kretanje prema strukturiranom volontiranju i aktivaciji u zajednici“. Baš iz tih razloga potrebno je sagledati različite dimenzije ove djelatnosti i prikazati različite prakse njegove provedbe kako bi se sud o konceptualizaciji i kontekstualizaciji rada s mladima donio utemeljen na jasnim i konkretnim uvidima.

Prva verzija ove publikacije izašla je 2015. godine te poslužila brojnim dionicima boljem razumijevanju ove tematike, a sada je došlo vrijeme da se sama publikacija proširi i dopuni novim informacijama s perspektivom daljnjeg proširenja kako društvene, političke i istraživačke prilike budu dalje gradile samo područje mladih, sektora odnosno zajednice praksi. S tim ciljem na umu i ova je verzija (2.0.) podijeljena na dva dijela. U prvom dijelu kontekstualizira se položaj mladih u Hrvatskoj. Mladi, kao korisnici i sukreatori rada s mladima, skupina

su koju je nužno razumjeti kako bi se mogla izvršiti adekvatna analiza rada s mladima i ponuditi konkretne preporuke za njegovu provedbu. Prvi dio tako sadrži sociološki portret suvremene hrvatske omladine, uključujući prikaz njihovih vrijednosti, stavova, razmišljanja i potreba. Uvidom u već postojeće empirijske podatke o mladima dat će se jasan prikaz položaja mladih u hrvatskom društvu. Na tu analizu nadovezat će se drugi dio publikacije koji je posvećen upravo samoj prirodi rada s mladima. Osim genealogije pojma i njegove teorijske utemeljenosti, ovo će poglavlje identificirati načela, vrijednosti i etiku rada s mladima, ali i opisati pojavne oblike, tipove i modele s obzirom na hrvatske specifičnosti, uzimajući u obzir i nezaobilazni kontekst Europske unije. Predstavljene su i karakteristične postavke rada s mladima poput prikaza profila osoba koje rade s mladima, europske prakse u usmjeravanju razvoja rada s mladima i istaknuti faktor etičnosti u procesu konstruiranja rada s mladima.

Iako je ova publikacija inovativna za Hrvatski kontekst, bilo je nemoguće pokriti sve aspekte i segmente rada s mladima u njoj. Upravo joj zato to i nije bila namjera. Publikaciji pred vama svrha je da one koji se još nisu, upoznaju s radom s mladima i temeljnom postavkom ove djelatnosti, ali i da ponudi teorijsko i metodološko utemeljene nalaze o mladima i radu s mladima svima onima koji su iskusni radnici s mladima. Publikacija je pisana u obliku teksta koji kombinira teoriju i praksu te je rasterećena od često teško probavljivog akademskog rječnika i diskursa, ali neovisno o tome ima za cilj ponuditi konkretne alate za rad s mladima, objasniti koncepte i razvoj samog područja te potaknuti širu javnost na kritičko i konstruktivno promišljanje o budućnosti razvoja ovog područja.

Uživajte u čitanju i promišljanju rada s mladima,

Autor(ice)

A KOJU ULOGU IGRA MREŽA?

„Nacionalno vijeće mladih je krovna organizacija mladih koja okuplja lokalne, regionalne i nacionalne organizacije mladih te druge aktere u radu s mladima. Nacionalno vijeće mladih služi kao servisna organizacija svojim članicama, a bavi se i zagovaračkim radom i kreiranjem javnih politika. Sličnu ulogu na europskoj razini ima Europski forum mladih, gdje nacionalna vijeća mladih imaju važnu ulogu,“ – kaže Mrežin Mali rječnik pojmova politike za mlade i rada s mladima iz Youth Policy Backpack-a izdanog 2011.

Podebljajmo ovo tvrdnjom da nacionalna vijeća imaju zavidnu priliku koristiti Europski forum mladih kao idealnu platformu za:

- umrežavanje sa ostalim nacionalnim vijećima i internacionalnim organizacijama mladih te ostvarivanje partnerstava
- unaprjeđenje vlastitog rada usvajanjem inovativnih pristupa i dobrih praksi iz primjera Europskog foruma i njegovih članica
- zagovaranje na europskoj razini, što nerijetko može značajno doprinijeti promjenama na nacionalnoj razini

Upravo je zagovaranje u nešto širem okviru, onom Europske unije, jedan od praktičnijih alata iz radione (za mlade), posebno učinkovit pri uspostavljanju i profesionalizaciji rada s mladima. Zato, ovaj kratki uvod donosi nekoliko važnih činjenica i pokoju informaciju vrijednu pamćenja koje će stvoriti kontekst onome što slijedi. Kao atmosferični kadar na početku svake dobre filmske scene.

Mreža mladih Hrvatske, osnovana 2003. sa ciljem snažnog i organiziranog djelovanja u području rada s mladima i zagovaranju većih prava i kvalitetnijih politika za mlade, već je u petoj godini svog postojanja primljena u kandidatsko članstvo Europskog foruma. U studenom 2011. godine, u portugalskoj Bragi, tada europskoj prijestolnici mladih za predstojeću godinu, Mreža je svečano primljena u punopravno članstvo. Time joj je dodijeljeno ne samo priznanje kao nacionalnom vijeću, već međunarodna potvrda kvalitete za sav dotadašnji rad.

Kroz godine Mreža opravdava dodijeljenu joj titulu i dokazuje kolikih je kapaciteta, intenzivno djelujući na razvoj položaja mladih u društvu te unaprjeđujući rad s mladima. Svoj je značaj utisnula u stranice povijesti brojnim djelima pa i samim svojim osnutkom, no prema skromnom mišljenju autora ovih redaka, možda ponajviše:

- uvodeći u hrvatski pojmovnik i koordinirajući Strukturirani dijalog, danas poznatiji kao Dijalog EU-a s mladima, od 2009. godine do danas;
- uspostavljanjem vlastitih edukativnih programa, među kojima se ističu Studiji o mladima za mlade, koji su oblikovali generacije mladih aktivista i boraca za demokraciju i prava mladih;
- zastupajući reprezentativno glas mladih pred javnosti, državnim institucijama i nadležnim resornim tijelima te vodeći „bitke“ na svim razinama.

Do ovog trenutka dakle, Mreža kao međunarodno prepoznato nacionalno vijeće mladih i članica Europskog foruma mladih djeluje punih deset godina, a u poboljšanju položaja mladih već osamnaest. Dok na europskoj sceni dosljedno pruža značajan doprinos, u hrvatskom se kontekstu uspjela pozicionirati kao ključni i neizostavni saveznik razvoja rada s mladima. Svi ti naponi pospješeni su i dugogodišnjim suradnjama s institucijama i predstavničkim tijelima Europske unije te nacionalnim organizacijama mladih i onih koje rade s njima.

U nešto recentnijoj povijesti, Mreža je upravo zahvaljujući ulozi nacionalnog vijeća i članice Europskog foruma bila aktivno uključena u 3. Europsku konvenciju o radu s mladima, održanu u prosincu 2020. u hibridnoj verziji u njemačkom Bonnu, koja je ukupno okupila 1000 sudionika iz 50 zemalja. Kao rezultat Konvencije proizašla je završna deklaracija – Putokazi za budućnost o kojima više možete čitati i na stranicama koje slijede, čime je započeo takozvani Bonski proces. Potonji predstavlja proces implementacije Europske agende za rad s mladima u predstojećem razdoblju od tadašnjih pet, a sada četiri godine.

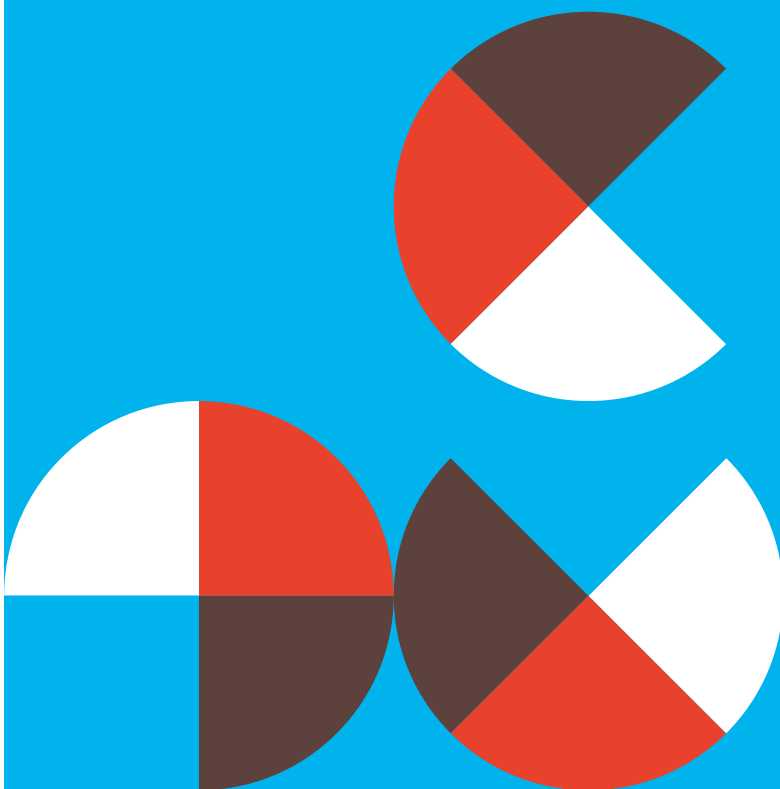
Nadahnuti time, Mreža nastavlja svoju misiju. Nastavlja ulagati napore u razvoj rada s mladima kako bi sustavno djelovala u procesu osnaživanja populacije mladih za aktivno i odgovorno sudjelovanje u društvu.

Dopunjeno izdanje priručnika Teorija i praksa rada s mladima kojeg držite u rukama jedan je od uloženi napora i namijenjen je kao doprinos boljem razumijevanju trenutnog stanja rada s mladima u Hrvatskoj.

Leo Staković
Predsjednik Upravnog odbora
MMH

1

SUVREMENOST MLADIH U HRVATSKOJ: KOMPENDIJ ISTRAŽIVAČKIH NALAZA

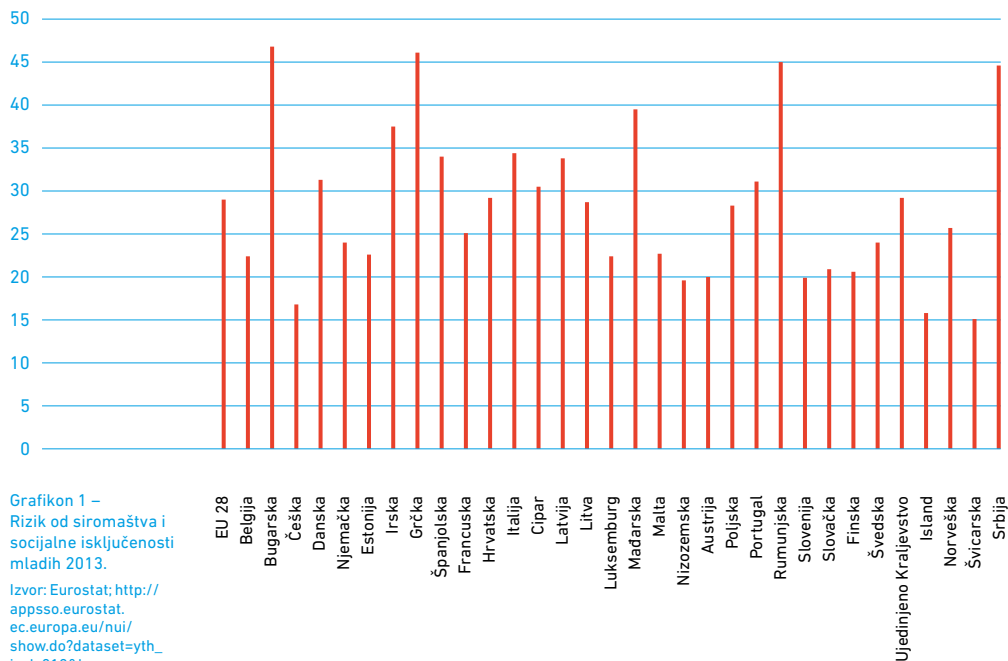
Društveni i akademski interes za mlade, kako pišu V. Ilišin i F. Radin (2007), javlja se nakon Drugoga svjetskog rata. Protestna gibanja 1960-ih, pojava masovne kulture i naglasak na alternativnim stilovima života gurnuli su mlade u prvi plan te ih se počelo smatrati „jamcem opstojnosti i razvoja demokracije, [a] u bivšim socijalističkim zemljama kao jedan od nositelja demokratske transformacije i konsolidacije“ (15). Polazna pretpostavka gotovo svakog istraživanja mladih njihov je marginalan položaj u kontekstu ostatka društva. Taj podređeni položaj u odnosu na stariju populaciju stvara neke generacijski uvjetovane obrasce ponašanja što uvelike utječe na njihov status, ali i ulogu u samom društvu. Mladi su, kao indikator stanja društva, oduvijek bili zanimljivi istraživačima. Njihovi su stavovi, vrijednosti, kompetencije, ali i ponašanja, lakmus-papir kojim se solidno mogu objasniti šire društvene tendencije pojedinog društva te ih je baš zato potrebno istraživati i analizirati. Mladi u Hrvatskoj ne odstupaju u mnogočemu od ostalih društava novih demokracija. Njihova razmišljanja, vrijednosti i stavovi, njihova aktivnost u društvu, ali i problemi i izazovi s kojima se suočavaju, u malo su toga drukčiji u usporedbi s drugim sličnim društvima. Iako su početne pozicije u ranim fazama demokratizacije bile uvjetovane nepovoljnim faktorima poput rata, devastacije gospodarskih resursa, ograničenih sloboda u 1990-ima te su kao takve imale utjecaj na percepciju socijetalne sfere, ali i ostvarivanje mladih, oni su danas u jednako nepovoljnom položaju kao i njihovi vršnjaci u drugim postkomunističkim državama. Generalno govoreći, položaj mladih u Hrvatskoj relativno je nepovoljan, no ne treba gajiti iluzije da je u ostatku Europe (posebno u novim demokracijama) situacija bolja. Kad govore o tom marginaliziranom položaju mladih, sociolozi najčešće upotrebljavaju sintagmu „mladi kao problem“. U tom kontekstu, mladima je potrebna briga kako bi se njihova ranjivost i odložnost devijantnom ponašanju, uzrokovana dobi, smanjila, a njih zaštitilo. S druge strane, antipod je toj sintagmi viđenje mladih „kao društvenog resursa“ što podrazumijeva da ih se promatra kao vitalne nositelje inovativnog i kreativnog potencijala koji je važno aktivirati u sadašnjosti, a ne odlagati za budućnost kada se od mladih kao zrele populacije očekuje da postanu vodeća društvena snaga“ (Ilišin, Spajić-Vrkaš, 2015).

Ovu promjenu slijedila je i promjena orijentacije rada s mladima: počevši s prevencijom kao ključnom orijentacijom (programi smišljeni za

prevenciju i tretman rizičnih mladih) prema pripremanju (razvijanje vještina među mladima potrebnih za razvoj mladih) pa sve do participacije i dijeljenja moći (aktivno uključivanje mladih u odlučivanje i organizaciju društvenog i političkog života) (O'Donoghue, Kirshner, McLaughlin, 2002). Nekoliko je aspekata analize mladih koji nam pomažu ocrtati njihov sociološki portret. Počevši od makrorazine i razine procesa cijelog društva pa sve do mikrorazine na kojoj mladi kao akteri imaju prilike najviše djelovati, u nastavku ovog pregleda situacije mladih u Hrvatskoj u europskom kontekstu donosimo nekoliko vrlo važnih točaka koje će nam pomoći pri razumijevanju njihova položaja i konteksta u hrvatskom društvu. Jedan od često zanemarenih faktora u društvenim znanostima jest i demografsko starenje stanovništva. Ono je promaknulo mlade u važne društvene aktere jer su upravo oni najvitalniji dio društvenog sustava, sposoban da implementira inovacije koje su ključne za napredak društva. To je razlog zbog kojeg treba poticati kreativnost i integraciju mladih u društvo te ih doživljavati kao relevantne dionike u procesu donošenja društvenih i političkih odluka. To je pak moguće isključivo ako priznajemo mlade kao aktera i faktor društvene promjene te stvaramo društvenu klimu za optimalno ostvarivanje navedenih ciljeva. Dodatni razlog sve veće popularnosti koncepta prava mladih leži u činjenici da se doba mladosti produžilo. Autori, a posebice oni koji se bave proučavanjem tranzicijskih društava (Ule, 1998), tako govore o tzv. produženoj mladosti koju obilježava dulji boravak unutar formalnog obrazovanja, snažnija i dulja ovisnost mladih o roditeljima, odgađanje zasnivanja vlastite obitelji zbog nepovoljnog ekonomskog statusa te nepoticajna društvena klima za aktivno sudjelovanje mladih u društvu. Produžena mladost argument je kvantitativne i kvalitativne naravi. Dok s jedne strane sugerira sve veći udio mladih u svjetskoj populaciji, čime mladi dobivaju dodatnu važnost, on s druge strane postavlja pitanje neosamostaljivanja na političku i društvenu agendu. Mladi su, kako slijedi logika argumenta, pogođeni opisanim kontekstom te trpe neželjene negativne posljedice što ih transformira iz objekta u subjekt društvenog tijeka.

Jedan od indikatora kojim se pokušava dočarati socijalni položaj mladih u kontekstu širih ekonomskih kontura jest rizik od siromaštva i isključenosti. Rizik od siromaštva i isključenosti posebno je opasan jer utječe na

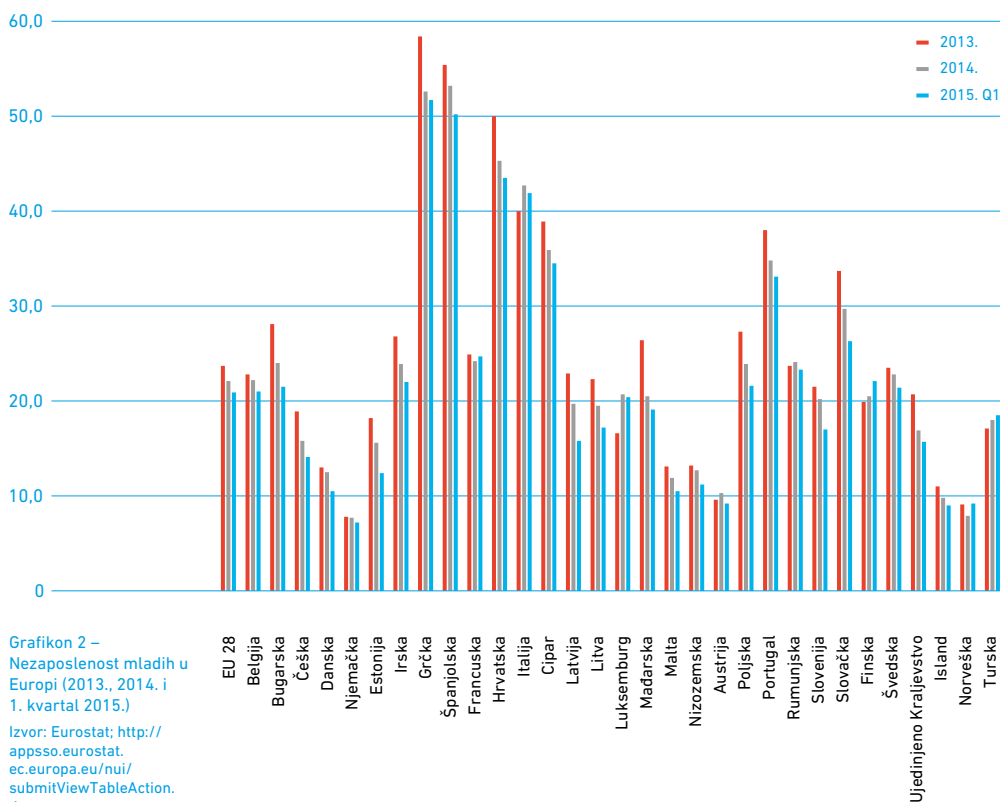
produbljanje socijalnih razlika i ograničava pristup mogućnostima. Podaci govore da je oko 20 posto stanovništva Hrvatske u riziku od siromaštva, a da su šanse da stanovnik Hrvatske postane siromašan 20,59 posto više u usporedbi sa svim ostalim građanima Europske unije. Od svih članica Unije jedino Bugarska, Rumunjska i Litva pokazuju gore rezultate u ovom području (Karaman Aksentijević, Ježić, 2014). Pogledamo li podatke za kohortu mladih u Grafikonu 1 koji pokazuje kakva je situacija diljem Europe, vidjet ćemo kako je socijalni položaj hrvatske omladine osrednji, tj. kako 29,2 posto mladih u Republici Hrvatskoj živi u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. Premda je taj broj sam za sebe zastrašujuće visok, u usporedbi s drugim zemljama vidimo da je situacija mladih u Hrvatskoj s obzirom na rizik od siromaštva i socijalne isključenosti u razini prosjeka Europske unije. Taj podatak govori nam kako je navedeni problem sistemski, odnosno kako je nužno provoditi koordinirane politike na razini EU-a s ciljem rješavanja rizika od siromaštva i socijalne isključenosti.

Grafikon 1 – Rizik od siromaštva i socijalne isključenosti mladih 2013.

Izvor: Eurostat; http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_incl_010&lang=en

Grafikon 2 pokazuje situaciju vezanu za nezaposlenost mladih u Europi u kojem je vidljivo da Hrvatska i 2015., uz Grčku i Španjolsku, ima najveći postotak nezaposlenih mladih. Nije neobično da države na koje je ekonomska kriza najviše utjecala, poput Španjolske, Italije, Grčke, Cipra i Hrvatske, imaju i najveći problem sa smanjivanjem nezaposlenosti mladih. Iako je zamjetan trend pada nezaposlenosti u Hrvatskoj (početkom 2012. godine 52 posto mladih ispod 25 godina bilo je nezaposleno, dok je taj postotak tri godine kasnije smanjen za gotovo 10 posto), podaci o nezaposlenosti mladih alarmantni su pokazatelji dubine gospodarske krize koja ima utjecaj na cjelokupno društvo.

Nezaposlenost je fenomen koji ne pogađa samo nezaposlenog pojedinca. Ona pogađa i obitelj nezaposlenog, ali i širu društvenu zajednicu. Upravo zbog toga, u istraživanjima i literaturi ne govori se često o psihološkim i socijalnim posljedicama kao o zasebnim kategorijama, već su one obuhvaćene jednim zajedničkim pojmom psihosocijalnih posljedica nezaposlenosti, poput promjena u radnoj etici i radnim vrijednostima do kojih dolazi zbog nezaposlenosti, ali i kriminalnom i delinkventnom ponašanju kao o agresivnoj reakciji na takvo stanje (Nekić, 2002). Govorimo li o vrijednostima mladih, nemoguće je zaobići odnos mladih prema Drugome. Istraživanje iz 2013. (Ilišin et al, 2013) pokazuje relativno visok stupanj socijalne distance mladih Hrvata prema drugim nacionalnim skupinama. U Tablici 1 koja pokazuje Bogardusovu ljestvicu socijalne distance, vidljivo je kako mladi u Hrvatskoj najnegativnije percipiraju pripadnike romske nacionalnosti, Albance i Srbe, dok su im najprihvatljiviji Hrvati i Nijemci. Uočljivo je da mladi Hrvati imaju nisku razinu povjerenja prema većini ljudi različitih nacionalnosti što upućuje na nisku razinu interkulturalnosti prisutnoj u hrvatskom društvu. Antagonizam prema pripadnicima naroda bivše Jugoslavije svjedoči o nedovoljnom suočavanju mladih Hrvata s prošlosti te svojevrsnom zazoru od Istoka, a preferencija Amerikanaca i Nijemaca može se objasniti personifikacijom rasta, razvoja i napretka koja se povezuje s pripadnicima ovih nacionalnosti država Zapada. Ovakav simplifikirani pogled na svijet koji zanemaruje kompleksnost odnosa rezultat je neadekvatnosti školskog sustava, ali i utjecaja odgoja. Iz tog razloga potrebno je mladima predstaviti i izazove i prednosti interkulturalne komunikacije i participacije u socijalnim kontaktima s pripadnicima različitih nacija. Rad s mladima djelatnost je koja to mora učiniti, nudeći im kompetencije za kritičko i analitičko razumijevanje socijalnih odnosa, apstrahirajući pritom nebitno od bitnoga.

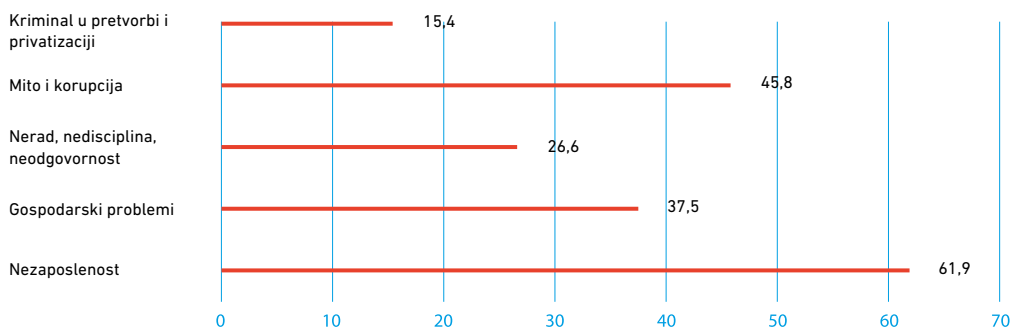
U TABLICI SU NAVEDENI RAZNI ODNOSI KOJE MOŽEMO IMATI S LJUDIMA RAZLIČITIH NACIONALNOSTI. KADA BISTE BILI U PRILICI DA ODLUČUJETE, KOJE BISTE OD TIH ODNOSA PRIHVATILI?								
	S njima ne želim biti ni u kakvom odnosu	Da stalno žive u mojoj zemlji	Da stanuju u mom susjedstvu	Da mi budu suradnici na poslu	Da mi budu pretpostavljeni na poslu	Da se s njima družim i posjećujem ih	Da obavljaju čelne funkcije u političkom životu	Da budemo u bliskom srodstvu (brak i sl.)
Albanci	33,5	35,4	11,7	5,7	2,7	9,1	0,7	1,7
Amerikanci	8,2	28,1	13	16	4,6	20,4	2,6	7,1
Bošnjaci	15,7	33,4	16,2	6,3	3,1	17,8	1,5	5,9
Crnogorci	21,5	32,6	14,7	6,4	4	15,3	1,7	3,9
Hrvati	1,1	18,8	12,1	7,8	4,7	14,5	1,7	39,3
Mađari	14,1	31,6	16,5	11,9	4	15,7	1	5
Makedonci	17,5	34,3	14,5	9,4	2	16,7	1,1	4,5
Nijemci	6,6	27,4	15,8	15	6,9	17	4,2	7,5
Romi	48	29,6	8,4	3,5	1,4	6,9	0,7	1,4
Rusi	16,9	34	15	10,9	4,7	13,6	1,3	3,6
Slovenci	18,4	33,2	15,9	8,9	2,8	15,7	1,3	3,9
Srbi	28,5	30,3	12,7	5	3	13,3	1,8	5,4
Talijani	11,5	30,4	15	8,9	4,8	19,5	2,7	7,3

Tablica 1 – Prikaz percepcije socijalne distance mladih u Republici Hrvatskoj
Izvor: Ilišin et al, 2013

Mladi i te kako realno percipiraju društvene probleme. Dosadašnja istraživanja mladih (Ilišin 1999; 2003) pokazala su koliziju rezultata percepcije problema mladih i ostatka društva. Mlađa, ali i starija generacija uglavnom ističe probleme poput nezaposlenosti, nepotizma i gospodarskih problema kao najvažnije probleme hrvatskog društva. Grafikon 3 pokazuje percepciju mladih o najvećim problemima hrvatskog društva. Nalazi ovog istraživanja¹ komplementarni su nalazima studije vrijednosti European Values Study – 2008 na cjelokupnoj populaciji. To sugerira da mladi vrlo realno shvaćaju i razumiju koji su problemi društva, a njihovo poimanje tih problema podudara se s percepcijama odraslih. Ovaj nalaz relevantan je jer upućuje na to da postoji svojevrsni društveni konsenzus, neovisan o generacijama, o viziji i stanju društva, no da se načini adresiranja tih problema razlikuju. Razlika o

¹ Riječ je o istraživanju koje su provele prof. dr. sc. Vedrana Spajić Vrkaš i prof. dr. sc. Vlasta Ilišin za potrebe izrade Nacionalnog programa za mlade 2014. – 2017. (dostupno na http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/mladi/potrebe_problemi_i_potencijali_mladih_u_hrvatskoj_istrzivacki_izvjestaj).

odabiru načina adresiranja problema možda se može promatrati kroz prizmu intenziteta. Mehanizmi kojima to rade starije generacije institucionalnije su, dok mladi probleme rješavaju efektivnijim alatima, no pitanje za analizu dugoročna je učinkovitost i usporedba dvaju pristupa. Isto tako, na temelju percepcije problema moguće je konstruirati obrazovne i druge aktivnosti koje će raditi izravno na razvoju vještina i znanja potrebnih za rješavanje ili ublažavanje navedenih problema čime će se jačati društveni i osobni kapaciteti mladih za stvaranjem što boljeg okruženja u kojem žive i djeluju.

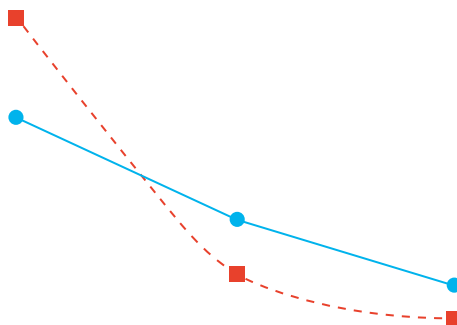
Grafikon 3 –
Percepcija problema
hrvatskog društva
Izvor: Ilišin, Spajić-Vrkaš,
2015.

Nastavno na percepciju problema hrvatskog društva, zanimljivo je vidjeti vlastitu percepciju budućnosti mladih. Istraživanje mladih u vremenu krize (Ilišin, Bouillet, Gvozdanović i Potočnik, 2013) pokazuje da su mladi ipak optimističniji u vezi sa svojom i ekonomskom budućnosti. U Grafikonu 4 moguće je vidjeti da tek 11,2 posto mladih smatra da će ekonomska budućnost Hrvatske biti lošija, a samo 3,2 posto da će njihova budućnost biti gora od sadašnjeg stanja. Iako je za tumačenje ovih podataka nemoguće ne uzeti u obzir ekonomsku krizu u kojoj je Hrvatska od 2008. godine, oni su ipak vrlo dobar smjerokaz u procesima kreiranja različitih programa za mlade. Naime, visoka razina optimizma za bolju budućnost je vrlo dobra podloga za razvoj kompetencija. Drugim riječima, mladima koji nisu uvijek najspremniji na aktivizam i participaciju, moguće je argumentirati kako za postizanje

bolje ekonomske i osobne budućnosti nije dovoljno biti pasivan, već je nužno steći kompetencije za ostvarivanje tih ciljeva. Budući da mladi žele i misle da će budućnost biti bolja, za očekivati je da će biti spremniji na promjenu kako bi promijenili nezadovoljavajuću situaciju u kojoj se nalaze oni, ali i država.

Grafikon 4 –
Percepcija osobne i
ekonomske budućnosti
mladih

Izvor: Ilišin, Bouillet,
Gvozdanović i Potočnik,
2013.

	bolja	ista	lošija
—●— ekonomska budućnost	52,7	27,7	11,2
- -■- - osobna budućnost	77,1	14,3	3,2

Participacija mladih jedna je od središnjih točaka politika za mlade i bez njezina prikaza nije moguće dobiti uvid u strukturu i stanje omladine neke zajednice. Različite pristupe autora moguće je sažeti u tri kategorije koje opisuju participaciju kao napore: (a) mladih ljudi da se organiziraju oko pitanja njihova izbora rješavanja problema, (b) odraslih za uključivanje mladih u društvene strukture te (c) mladih i odraslih da se zajedno udruže u međugeneracijska partnerstva. Ona varira u svom izrazu iz jednog područja na drugo, ali dokle god mladi sudjeluju u institucijama i odlukama koje utječu na njih, to se smatra sudjelovanjem mladih u društvu (Checkoway, 1995; Rajani, 2001; Rajani, 2000; Sherrod, Torney-Purta i Flanagan, 2010). Premda neki autori (Ekman, Amna, 2012) smatraju da je svaka vrsta participacije inherentno politička, u većini politoloških i socioloških tekstova ipak nalazimo

na razlikovanje civilne i političke participacije. Ključ razlikovanja može se pronaći u samoj svrsi čina participacije – je li participacija pokrenuta s ciljem utjecaja na neko političko stanje ili političku odluku ili pak s ciljem podizanja svijesti i razvoja društvenog kapitala². Hrvatska situacija vezana za političku participaciju mladih ne odstupa od inozemnih trendova. Dok studenti pokazuju nešto višu spremnost na političku participaciju, ostatak mladih nešto je pasivniji u svojim namjerama (Kovačić, 2014: 50). Često se u javnom diskursu mogu čuti kritike o današnjoj omladini kao pasivnoj, nezainteresiranoj, letargičnoj i politički neangažiranoj. Te kritike valja uzeti s rezervom. Henn, Weinstein i Wring (2002) upozoravaju na diskrepanciju u percepciji koncepta politike između pripadnika mlađe i starije populacije. Dok se konvencionalne političke stranke bave, primjerice, raspravom o mehanizmima fi skalne discipline, opravdanosti odluka o infrastrukturi sustava odvodnje i procjenom učinka propisa, teme od interesa mladih mnogo su više usmjerene prema postmaterijalističkom diskursu. Zaštita prava životinja, očuvanje okoliša i pitanja smanjivanja društvene nejednakosti okupiraju mlade mnogo više. Isti autori, interpretirajući nalaze longitudinalnih istraživanja, tvrde da, premda će razina stranačke identifikacije mladih, kao i članstvo u političkim strankama, biti niža od istih pokazatelja za odrasle, te usprkos činjenici da će njihov odaziv na izbore biti niži, način participacije mladih ne smijemo promatrati kroz konvencionalnu vrstu sudjelovanja u političkom životu. Aktivizam mladih treba se promatrati samo kroz kontekst mehanizama koji su im prikladniji, odnosno argument ide u smjeru kritike normativnoj predodžbi da je participacija definirana i nepromjenjiva kategorija.

-----
2 Valja istaknuti kako jasnog razlikovanja društvene i politike participacije nema. Problem nije samo u nemogućnosti definiranja i razlikovanja, već i u neunificiranom korištenju termina. Tako se u literaturi na engleskom jeziku vrlo često koriste različiti pojmovi za istu aktivnost. Drugim riječima, ne postoji konsenzus između znanstvenika i istraživača o terminološkoj usklađenosti. Čitate li literaturu iz ovog područja nije neobično da se pojmovi poput youth engagement, youth voice, youth participation, youth activism, youth civic engagement, youth political empowerment, activist (youth) citizens – preklapaju u značenju i upotrebi. Za detaljniju raspravu o ovoj temi, sugeriramo da pogledate Handbook of Research on Civic Engagement in Youth (2010) urednika Lonnieja R. Sherroda, Judith Torney-Purta, Constance A. Flanagan.

A upravo kada se govori o poticanju participacije, vrlo se često govori i o kompetencijama koje idu s tim. U tom je kontekstu vrijedno citirati i Galstona (2001: 223) koji tvrdi da posjedovanje političkog znanja pomaže pojedincima da bolje razumiju svoje interese, kao pojedinci i kao članovi grupe, te im omogućuje bolje shvaćanje utjecaja različitih javnih politika na njihove interese. Mladima je te kompetencije potrebno prenijeti na adekvatan i smislen način kako bi postali produktivni i punopravni članovi zajednice. Iz tog razloga, jedan je od ključnih mehanizama u procesima osobnog i društvenog razvoja mladih rad s mladima. Ovaj koncept, iako je često fluidan i teško ga je konceptualizirati, podrazumijeva proces interakcije između mladih osoba i radnika s mladima kojima je cilj stvoriti poticajno okruženje za zdrav i kvalitetan razvoj mlade osobe. Rad s mladima, kao uostalom i cijeli kišobran politika za mlade, eklektičan je i heterogen, no imperativ je da bude utemeljen na stvarnim potrebama mladih, što je i jedan od razloga zbog kojeg je ova publikacija počela prikazom stanja vrijednosti, percepcija i stavova mladih. Iako provedba rada s mladima ovisi o potrebama konkretne zajednice, ipak postoje neke zakonitosti, vrijednosti, i mehanizmi koji osiguravaju kvalitetu ovog procesa. U nastavku ove publikacije donosimo prikaz rada s mladima kao koncepta koji omogućuje kreiranje metodologije za pozitivan i usmjerujući razvoj mladih osoba. Kroz prikaz različitih modela i tipova rada s mladima, čitatelju/ici ponudit ćemo uvid u kompleksnost rada s mladima, ali i sugerirati kako organizirati proces u kojem će mladi imati ključnu ulogu, a da opet bude edukativan i svrsishodan.

Mladi u doba pandemije

U 2020. godini suočeni smo s globalnom pandemijom uslijed širenje virusa SARS-Cov-2. Sam virus, a onda i mjere ograničavanja kretanja i društvenih okupljanja kao i zabrane kretanja osoba preko graničnih prijelaza u svrhu sprečavanja širenja virusa uvelike su uvelike su promijenile živote svih generacija, ne samo mladih. Međutim, pandemija je samo istakla i produbila nejednakosti u društvu te su najviše bili pogođeni oni koji su i inače isključeni, što se posebno odnosi i na mlade. Istraživanja ističu da je nekoliko područja značajnih za mlade bilo posebno pogođena pandemijom COVID-19 i onemogućila mladima da ostvaruju svoja prava a to su zapošljavanje, obrazovanje, stanovanje, participacija i mentalno zdravlje mladih.

Zapošljavanje mladih

Iako općenito gledajući mladi nisu u velikom zdravstvenom riziku u odnosu na osobe starije životne dobi, poremećaji u pristupu obrazovanju i mogućnostima zapošljavanja kao posljedica gospodarskog pada stavlja ovu generaciju mladih u vrlo težak položaj pri pronalasku i održavanju kvalitetnih radnih mjesta i stabilnih prihoda. Istraživanja Europskog foruma mladih, OECD-a, ILO-a (International labour organisation) i RAY Mreže pokazuju da

- 1 od 6 mladih osoba je izgubila posao uslijed ekonomskih posljedica pandemije; ponajviše mladi radnici i radnice u dobi od 18 do 24 godine u uslužnim djelatnostima
- mladi su obično prvi na redu kad dolazi do rezanja radnih mjesta te nezaposlenost mladih u krizi raste gotovo dvostruko brže u odnosu na opću nezaposlenost;
- 1 od 3 mlade osobe radi u sektoru najpogođenijem krizom - trgovina, ugostiteljstvo i prehrambena industrija
- Radno vrijeme zaposlenih mladih palo je za gotovo četvrtinu (tj. u prosjeku za dva sata dnevno) i dvoje od pet mladih (42 posto) izvijestilo je o smanjenju dohotka

- prisutna je diskriminacija u sustavima socijalne skrbi na temelju dobi – u nedostatku radnog iskustva mladi nemaju pristup naknadama za nezaposlene (kao i uslijed prekarnog rada, čime su više pogođeni mladi radnici)
- 40% mladih brine oko svog radnog statusa i dohotka u budućnosti

Obrazovanje – kvaliteta i pristup obrazovanju. Tri četvrtine mladih (73 %) doživjelo je potpuno zatvaranje škola i fakulteta, ali nisu svi imali mogućnost online učenja i učenja na daljinu. COVID-19 ostavio je svaku osmu mladu osobu (13 %) bez ikakvog pristupa obrazovanju, podučavanju ili osposobljavanju te je situacija posebno akutna među mladima u nerazvijenim zemljama, kao i među rizičnim skupinama mladih (nižeg socio-ekonomskog statusa, pripadnika manjina, migranata i azilanata). Bez obzira na najbolje napore škola i institucija za osposobljavanje da osiguraju kontinuitet putem internetske nastave, Europski forum mladih upozorava da 65% mladih smatra da su naučili manje od početka pandemije, 51% vjeruje da će se njihovo obrazovanje odgoditi, a devet posto se plašilo da će njihovo obrazovanje patiti, a možda čak i neće uspjeti dovršiti obrazovanje. OECDovo istraživanje ističe da je privremeno zatvaranje obrazovnih ustanova obuhvatilo 91% učenika i studenata diljem svijeta - 1,6 milijardi djece i mladih.

Participacija mladih Iako su mladi prepoznali važnost mjera distanciranja u svrhu sprečavanja širenja virusa i zaštite života, mladi ljudi su također izvijestili da su osjetili neizravni utjecaj pandemije na slobodu kretanja i sudjelovanje u lokalnoj zajednici. Štoviše, jedna od tri mlade osobe (33%) je primijetila izražen utjecaj na pravo na sudjelovanje u aktivnostima u lokalnoj zajednici, dok je četvrtina (27%) imala poteškoća u ostvarivanju svog prava na slobodu vjere ili uvjerenja. Otprilike četvrtina mladih (24%) osjetila je i da je ugroženo njihovo pravo na pristup informacijama.

Mentalno zdravlje mladih

S obzirom na ograničavanje kretanja i socijalnih kontakata, ali i usamljenosti i otuđenosti, karantena je imala i veliki utjecaj na mentalno zdravlje mladih – mladi su se osjećali osamljenije u karanteni u odnosu na stariju populaciju. Istraživanja pokazuju da je 17 posto mladih pod utjecajem anksioznosti i depresije. Mentalna dobrobit najniža je među mladim ženama i mladima u nižoj dobnoj kohorti - u dobi između 18 i 24 godine. Mladi kojima je obrazovanje ili rad bio poremećen ili su ih imali gotovo zaustavljene gotovo dvostruko je vjerojatnije da će na njih utjecati anksioznost ili depresija nego oni koji su i dalje bili zaposleni ili čije je obrazovanje bilo ne previše ugroženo pandemijom. To podcrtava međusobne veze između mentalne dobrobiti, obrazovnog uspjeha i integracije na tržište rada. Briga o mentalnom zdravlju i će i dalje predstavljati izazov i za mlade i za osobe koje rade s mladima dok se pokušava ublažiti dugoročna šteta koju pandemija može imati na dobrobit i razvoj mladih ljudi.

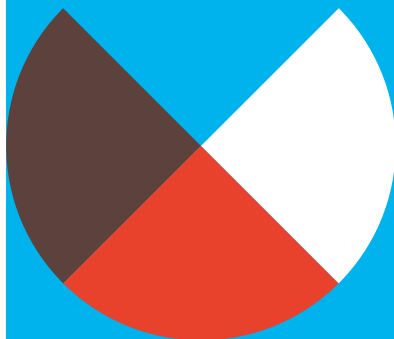
Pandemija koronavirusa je teško utjecala i na rad s mladima. Uslijed mjera distanciranja ograničavala se i praksa rada s mladima, kao i pristup financiranju. Diljem Europe mnoge su se aktivnosti i projekti rada s mladima odgodili i/ili prekinuli pandemijom koronavirusa. **Istraživanje o stanju rada s mladima** za vrijeme pandemije RAY mreže istaklo je neke ključne rezultate:

- 74% mladih osoba slaže se da im je sudjelovanje u radu s mladima (tijekom pandemije) dalo nešto smisleno za raditi i čemu se mogu veseliti,
- 70% mladih osoba koje rade s mladima izjavilo je da je pandemija koronavirusa utjecala na rad s mladima u velikoj mjeri,
- 54% mladih izjavilo je da je pandemija koronavirusa uglavnom utjecala na pristup aktivnostima ili projektima za mlade,
- Gotovo su svi aspekti rada s mladima pogođeni: prostori za rad s mladima (69%), metode rada s mladima (52%), raspored rada s mladima (47%) i alati za rad s mladima (46%),

- Većina organizacija vidjela je kašnjenja i prekide u velikom dijelu svog rada s mladima; 74% organizacija koje su sudjelovale u istraživanju morale su privremeno zatvoriti svoj ured.
- 84% osoba koje rade s mladima odgovara da se bave pandemijom i njezinim učincima u radu s mladima.
- Ključni aspekt odgovora rada s mladima na pandemiju diljem Europe je nastojanje da se rad prenese u internetska okruženja. 17% ispitanika kaže da je sav njihov rad već prebačen online, a 7% kaže da njihov rad uopće nije prebačen online. Velika većina sektora nalazi se između ove dvije točke.

2

TEORIJA RADA S MLADIMA

TEORIJA RADA S MLADIMA

Razvoj mlade osobe od samih je začetaka društva bio zajednički pothvat zajednice u kojoj je ta osoba obitavala. Odgoj i obrazovanje u ranijim fazama društvenog razvoja bili su nerazdvojni. Stariji pripadnici zajednice prenosili su svoje životno iskustvo na mlađe čime su im omogućavali lakše snalaženje u svijetu, ali i ulaz u društveni sustav koji su izgradili. Premda se današnja praksa u nekim aspektima razvoja mlade osobe razlikuje od opisane, i dalje postoje načini na koji i roditelji i društvo utječu na podruštvljavanje mlade osobe. Proces socijalizacije, koji je još 1907. opisao Durkheim kao „podruštvljenje čovjeka“, definiran je i kao „proces nastajanja i razvoja osobnosti u međusobnoj ovisnosti o društveno posredovanom socijalnom i materijalnom svijetu okoline. Pritom je osobito važno [...] kako se čovjek izgrađuje u društvenog subjekta sposobna da djeluje“ (Geulen i Hurrelmann, 1980), a na taj proces djeluju različiti agensi, obitelj, škola i prijatelji kao neki od njih. Primarna socijalizacija koja je karakteristična za rano djetinjstvo i ponajviše ovisi o roditeljima ima za cilj osposobiti dijete najvažnijim vještinama komunikacije, jezika, društvenih uloga te pomoći u formiranju primarnog identiteta. Sekundarna socijalizacija koja slijedi primarnu, fokusirana je na usvajanje norma društvenog sustava u kojem se pojedinac nalazi. Glavni su akteri škola i vršnjaci, a cijeli proces usmjeren je na razvoj kompetencija za preuzimanje uloga u odraslom životu.

Iako teoretičari socijalizacije ovim dvama navedenima tipova pridodaju još neke, naš interes je na sekundarnu socijalizaciju. Naime, kako ćemo pokazati u nastavku ovog teksta, da bi se mlada osoba adekvatno snašla u svijetu koji je okružuje, sinergija između obitelji i škole, kao najvažnijih agensa socijalizacije, više nije dovoljna. Suvremeno društvo postalo je kompleksnije pa, s jedne strane, roditelji često ili nemaju vremena ili ne znaju što i na koji način prenijeti djeci. Škola pak, s druge strane, u mnogim zemljama nije dovoljno usidrena u zajednicu i ne prepoznaje njezine potrebe, odnosno ne oprema mlade ljude znanjima i vještinama koji su im potrebni jer je po samoj prirodi institucije relativno troma u prilagođavanju suvremenim trendovima. Tu na scenu stupa rad s mladima, fleksibilnija, strukturiranija i mladocentrična djelatnost kojoj je svrha ponuditi mladim ljudima platformu za njihovo ostvarivanje, ali i usvajanje kompetencija potrebnih za bivanje produktivnim članovima društva. Drugim riječima, u nastavku teksta uvodimo rad s

mladima kao poseban oblik odgojno-obrazovne djelatnosti čiji je cilj nadograditi napore roditelja i škole te pomoći u stvaranju odgovornog, samosvjesnog, kritičnog i mislećeg člana društva.

Rad s mladima koncept je koji svoju povijest zasigurno ima i prije 19. stoljeća, no o suvremenom radu s mladima počinjemo govoriti tek s industrijskom revolucijom. Tada, naime, velik broj mladih (ponajprije muškaraca) migrira iz ruralnih područja prema urbanijim tj. većim gradovima u potrazi za poslom. Time se postavlja pitanje njihova slobodnog vremena. U nepoznatim sredinama u kojima ne poznaju mnogo ljudi bilo je potrebno osigurati mjesto u kojem će ispuniti dvije uloge; s jedne strane ispuniti im slobodno vrijeme, a s druge opremiti ih kompetencijama koje bi im olakšale prilagodbu u novoj okolini³. Lokalni stanovnici tih velikih gradova tako su organizirali prve klubove za mlade koji se smatraju početkom suvremenog rada s mladima. Pritom valja naglasiti kako je rad s mladima uglavnom bio u okvirima karitativnog rada, odnosno odnosio se na pomaganje crkvenih institucija mladima s ciljem pomoći njihovoj egzistenciji.

Nešto ranije od ovog procesa, jedan drugi proces važan za razvoj rada s mladima također uzima zamaha. Riječ je o širenju ideje o važnosti masovnog školstva koji svoj uzlet počinje s prosvjetiteljskom idejom. Počevši u ondašnjoj Prusiji, te se postupno šireći najprije u skandinavske zemlje pa prema ostatku Europe, obvezno masovno školstvo potaknulo je organiziranje mladih oko pojedinih tema. Dodamo li tomu i studentske akcije i prosvjede koji su bili orijentirani na slobodu, prava i demokraciju (primjerice Burschenschaften u Njemačkoj u 19. stoljeću ili brojne prosvjede u vezi s rastom osobne slobode i emancipacijom od britanskog kraljevstva u SAD-u u 19. stoljeću), vidjet ćemo da je i u okvirima školstva nicala ideja o aktivizmu iz koje su niknule različite organizacije mladih. Baš te organizacije preteča su organizacija mladih kakve poznajemo danas i važni inkubatori rada s mladima. Otad do danas rad s mladima prošao je brojne promjene, preinake i pokušaje interpretacije, no i dalje je zadržao tri ključna elementa: usmjeren je

-----
³ U Ujedinjenom Kraljevstvu koje se smatra kolijevkom suvremenog rada s mladima jedan od prvih takvih opisanih klubova bio je YMCA (Young Men Christian Association). Ova organizacija koja u nešto izmjenjenijem obliku postoji i danas, nudila je smještaj i različite, uglavnom religijske konotirane, aktivnosti mladim muškarcima (za žene tu je bio YWCA koji je osnovan nešto kasnije) s ciljem što kvalitetnijeg života u novoj sredini.

na mlade, riječ je o prostoru izvan formalnog obrazovanja⁴ i sudjelovanje u aktivnostima rada s mladima dobrovoljno je.

Izvorna verzija ovog priručnika pisana je 2015. godine, a terminološke dubioze odnosile su se na pomutnju oko terminologije rada s mladima u Hrvatskoj. Iako je od tada došlo do pomaka u području rada s mladima na nacionalnoj razini u smislu povećanja vidljivosti i sve otvorenije diskusije o tome što rad s mladima može i treba biti, terminološke dubioze ostale su nepromijenjene i u takvom obliku ostavljamo ih i u novom izdanju.

-----
4 Ovu premisu „izvan formalnog obrazovanja“ valja uzeti sa zadržkom. Iako je rad s mladima počeo kao izvankurikulumska aktivnost, danas nije neobično vidjeti osobu koja radi s mladima u institucijama formalnog obrazovanja. Drugim riječima, postoje situacije, o kojima će biti riječi u nastavku teksta, koje negiraju preduvjet da rad s mladima nije, i ne smije biti, u sustavu formalnog obrazovanja.

2.1. TERMINOLOŠKE DUBIOZE

Na početku uvoda u rad s mladima važno je razjasniti terminološku konfuziju samog pojma „rad s mladima“. Pojam „rad s mladima“ hrvatski je prijevod engleske sintagme *youth work*, no hrvatski jezik ne prepoznaje razliku u prijevodima *working with youth* (što je također termin kojim se koristi u ovom području) i već spomenuti *youth work*. U hrvatskom poznajemo pojam rad s mladima koji u svojoj suštini nije termin, već pojam.⁵ „Rad s mladima“ u hrvatskom jeziku još uvijek nije dosegao razinu konsenzusa koja je potrebna da se započne terminologija nekog područja jer nijedna postojeća struka nije kodificirala postojeći jezik. Naime, da bi termin postao terminom, potrebno je da se zajednica koja se koristi pojmom usuglasi oko njegova značenja, konceptualizacije i definicije te da on uđe u diskurs stručne zajednice kao jednoznačni izraz za točno određeno područje. S obzirom na to da do danas u Hrvatskoj nijedna struka nije sustavno pristupila proučavanju ontologije, epistemologije i metodologije rada s mladima, on ostaje izvan dosega stručnog i akademskog diskursa. Sve to rezultira činjenicom da pojam rad s mladima još uvijek nije kodificiran, gusto opisan, analiziran i povezan sa srodnim područjima. Upravo iz tog razloga u policy zajednici koja prakticira rad s mladima (ili ima druge veze s njim), uvriježila se distinkcija između rada s mladima u širem smislu i rada s mladima u užem smislu.

Rad s mladima u užem smislu zapravo je hrvatska inačica termina *youth work*, dakle organiziranog procesa individualnog i društvenog razvoja mlade osobe koji se događa u suradnji s tom mladom osobom. Rad s mladima u širem smislu (*working with youth*) nadređeni je pojam radu s mladima u užem smislu te može biti vezan za samu ciljnu grupu mladih, te kao takav ujedno obuhvaća i rad s mladima u užem smislu, ali i školstvo i policiju u okviru odjela za maloljetnu delikvenciju ili pak vojsku. Međutim, ako gledamo obrnuto, to se sve ne može smatrati radom s mladima u užem smislu. Jedinstvenost užeg rada s

-----
⁵ Razlika je između pojma i termina u usmjerenosti, odnosno kodificiranosti značenja. Dok se pojam definira šire kao „osnovno znanje o čemu b. mišljenje o komu ili čemu; predodžba, termin je mnogo konkretniji „znanstveni ili stručni izraz ili ime za određeni pojam; točno određeni i kodificirani izraz“ (HJP, 2015).

mladima ne leži u ciljnoj grupi, nego u njegovoj svrsi (Kalaba, 2008: 9). Ove dubioze oko termina, premda na prvi pogled nebitne, imaju reperkusije i na druge aspekte politika za mlade. Jedna je od njih i definiranje osoba koje rade s mladima ili radnika s mladima (youth workera) što potencijalno može biti posebno problematično kada se krene u proces izrada standarda zanimanja i kvalifikacija⁶.

Iznimno važan napredak u području izrade standarda zanimanja i kvalifikacije dogoditi će se u 2022. godini, zahvaljujući provedbi Erasmus+ projekta Supporting Evidence-based Education of Youth Workers (SEEW). Temeljem mapiranja kurikuluma u Europi, mapiranjem obrazovnih puteva u Hrvatskoj u formalnom i neformalnom obrazovanju, ali i intervjuima s radnicima s mladima – u 2022. godini očekuje se prva nacionalna klasifikacija Standarda zanimanja radnika_ica s mladima. Standard zanimanja temeljit će se na ključnim poslovima koje izvršava radnik_ica s mladima, kao i na vještinama i znanjima potrebnim za provođenje kvalitetnog rada s mladima.

Slika 1 –
Razlika između rada
s mladima u užem i
širem smislu

Rad s mladima u
širem smislu

bilo koja vrsta interakcije između mlade osobe i osobe koja radi s mladima (npr. školstvo, policija, centri za socijalnu skrb, domovi za nezbrinutu djecu itd.)

Rad s mladima u
užem smislu

planiran i organiziran proces osnaživanja mladih za osobni rast i razvoj, izgradnju međuljudskih odnosa te uključivanje i aktivno sudjelovanje u društvu, koji se temelji na partnerskom i prijateljskom pristupu koji omogućuje mladima da budu ravnopravni kreatori tog procesa

Pokušaje rješavanja ove polisemične situacije iniciralo je Ministarstvo socijalne politike i mladih koje je početkom 2015. godine osnovalo Stručnu radnu skupinu za analizu i definiranje rada s mladima čija je zadaća izrada: definicije rada s mladima, analize mogućnosti profesionalizacije rada s mladima i smjernica za izradu standarda zanimanja i standarda kvalifikacija. Jedna

⁶ U Europskom kontekstu naziv osobe koja se bavi radom s mladima varira od zemlje do zemlje, tako da nalazimo na sljedeće nazive: omladinski radnik/ca, sociokulturalni/a animator/ica, profesionalac/ka za omladinsku politiku, sociopedagog/inja (socijalni edukator/ica) (Kalaba, 2008:8).

od prvih aktivnosti bio je pokušaj standardizacije samog naziva koji je predmet interesa stručne radne skupine te su u tu svrhu sazvane konzultacije s lingvisticama i kroatisticama. U bliskim jezicima susjednih zemalja (pr. bosanskom, srpskom i crnogorskom), uz termin mladi postoji i termin omladina, što olakšava sistematizaciju rada s mladima. Tako postoji distinkcija između omladinskog rada (rada s mladima u užem smislu) i rada s mladima (rad s mladima u širem smislu). Premda hrvatski leksik također prepoznaje riječ omladina, na sastanku s predstavnicama kroatističke i lingvističke struke došlo je do preporuke da se u hrvatskom kontekstu omladinski rad ne upotrebljava. Zaključak je da se to ne „preporuča obzirom da označava rad samih mladih, a ne rad s mladima te je također ideološki obojen s obzirom na povijesni kontekst uz koji se ovaj termin upotrebljavao“ (Bilješka, 2015). Isto tako, razmotreni su prijevodi termina youth work na različite jezike (mladinski, mladeški itd.) koji su neprikladni za upotrebu u hrvatskom jeziku te je pojašnjeno kako se od imenice „mladi“ u hrvatskom jeziku ne može napraviti pridjev s obzirom na to da je to popridjevljena imenica.

Budući da u ovom trenutku nijedno jezično rješenje nije adekvatnije, u nastavku ove publikacije autori će se nastaviti koristiti pojmom rad s mladima koji se odnosi na rad s mladima u užem smislu. Bude li se mislilo na rad s mladima u širem smislu, to će biti jasno istaknuto i naznačeno.

Kao nadopunu terminološkim dubiozama, a s ciljem naglašavanja važnosti rješavanja navedene polisemične situacije u Hrvatskoj, izdvojili bismo kako je potreba za prepoznavanjem rada s mladima naglašena od relevantnih institucija na razini Europe, kao i od zajednice praktičara. U sklopu 3. Konvencije o radu s mladima izrađena je Deklaracija o radu s mladima “Putokazi za budućnost” u kojoj su navedene smjernice i prijedlozi za provedbu Europske agende za rad s mladima te je poslužila kao početni korak za implementaciju Agende, nazvane Bonskim procesom. Bonski proces pruža osnovu za jačanje rada s mladima kao posebnog područja politike i prakse u Europi te poziva na koordinirani pristup cjelokupne zajednice u razvoju rada s mladima. Vijeće Europe također u svojoj Strategiji sektora za mlade 2030. proglašava rad s mladima jednim od svojih prioriteta, s posebnim

naglaskom na jačanje, prepoznavanje i promicanje politika i praksi rada s mladima uključivanjem rada s mladima u okvir politika za mlade, posebno kroz Europsku agendu rada s mladima i njezinu provedbu u bliskoj suradnji s EU. Za rad s mladima je važna i rezolucija Vijeća Europske unije o radu s mladima. Taj dokument navodi kako rad s mladima nadopunjuje formalno obrazovanje te može ponuditi različite mogućnosti za mlade, prvenstveno kroz pružanje prilika za neformalno i informalno učenje. Vijeće EU je pozvalo države članice i Europsku komisiju da stvori bolje uvjete za razvoj, podršku i implementaciju rada s mladima na svim razinama – lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj; te da potpuno prizna, podigne svijest i ponovno ojača ulogu rada s mladima u društvu. Na europskoj razini je razvoj rada s mladima od ključnog interesa te postoji niz strategija koje pokušavaju poboljšati položaj rada s mladima u društvu općenito. O svemu ovome detaljnije možete pročitati u poglavlju „Europska dimenzija rada s mladima“.

2.2. TEORIJSKO PROMIŠLJANJE

Vjerojatno je teorijsku konceptualizaciju rada s mladima najuputnije početi Baizermanovim apelom (Baizerman, 1996) koji kaže da praksa rada s mladima ima mnogo različitih formi diljem svijeta te je potrebno prihvatiti njegov varijetet ne inzistirajući na jednom, ispravnom obliku. Slažući se s ovim američkim znanstvenikom, namjera ovog teksta nije da se ponudi teorijski monolitno rješenje koje će služiti kao kriterij procjene je li neka djelatnost i aktivnosti rad s mladima ili ne, već da se ponude različite interpretacije rada s mladima te ostavi prostor za propitivanje, a sukladno tomu i unapređivanje same prakse. Uzevši to u obzir, ipak je potrebno ponuditi neke čvršće smjernice kako razlikovati rad s mladima u užem i širem smislu. Za te smjernice pobrinuo se tzv. Costello Report koji kaže da rad s mladima mora osnažiti mlade i omogućiti im da se razviju iz stanja ovisnosti, odnosno da mladi moraju znati, osjećati i vjerovati da imaju neku kontrolu nad situacijama u smislu da imaju sposobnosti namjerno utjecati na ono što se događa njima i njihovoj zajednici (National Youth Policy Committee, 1984). Ova konceptualizacija zapravo potiče sve one koji rade rad s mladima ili imaju neku moć kreirati ga, da stvore djelatnost u kojoj će se mladi pronaći kao aktivni subjekti kreiranja vlastite sudbine. Drugim riječima, cilj je rada s mladima opremiti mlade onim alatima koji im omogućuju da mogu kritički promišljati kontekst u kojem djeluju, pritom uzimajući u obzir sve faktore koji ih na tom putu mogu sputavati ili poticati. Ovo je u suprotnosti s redukcionističkim tumačenjem rada s mladima koji ga vidi samo kao prevenciju dosade (Furlong, Cartmel, Powney i Hall, 1997) ili aktivnosti provođenja slobodnog vremena. Osobni i društveni razvoj mladih osoba, odnosno pomoć pri socijalizaciji mladih, čini se da bi mogao biti razlikovni faktor rada s mladima u užem smislu u odnosu na shvaćanje rada s mladima u širem smislu.

S obzirom na činjenicu da rad s mladima povoljno utječe na razvoj vještina koje se traže u pojedinom društvu, za očekivati je da će on biti od koristi svima onima koji takve vještine trebaju. Različita društva suočavaju se s različitim problemima koji na individualnoj razini često ograničavaju razvoj mladih u aktivne i produktivne članove

društva. Bile te prepreke objektivne ili subjektivne, tj. je li riječ o, primjerice, siromaštvu društva, nedostatku demokratskog pluralizma ili neadekvatnosti institucija zaduženih za mlade ili je riječ o niskom samopouzdanju, nerazvijenim socijalnim vještinama ili nemogućnosti pronalaska informacija od strane mladih, rad s mladima tu stupa na scenu. Kruger (2005; 2007) posebno hvali rad s mladima kao mehanizam pomoći mladima u ranjivim situacijama s čim se, posebice u hrvatskom kontekstu slažu i Bužinkić, Ćulum, Horvat i Kovačić (2015). To zapravo znači da se rad s mladima vidi i kao korektivni mehanizam koji usmjerava mlade prema zdravom razvoju kompenzirajući ono što sustav ne nudi, konstantno imajući u vidu potrebe mladih kao korisnika (ali i kreatora) rada s mladima. Rad s mladima tako je mogućnost koju zajednica (ili sustav) nudi mladima da se što bolje snađu u okolnostima u kojima jesu.

Druga strana medalje ciljeva rada s mladima odnosi se na njegov utjecaj na društvo. Dosad smo pokazali kako je rad s mladima usmjeren na razvoj kompetencija kod pojedinca, odnosno da pridonosi individualnom rastu mladih ljudi kao osoba, no mnogi pedagozi, socijalni radnici, sociolozi i edukatori različitih vrsta smatraju da rad s mladima pomaže i zajednici. Tako Williamson (2006) drži da je rad s mladima odskočna daska za strukturiranje volontiranja i djelovanje u zajednici za zajednicu. S obzirom na to da rad s mladima povezuje različite mlade kroz aktivnosti kroz koje se provodi te da ih oprema kompetencijama za kritičko promišljanje, za očekivati je da će on imati povoljno djelovanje na razvoj socijalnog kapitala zajednice. To je pokazala i opsežna studija *An Evaluation of the Impact of Youth Work in England* B. Mertona, M. Paynea i D. Smitha iz 2004. Prema nalazima, „rad s mladima utječe i na premošćujući i povezujući socijalni kapital jer stvara aktivne, samopouzdana, asertivne i neovisne mlade koji su se spremni brinuti za sebe i druge, i koji kritički promišljaju i rade više na unapređivanju vrijednosti i procesa društva, nego na njihovoj negaciji“ (30). Isto tako, rad s mladima, budući da bi trebao biti inkluzivan i utemeljen na potrebama same zajednice, potiče razvoj društvene solidarnosti koja pak kohezira društvo i čini ga uspješnijim u progresiji. Time posredno rad s mladima utječe na razvoj zajednice kao sredstvo, s jedne strane reprodukcije vrijednosti, ali s druge strane i razvoja pozitivnih čimbenika benevolentnih za pozitivan rast i evoluciju društvenog sustava.

No ne treba živjeti u iluziji da je rad s mladima samo reprodukcija obrazaca ponašanja koje nameće društvo. Dapače, rad s mladima proces je stalnog preispitivanja vrijednosti i normi konkretne zajednice koji tjera aktere da kritički propituju ono što treba biti i ono kako jest. Mladima se ne nude apsolutne istine, niti im se nameće sustav vrijednosti, već kako kaže Young (1999), rad s mladima proces je refleksijske prirode koji omogućava i pomaže mladima da uče iz svojih iskustava, razvijaju kritičko mišljenje i uključe se u stvaranje smisla o zajednici kroz samootkrivanje i rekreiranje. Dekonstrukcija ukorijenjenih odnosa moći u nekom društvu može ponekad biti neplanirani ili usputni cilj rada s mladima. Želimo li osnažene, aktivne i analitične mlade, ne smijemo se bojati opremiti ih vještinama koje će možda dovesti u pitanje poredak kakav znamo. S obzirom na to da su baš mladi nositelji inovacija i ekskluzivna sutrašnjica današnjeg društva, ispravno je čuti što oni žele i vrednovati te težnje ako se učine opravdanima.

To nas dovodi i do jednog od središnjih aspekata rada s mladima – pitanja participacije. Ne ulazeći detaljno u teorijsku lamentaciju o participaciji, navodimo samo nekoliko nezaobilaznih ideja koje su nužne da se razumije važnost rada s mladima za nju. Participacija mladih širok je pojam. Različite pristupe autora moguće je sažeti u tri kategorije koje opisuju participaciju kao napore: (a) mladih ljudi da se organiziraju oko pitanja njihova izbora rješavanja problema, (b) odraslih za uključivanje mladih u društvene strukture te (c) mladih i odraslih da se zajedno udruže u međugeneracijske partnerstva. Ona varira u svom izrazu iz jednog područja u drugo, ali dokle god mladi sudjeluju u institucijama i odlukama koje utječu na njih, to se smatra sudjelovanje mladih u društvu (Checkoway, 1995; Rajani, 2001; Rajani, 2000a,b; Sherrod, Torney-Purta i Flanagan, 2010). Participacija se tako može promatrati iz dva rakursa (Walther, Hejl, Jensen, 2002):

- a) Kompetencije za participaciju – pretpostavka je da mladima nedostaju kompetencije potrebne za djelotvornu participaciju;
- b) Struktura mogućnosti za participaciju – kako je participacija relacijski koncept koji u svojoj srži sadrži odnos između mladih ljudi i pojedine strukture, participacija je kompromis, dogovor pa čak i konflikt. Takva neslaganja često su zanemarena od strane struktura koje imaju moć nametnuti pravila igre.

Iz ovog vrlo kratkog pregleda moguće je zaključiti kako je participacija važna⁷, ali da, iako važan, taj proces nije urođen, već se usvaja. Rad s mladima upravo je jedan od mehanizama koji olakšava usvajanje važnosti participacije. Iako rad s mladima neće tjerati mlade na izbore ili prosvjede, on ipak hoće ponuditi pozitivne i negativne strane aktiviranja u društvu te stvoriti okuženje u kojem će mladi moći odabrati koja vrsta građana žele biti. Rad s mladima tako će osim znanja razvijati i vještine kritičnog, analitičnog i apstraktnog mišljenja o temama koje su u fokusu demokratskih poredaka te postavljati pitanja o ulozi sebe u tim demokratskim procesima. Može se reći da je rad s mladima svojevrsno umijeće postavljanja pitanja koja tematiziraju odnos pojedinca (mlade osobe) i društva. Pitanja, primjerice: Tko sam ja u sustavu? Koliko se moj glas čuje? Što mogu učiniti da me se shvati ozbiljnije? Kako učiniti da budem važniji? samo su neka od pitanja koja potiču emancipaciju mlade osobe prema plodonosnom članu društvene zajednice. Daljnji rad na dobivanju odgovora svakako će dovesti do razvoja konkretnih vještina s ciljem mijenjanja statusa quo ako pojedinac nije zadovoljan njime ili će, ako je zadovoljan, biti opskrbljen alatima koje će znati upotrijebiti ako/kad ne bude zadovoljan. Sve to neminovno potiče i izgradnju stavova prema društvu, prema sebi i prema sustavu. Osvješćivanjem izazova koje mlada osoba treba svladati da bi se ostvarila unutar (ili izvan?) sustava ili benevolentnosti sustava prema mladoj osobi, ona će razviti mentalnu spremnost koja će vršiti direktivni ili dinamički utjecaj na reagiranje na objekte i situacije – stav. Zajedničkim nazivnikom, znanja, vještine i stavovi koje rad s mladima razvija nazivaju se kompetencije pa se često govori da rad s mladima kod mladih razvija kompetencije za sudjelovanje u društvu.

Ukratko, a s obzirom na već spomenuto, rad s mladima, kako kaže Smith (2002), fokusira se na mlade ljude, njihovo dobrovoljno sudjelovanje i veze između njih samih i njih i društva, predanost udruživanju, prijateljske i neformalne odnose, integritet mladih kao osoba te na dobrobit mladih i u cjelini i na individualnoj razini. Baš zbog tog obuhvatnog dijapazona ciljeva, načina i svrha, danas se smatra fokalnim mjestom politika za mlade (Coussee, 2008; Verschelden, Coussee, Van de Walle, & Williamson, 2009).

-----
⁷ Godine 2011. Europska Unija u White Paper on Youth postavila je sljedeće ciljeve u vezi s participacijom mladih: povećanje sudjelovanja mladih u društvenom životu svoje zajednice, veće sudjelovanje mladih u sustavu predstavničke demokratije i veća potpora različitim oblicima učenja mladih za sudjelovanje u zajednici čime je participaciju mladih stavila na vrh političke agende.

Iako su sve gore navedene definicije i perspektive rada s mladima aktualne i važne za razumijevanje rada s mladima uopće, važno je spomenuti i europske rasprave, perspektive, i definicije rada s mladima.

Europska strategija za mlade za razdoblje 2018. – 2027. naglašava da rad s mladima pridonosi svom okruženju, osnažujući pojedinca, gradeći mostove prema zajednici i suočavajući se s društvenim izazovima. Strategija naglašava kako upravo rad s mladima može pozitivno doprinijeti rješavanju izazova s kojima se mladi suočavaju diljem Europe, poput financijske i gospodarske krize, porasta migracija, narušenog mentalnog zdravlja. Također naglašava da rad s mladima pridonosi održavanju demokratskih vrijednosti i ljudskih prava, društvenoj koheziji, društvenoj raznolikosti, slobodi izražavanja, kao i suočavanju s posljedicama nove društvene polarizacije i socijalne isključenosti. Što se tiče samih mladih, potreba za radom s mladima je naglašena svojom ulogom u promicanju inkluzije, aktivnog građanstva i dobrobiti mladih.

Tijekom 3. Europske konvencije o radu s mladima (2020.) stručnjaci za rad s mladima i zajednica praktičara vodili su rasprave o raznolikosti i zajedničkim osnovama rada s mladima, stavljajući pritom fokus na razvoj i provedbu rada s mladima na europskoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Jedna od rasprava vodila se na temu važnosti rada s mladima, a glavni zaključak je da rad s mladima pridonosi suočavanju s društvenim izazovima, te da je njegova glavna odrednica sposobnost da osnaži mlade i podrži njihov osobni razvoj. Sljedeća rasprava usmjerila se na temu podrške osobnom razvoju kao važnoj strategiji za rad s mladima, a u kontekstu gdje je glavna odgovornost rada s mladima da osnaži mlade osobe za suočavanje s različitim životnim izazovima i prijetnjama s kojima se susreću. Još jedna rasprava koja se vodila temeljila se na konceptualnim osnovama rada s mladima, odnosno vodila se pitanjem što rad s mladima čini jedinstvenim u ispunjavanju njegove uloge. Drugim riječima, po čemu je rad s mladima poseban? Zaključci izvučeni iz rasprava su sljedeći: postoji temeljno razumijevanje europskog rada s mladima; snaga rada s mladima je holistički pristup u kojemu se mladi percipiraju u cjelini i ne svode se samo na jedan (problematični) aspekt; temeljne teme socijalne uključenosti i sudjelovanja igraju veliku ulogu u europskom

diskursu o radu s mladima; neka od glavnih pitanja o kojima se raspravljalo u europskom diskursu su općenito zanemarena u diskursu rada s mladima (teme rodne ravnopravnosti, uključivanja spolova, mentalno zdravlje i dobrobit te okolišna pitanja).

Williamson (2020) nastavlja raspravu o radu s mladima s osvrtom na ključne izazove s kojima se rad s mladima suočava u 21. stoljeću. Naglašava kako se rad s mladima u svojim brojnim oblicima uvijek morao prilagođavati promjenjivim kontekstima, a njegova precizna formulacija može predstavljati rizik obzirom na spomenutu promjenjivost konteksta. Kao jedan od primjera navodi kontekst pandemije Covid-19 koja pogađa Europu tijekom 2020. i čiji je utjecaj na rad s mladima (kao i na sve druge aspekte života) bio dramatičan i transformativan na mnogo različitih načina (primjerice, provođenje rada s mladima isključivo u digitalnom okruženju). Williamson predlaže da pozornost treba posvetiti četirima ključnim pravcima rada s mladima: konceptualnim izazovima; izazovima koji se odnose na kompetencije radnika s mladima; kredibilitet rada s mladima u smislu njegove društvene i političke prepoznatljivosti; te izazovi uspostavljanja odgovarajućih veza, kako vertikalno unutar rada s mladima (od „europskog“ do lokalnog), tako i horizontalno između rada s mladima i drugih sektora.

Nadalje, Paddison (2020) smatra da je snaga rada s mladima u njegovoj živopisnoj praksi i načinu na koji uključuje mlade osobe, gradi odnose s njima i podržava njihov osobni i društveni razvoj. Također naglašava važnost neprestanog razvoja rada s mladima, uz razumijevanje svih razina rada s mladima unutar sektora (u užem i širem smislu): rad s mladima u predviđenim prostorima za rad s mladima, dijalog u tim prostorima, razmjena informacija između svakog aspekta rada s mladima, analize onoga što se događa u društvu i među mladima, strategije koje se razvijaju kako bi se odgovorilo na postojeće i/ili buduće probleme, suradnja među brojnim podsektorima rada s mladima, politička afirmacija rada koji se radi usvajanjem politika i dokumenata, utjecaj neposrednog rada s mladima te smjernice na europskoj razini. Smatra da su izazovi razvoja u radu s mladima brojni te da su neki jasni i lako ih je prepoznati ili riješiti, dok su drugi manje očiti i nije ih lako riješiti. Identificirao je sljedeće izazove rada s mladima u 21. stoljeću: kasni odgovori na određena pitanja i zahtjeve, fokus na trenutne probleme, smanjenja prostora, resursi,

unutarsektorska i međusektorska suradnja, zajednica prakse, međusektorske povezanosti te zakonske odredbe. Kroz niz sastanaka, radionica i konzultacija, Paddison je prepoznao sljedeće ključne čimbenike kao odgovor na postavljene izazove: unutarsektorski dijalog, povezivanje cijele zajednice prakse, strategije, politička razina, prijenos znanja i dijeljenje informacija, razumijevanje raznolikosti prakse europska dimenzija, analiza i izgradnja znanja te monitoring (praćenje).

Kada pričamo o radu s mladima u današnjem kontekstu, neizbježno je spomenuti i utjecaj pandemije Covid-19. Karsten (2020) istražuje što se može naučiti iz učinaka pandemije, te ocrtava potrebe i predlaže opcije za podršku radu s mladima tijekom i nakon pandemije. Smatra kako su učinci pandemije dotaknuli svaki aspekt rada s mladima: aktivnosti, metode i alate, mjesta i prostore, vrijeme – i, u manjoj mjeri, vrijednosti i principe. Od borbe s dezinformacijama do rješavanja pitanja mentalnog zdravlja, preko izgradnje virtualnih prostora, Karsten navodi da su mnogi primjeri rada s mladima unutar i izvan Europe pokazali koliko rad s mladima može biti spreman na krize i otporan, čak i kada je potrebno smanjiti proračune, kratiti radno vrijeme ili ukinuti volonterske aktivnosti. Svejedno, zaključuje kako je tijekom pandemije rad s mladima pomogao mladim osobama koliko su i mlade osobe pomogle radu s mladima da prebrodi aktualnu krizu.

Naposlijetku, nakon pregleda aktualnih promišljanja o radu s mladima, vraćamo se riječima autora izvornog izdanja priručnika u kojemu naglašavaju kako je eklektičnost rada s mladima njegova prednost i nedostatak. Dok je prednost to što se socijalna sfera može adekvatnije obuhvatiti uzimajući u obzir njezine različite elemente (neovisno o kontekstu, razdoblju ili aktualnim izazovima), usredotočujući se ne samo na parcijalne sustave, nedostatak je to što je za djelatnost poput rada s mladima baš zato teško naći zajednički nazivnik. Ranije u tekstu spomenuta je ovisnost rada s mladima o kulturnim, društvenim, ekonomskim, političkim i drugim faktorima pojedinog društva, dok se u nastavku teksta osvrćemo na brojne izazove i promišljanja dodajući im europsku dimenziju, no ako prihvatimo tu heterogenost, postavlja se pitanje je li moguće naći načela i vrijednosti koje baš svaki rad s mladima treba zadovoljavati. U nastavku poglavlja bavimo se tim pitanjem.

2.3. NAČELA RADA S MLADIMA

Govorimo li o vrijednostima, mislimo na sve ono što je poželjno u nekom sustavu. Hooper (2003: 170), prenoseći Rokeachovu definiciju vrijednosti iz 1970-ih, kaže da su vrijednosti „vrsta vjerovanja, koje – kad je jednom internalizirano – postaje standard ili kriterij za usmjeravanje ponašanja“. Rad s mladima, kako je ranije pokazano, ima za cilj staviti mladu osobu u prvi plan, odnosno opskrbiti je kompetencijama za lakše snalaženje i upravljanje životom. Ako je tako, i ako je rad s mladima samo mehanizam stvaranja poticajnog okruženja iz kojeg mlada osoba bira ono što joj odgovara, postavlja se pitanje smije li rad s mladima uopće nametati neke vrijednosti ili bi trebao biti potpuno neutralan. Ako je riječ o potonjem, je li to moguće? Kako bismo mogli odgovoriti na ovo pitanje, potrebno je za početak vidjeti na kojim se načelima temelji rad s mladima, odnosno koja načela leže u podlozi rada s mladima te na koji se način ona perpetuiraju u svakodnevnoj praksi.

Dosad smo spomenuli da je rad s mladima aktivnost koja se fokusira na mlade ljude koji dobrovoljno sudjeluju u procesima i aktivnostima koji nisu u okviru formalnog obrazovanja. Njegov je cilj stvoriti neovisne, kritične, samosvjesne i emancipirane mlade. Iz toga slijedi nekoliko premisa.

Rad s mladima promovira autonomiju, slobodu i odgovornost mladih. Mladi su u procesu rada s mladima mnogo više od pukih primatelja sadržaja. Oni su sukreatori.

Mladi kao sukreatori imaju temeljnu ulogu u planiranju, provedbi i evaluaciji programa i aktivnosti koje su im usmjerene. Primjerice, Hartov model participacije prikazan je u obliku ljestvice gdje su postavljene razine angažmana mladih osoba. Ljestve počinju s manipulacijom kao najnižom stepenicom participacije i nastavljaju se preko viših stepenica u kojima su mladi konzultirani i obaviješteni, ali nemaju moć. Gornje stepenice odražavaju pristupe u kojima mladi iniciraju, sudjeluju, odlučuju i imaju moć.

PRIKAZ
HARTOVE
LJESTVICE

Rad s mladima je, za razliku od formalnih obrazovnih sustava, mnogo fleksibilniji u svom načinu izvođenja. To, drugim riječima, znači da naglasak rada s mladima nije na ishodu, već na procesu dolaženja do ishoda. To nikako ne znači da ne postoje ishodi učenja, oni su tu, no u odnosu na klasičnu nastavu postoji veća otvorenost za neočekivana učenja, što u konačnici može potaknuti svjesnost kod mladih o ishodima ciljanog učenja i procesima u učenju. Procesualnim učenjem mlada osoba može internalizirati sam način dolaženja do ishoda što u konačnici povećava povrat znanja. Budući da je mlada osoba u samom središtu procesa učenja te je podjednako i učenik i učitelj, potiče se njezina sloboda, ali i odgovornost. Osim toga, u radu s mladima upotrebljavaju se neformalne metode učenja, a stvara se i prostor za informalno učenje.

Suvremena istraživanja o učenju pokazuju da se mnogo kvalitetnije i trajnije uči u neformalnoj atmosferi tj. kroz interakciju kroz neformalno obrazovanje. Metode neformalnog obrazovanja sastoje se od niza planiranih i strukturiranih aktivnosti koje sudionicima pružaju kreativno, iskustveno i istraživačko učenje. Glavni cilj neformalnog obrazovanja je da utječe na stjecanje znanja, vještina i stavova kako bi se sudionici osobno i profesionalno razvijali. Neke od ključnih odrednica ovakvog tipa učenja jest da je ono dobrovoljno, participativno, odvija se izvan formalnog konteksta, temeljeno je na potrebama sudionika, fleksibilno je, odgovornost za rezultate učenja je podijeljena između voditelja (facilitatora) i sudionika, te je utemeljeno na demokratskim vrijednostima i načelima.

U skladu s tim, važna je odrednica rada s mladima to da je on fleksibilan i inovativan. To znači da ga je nemoguće potpuno isplanirati te njegov facilitator treba biti spreman na promjene koje mogu uslijediti s obzirom na samu prirodu rada s mladima. S druge strane, rad s mladima mora biti utemeljen na potrebama zajednice i samih mladih. Ako je prepoznat neki problem koji muči mlade u pojedinom kontekstu, zadaća je rada s mladima stvoriti okruženje za rješavanje ili olakšavanje identificiranog problema. Za ovo je važno da bude utemeljen na pozitivnim praksama, teorijama i istraživanjima, odnosno da kreatori rada s mladima neprestano oslušuju potrebe zajednice, usavršavaju se u metodološkim alatima i konceptima te to primjenjuju u radu kako bi njihova djelatnost bila suvremena i potrebna zajednici. Interdisciplinarnost i krossektoralnost u korelaciji su s tim zahtjevom. Rad s mladima pokriva različita područja, od pitanja obrazovanja, socijalne politike, zapošljavanja pa sve do kulture i poduzetništva. Iz tog je razloga nužno razviti svijest o mogućnosti komplementarnosti pojedinih segmenata ovako heterogenog entiteta kako bi se što djelotvornije facilitirale razlike i na kraju proizveo najdjelotvorniji produkt. Konstantnim mijenjanjem kurikuluma, ovisno o potrebama zajednice, rad s mladima biva suvremen, a mlade uči da budu pronicljivi, receptivni i proaktivni unutar zajednice u kojoj žive. To se postiže jednim od najraširenijih koncepata u ovakvoj vrsti edukacije – socijalnim učenjem.

Rane koncepcije socijalnog učenja opisuju ga kao individualno učenje koje se odvija u društvenom kontekstu te je stoga pod utjecajem društvenih normi (Bandura, 1977). Spomenuti ključni teoretičar socijalnog učenja Albert Bandura (1986) ističe kako u procesu učenja značajnu ulogu imaju okolina/okruženje u kojem se učenje događa te ponašanja drugih ljudi koji su ključni u samom procesu učenja (npr. nastavnici, edukatori, supervizori i sl.). Temeljna ideja ovog modela učenja jest da učimo opservacijski tj. da opažamo modele u društvenom kontekstu kao i posljedice njihova ponašanja, oponašamo ih i mijenjamo ne samo svoje obrasce ponašanja, već i stavove i vrijednosti.

Socijalno učenje i teorije na kojima se ovaj model učenja gradi zahtjevan su predmet istraživanja i analiza, ali u kontekstu ove publikacije važno je istaknuti promjenjivost, dinamiku i varijabilnost društvenih

konteksta u kojima se učenje „jednih od drugih“, odnosno usvajanje različitih obrazaca ponašanja, stavova i vrijednosti danas može događati – društveni konteksti koji imaju potencijala postati prostorima učenja sele se iz fizičke u virtualnu dimenziju (npr. društvene mreže), čime se učenje ovog tipa još samo više usložnjava. U tom kontekstu, suvremenije „teorijske struje“ i autori (primjerice Reed et al., 2010) ističu kako, da bi se neki oblik učenja mogao smatrati socijalnim učenjem, on mora: (I) pokazati da je kod pojedinaca koji su uključeni došlo do promjene u razumijevanju – ta promjena može biti površinska (npr. usvajanje novih informacija) ili dublja, ako pojedinac pokazuje promjene stavova, svjetonazora ili epistemoloških uvjerenja; (II) pokazati da se učenje transferiralo od samog pojedinca i postalo dijelom šire društvene jedinice, zajednice, odnosno prakse i (III) pokazati da se realiziralo kroz društvene interakcije aktera unutar nekog društvenog konteksta, odnosno društvenih mreža.

Ponašanje drugih ljudi utječe na naše učenje kroz proces modeliranja ili putem vikarijskog učenja. Teorija socijalnog učenja polazi od pretpostavke da je ponašanje modela daleko djelotvornije/utjecajnije od samog sadržaja koji model prenosi – to znači da smo, u situaciji kada su ta dva aspekta u sukobu, skloniji oponašati nečije ponašanje, a ne slijediti poruku koja nam se šalje kroz (prezentirani) sadržaj i tada se događa učenje po modelu.

Upravo je razumijevanje ovog aspekta (socijalnog) učenja osobito važno kod rada s mladima – mladi su posebno skloni oponašanju modela, a oponašanje je izglednije ako nam je model sličniji i ako ga se doživljava kao kompetentnog (Schunk, 1987). Vikarijsko učenje pretpostavlja da učimo tj. mijenjamo/prilagođavamo svoje ponašanje ovisno o tome je li model koji promatramo za svoje ponašanje nagrađivan ili kažnjavao – dakako, ako je posljedica nekog ponašanja modela bila nagrada, velika je vjerojatnost da će se takav oblik ponašanja brzo usvojiti. Suprotno, ako je model za svoje ponašanje bio kažnjen, velika je vjerojatnost da ćemo isto, odnosno slično ponašanje nastojati izbjeći.

Usredotočivanjem na proces kroz interakciju s drugim mladim ljudima koji su različiti po mnogim karakteristikama, mlada osoba uči o različitosti,

toleranciji, poštivanju drugoga i ravnopravnosti. Kako u aktivnostima rada s mladima mogu sudjelovati mladi različitih demografsko-socijalnih pozadina, rad s mladima inherentno je inkluzivan. Neovisno o različitostima u procesu kreiranja i konzumiranja rada s mladima, u njemu može sudjelovati bilo koja mlada osoba ravnopravno jer je upravo različitost jedan od agensa učenja u radu s mladima. Baš su zato interkulturalnost, ljudska prava, poticanje nenasilja i izgradnja mira u samoj srži ovakvog pristupa. Upravo ti segmenti uče mlade kako živjeti i upravljati različitostima te naposljetku kreirati zajednicu u kojoj je koegzistencija različitih moguća i poželjna. Drugim riječima, prihvatimo li pretpostavku da se rad s mladima mora temeljiti na navedenoj filozofiji, možemo zaključiti da je izgradnja kulturnog i socijalnog kapitala zajednice jedan od imperativa rada s mladima.

Sva navedena načela važna su za ostvarivanje ciljeva, no nezaobilazno je istaknuti još dva aspekta bez kojih gore navedenih načela ne bi bilo. Prvo je od njih to da aktivnosti i ishodi rada s mladima trebaju biti zabavni mladoj osobi. To znači da je važno kreirati prostor u kojem će se mlada osoba osjećati motivirano i spremno da sukreira program koji želi i koji joj je potreban. Premda se zabavno u kolokvijalnom jeziku često trivijalizira, u radu s mladima ono je jedno od važnijih postulata. Ako programi koje pružatelj usluga za mlade nudi nije zabavan ni/ili adekvatan mladima, oni jednostavno neće sudjelovati u njima. Budući da smo rekli da je dobrovoljnost sudjelovanja jedan od uvjeta za rad s mladima, potrebno je osmisliti programe i sustav rada s mladima koji će biti privlačan populaciji s kojom želimo raditi. Jedan je od načina za to stvoriti prijateljski odnos s mladom osobom. Istaknuto je da su mladi u procesu kreiranja rada s mladima sukreatori programa. Taj zahtjev ne smije biti samo deklarativan, već se treba primjenjivati i u praksi. Važno je razumjeti da rad s mladima postoji zbog i radi mladih te ih je potrebno uvažavati kao ravnopravne i jednakovrijedne kreatore procesa. Sve ovo dovodi nas do radnika s mladima (u hrvatskom kontekstu zbog ranije razjašnjenih teorijskih dubioza, radnik_ica s mladima naziva se i osobom koja radi s mladima), osobe koja je zadužena za facilitaciju cijelog procesa. Ta osoba treba vrlo spretno balansirati između uloge edukatora, prijatelja, menadžera i administratora a da ne postane ijedno od navedenog. Profesionalnost, strukturiranost, želja za cjeloživotnim učenjem i spremnost za rad na sebi neke su od

karakteristika koje bi trebale krasiti osobu koja se odluči za ovaj životni poziv. U sljedećem poglavlju donosimo detaljniji prikaz karakteristika radnika s mladima kao profesionalca kojem je cilj potaknuti individualni i socijalni razvoj mlade osobe, ali i izazova koje ta struka donosi.

10 načela rada s mladima:

1. Promocija autonomije, slobode i odgovornosti mlade osobe
2. Partnerski odnos između mladih i radnika s mladima
3. Usmjerenost na proces i otvorenost za nova učenja
4. Upotreba neformalnih metoda učenja i stvaranje uvjeta za informalno učenje
5. Fleksibilnost i inovativnost
6. Utemeljenost na potrebama
7. Interdisciplinarnost i krossektoralnost
8. Fokus na humanističkim vrijednostima ravnopravnosti, interkulturalnosti, ljudskih prava, poticanja nenasilja i izgradnje mira
9. Zabavnost sadržaja
10. Kompetentnost i profesionalnost radnika s mladima

Tijekom 3. Konvencije o radu s mladima (2019), a u skladu s preporukom Vijeća Europe o radu s mladima, u sklopu međunarodnog projekta Europe Goes Local (EGL), donesena je Europska povelja o radu s mladima na lokalnoj razini koja čini zajedničku europsku platformu za nužan dijalog o radu s mladima. Cilj Povelje je doprinijeti razvoju rada s mladima na lokalnoj razini, a ona je osmišljena kao alat koji sadrži načela i smjernice koji se ne odnose samo na radnike_ice s mladima već na sve aktere u zajednici.

Prema Europskoj povelji o radu s mladima na lokalnoj razini rad s mladima temelji se na vrijednostima, a temeljna načela nalažu da treba:

- biti temeljen na dobrovoljnom sudjelovanju – na mladima koji su aktivni u radu s mladima vlastitom voljom i motivacijom,
- biti temeljen na i odgovarati na potrebe, interese, ideje i iskustva mladih iz njihove perspektive te na taj način unijeti dodatnu vrijednost i/ili radost u život,
- biti osmišljen, organiziran, planiran, pripremljen, proveden i vrednovan zajedno s mladima ili od strane mladih,
- pridonijeti osobnom i društvenom razvoju mladih s pomoću neformalnog i informalnog učenja,
- nastojati unaprijediti odlučnost, samostalnost i pristup pravima mladih,
- usvojiti cjeloviti pristup mladima i pronaći zajedničko stajalište s njima kao sposobnim pojedincima i akterima u vlastitom životu i društvu u cjelini,
- promicati kritičko razmišljanje i kreativnost te ljudska prava, demokratske vrijednosti i aktivno građanstvo,
- biti aktivno uključiv i pružiti jednake mogućnosti mladima.

Povelja također ističe da praksa rada s mladima treba biti vođena politikama rada s mladima koje:

- su razvijene:
  - u sklopu i u skladu s navedenim temeljnim načelima,
  - u suradnji sa svim važnim dionicima uključujući mlade koji imaju jasne uloge i zadaće te koji su uključeni u sve faze tog procesa,
  - na temelju bitnog i ažuriranog znanja o potrebama, pravima i interesima mladih te na novim istraživanjima i različitim oblicima i metodama rada s mladima koje se mogu upotrijebiti kako bi se postigli ciljevi i svrha,
- su utemeljene na jasnim i mjerljivim pokazateljima kvalitete i kvantitete planiranih postignućâ u području sudjelovanja mladih, njihova utjecaja i učenja,

- dodjeljuju sredstva koja odgovaraju ciljevima,
- sadržavaju jasne i politički odobrene ciljeve i svrhu na lokalnoj razini uz poštovanje autonomije lokalnih organizacija civilnog društva,
- imaju jasan položaj u odnosu na šire politike za mlade na svim razinama od lokalne do europske i povezane su s njima.

Međutim, rad s mladima ima različite varijacije i tipove te ih je potrebno analizirati kako bi se dobila cjelovita slika o njegovim dosezima, ulogama i pojavnim oblicima. Iz svega navedenoga sasvim je lako zaključiti kako rad s mladima nije i ne može biti vrijednosno neutralan. To zapravo znači da rad s mladima, iako alate koji će koristiti mladoj osobi treba nuditi na objektivan i nepristran način, ipak promiče određene vrijednosti, zbog čega je tvrdnja da je potpuno neutralan – pogrešna. Zato je važno, osim o vrijednostima rada, razjasniti i važnost etike u radu s mladima, o čemu ćemo promišljati u nastavku publikacije, kao i što ćemo predstaviti različite modele rada s mladima i objasniti njegove pojavne oblike.

2.4. ETIKA U RADU S MLADIMA

Uzevši u obzir da se rad s mladima općenito shvaća kao alat za osobni razvoj, društvenu integraciju i podupire aktivno građanstvo mladih, te da se radnik_ica s mladima u praksi može suočiti s određenim dvoj- bama i dilemama, u ovome dijelu osvrnut ćemo se na prirodu i etički kontekst rada s mladima. Nakon što su autori priručnika objasnili načela rada s mladima, u novom izdanju odlučili smo se osvrnuti i na etičke principe kao još jednu temu o kojoj je važno promišljati. No da bismo uopće objasnili etičke izazove u radu s mladima, moramo definirati etiku i što ona predstavlja.

Etika spada u filozofsku disciplinu koja se naziva aksiologija ili teorija vrijednosti. Ona se bavi proučavanjem morala i pojmovima dobrog i ispravnog. Etika je filozofija morala koja istražuje smisao i ciljeve moralnih normi, osnovne kriterije za moralno vrednovanje, kao i uopće zasnovanost i izvor morala. Etika prije svega pripada filozofiji koja proučava ljudsko ponašanje koje je prihvaćeno pod određenim moralnim aspektom. Ona je normativna znanost, a norme odlučuju o specifičnom karakteru etike i tako ju razlikuju od drugih znanosti. Svaka etička teorija sadrži bar dvije komponente, odnosno teorije: onu koja određuje šta je dobro ili vrijedno i ona koja određuje šta je ispravno. Što smatramo ispravnim, a što pogrešnim? Poznavanje ispravnog u radu s mladima, odnosno poznavanje etičkih načela, temelj su uspješ- ne i kvalitetne prakse rada s mladima. Etičari razlikuju „činjenicu“ i „vrijednost“. Ova etička distinkcija važna je u radu s mladima. Ono što „jest“ slučaj, nasuprot onoga što bi „trebalo“ biti dovodi do izazova u zajednici praktičara. Primjerice, činjenica je da mlade osobe odrastaju u zajednicama, da na njih utječe okolina (obitelj, škola, prijatelji...). Rad s mladima intervenira u ove činjenice kako bi mladima usadio i razvio određene vrijednosti, uglavnom kroz informalno učenje. Upravo su vrijednosti one koje potiču zajednicu praktičara da u radu s mladima ustraju u postizanju onoga što je ispravno. Roberts ovu distinkciju razjašnjava na zanimljiv način, opisujući činjenice i vrijednosti kroz „gramatiku“ rada s mladima u kojoj su „činjenice“ imenice a vrijednosti su „glagoli“. Činjenice ili imenice su stvari koje moramo imenovati, a vrijednosti ili glagoli su riječi koje se rade, aktivnosti, pokret i energija rada s mladima.

Etika u radu s mladima vođena je skupom profesionalnih etičkih uvjerenja o tome što se smatra ispravnim i/ili vrijednim. Rad s mladima je u teoriji zanimanje koje je zasnovano na etičkim principima, nasuprot „tehničkih principa“. Tehničkim principima smatramo one koji se izvršavaju na osnovi određenih činjenica i pravila, nasuprot procesu podizanja svijesti o sebi i u kontekstu društva i zalaganja za poštivanje prava i dobrobiti društva u cijelosti. Djelovanje na temelju tehničkih principa ne osigurava prostor za refleksiju, učenje iz iskustva i fleksibilnost u odnosu na zadovoljavanje individualnih potreba i prava. Imajući u vidu da se rad s mladima zalaže za holistički pristup razvoju mladih, etički konflikti i dileme su višeslojni i sveprisutni. Kao djelatnost ili društvena praksa, rad s mladima uključuje rad sa sudionicima koji imaju manje prava od odraslih, često su ranjivi, nemaju moć i mogu biti sugestivni – što otvara prostor za njihovu eksploataciju, štetu ili manipulaciju. Takva praksa može dovesti do nepovoljnog položaja profesionalnog integriteta ili pouzdanosti praktičara rada s mladima.

Kako bi se takve nepovoljne situacije za mladu osobu u potpunosti izbjegle, a prateći pritom etičke principe i ranije objašnjena načela rada s mladima, radnici_ice s mladima imaju etičku obavezu da:

- promoviraju i osiguravaju dobrobit mladih;
- mlade osobe tretiraju sa poštovanjem;
- poštuju i promoviraju prava mladih da samostalno donose informirane odluke i izbore;
- doprinose društvenoj pravdi za mlade i društvu u cjelini;
- svoju praksu provode kompetentno, s integritetom i empatijom;
- surađuju s institucijama i resornim tijelima sa svrhom osiguranja dobrobiti mladih;
- budu odgovorni prema skrbnicima/roditeljima.

Imajući u vidu gore navedena etička načela i ranije objašnjenu definiciju etike kao filozofske discipline, možemo ustanoviti da se u praksi često javljaju dileme kako napraviti balans između dobrobiti mladih osoba, javnog dobra, poštovanja odluka i izbora mladih, kao i poštovanja prava i obaveza radnika_ica s mladima.

Prema Banks, u radu s mladima javljaju se sljedeći tipovi etičkih izazova:

Etičke dileme: Nastaju kada se radnik_ica s mladima suoči sa situacijom u kojoj postoji nužnost donošenja odluke između dvije opcije koje su podjednako nepoželjne. Često uključuju sukob principa koji ostavlja radnika_icu s mladima u nedoumici koja odluka je prava, dok se nakon donesene odluke može stvoriti osjećaj grižnje savjesti i žaljenja.

Etički problemi: Predstavljaju situacije kada se radnik_ica s mladima suoči sa situacijom u kojoj mora donijeti odluku, ali ne postoji nedoumica šta će odlučiti.

Etička pitanja: Ovi etički izazovi se javljaju u situacijama kada radimo u kontekstu državnog sistema brige o mladima tj. uključuje suradnju s nadležnim institucijama. U ovim slučajevima dolazi do sukoba između prava i obaveza radnika_ica s mladima u odnosu na suradnju s državnim institucijama sa jedne strane i sa druge strane dobrobiti i pravima mlade osobe.

Navedene izazove može biti vrlo teško riješiti u praksi jer je svaku dilemu/problem/pitanje potrebno zasebno analizirati na individualnoj razini, sagledavajući pritom dobrobit mlade osobe kao primarni zadatak rješavanja izazova. Pritom je nužno da radnik_ica s mladima donose etičku procjenu i odluku sa svrhom rješavanja etičkog izazova. Kako bi se pružile smjernice ili odgovori na predstavljene etičke izazove, identificirano je nekoliko različitih vrsta dokumenata (npr. Etički kodeksi, Nacionalni standardi kvalifikacija radnika_ica s mladima, izjave o vrijednostima i načelima...). Svi tipovi etičkih dokumenata donose se s istim ciljem – pružanjem smjernica za uspostavu etičkih standarda za radnike_ice s mladima. Identificirani etički dokumenti smatraju se vrijednim alatima za podršku kvalitetnoj praksi rada s mladima.

Razvoj etičkih standarda daje konceptualni okvir za prepoznavanje, promišljanje i raspravu o etičkim pitanjima u radu s mladima, identificira etička načela i vrijednosti te nudi smjernice za unapređenje prakse rada s mladima. Etička praksa rada s mladima često se definira kroz skup etičkih "standarda" koji obuhvaćaju etička načela i vrijednosti; posebna pravila i politike; te moralne kvalitete, dispozicije

i kompetencije praktičara. Važno je istaknuti da u ovom trenutku na nacionalnoj razini u Republici Hrvatskoj ne postoji takav dokument iako zajednica praktičara, ali i stručnjaka za rad s mladima, upućuje na nužnost kreiranja takvog dokumenta. Kao jedan od primjera dobre prakse možemo istaknuti „[Etički kodeks u omladinskom radu](#)“ koji je izradila Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada (NAPOR) iz Srbije. Ovaj etički kodeks odnosi se na moralne i profesionalne principe koje radnik_ica s mladima treba poštovati, kao što ovaj dokument pruža osnovu za univerzalne i standardne principe u radu s mladima.

Primarna uloga i zadatak ovakvih dokumenata je da zaštite odnos s mladima; prepoznaju neetičnu ili sumnjivu praksu; da pružaju smjernice za nove ili teške situacije; osiguraju temelj za rad s mladima unutar organizacija; unaprijeđuju profesiju radnika_ica s mladima; ali i da pruže zaštitu radnicima_icama s mladima.

Radu s mladima nikada se ne može pristupiti kao području bez vrijednosti. Gotovo svaka definicija i opis rada s mladima pod utjecajem je moralnih, etičkih, društvenih, kulturnih ili političkih vrijednosti. Rad s mladima zahtijeva etičko promišljanje i razumijevanje, kao i izrazitu predanost etičkom ponašanju radnika_ica s mladima. Vrijednosti, načela i pravila igraju važnu ulogu u profesionalnoj etici te je jedna od važnih osobina profesionalnih praktičara da se ponašaju nepristrano, tretirajući mlade osobe u sličnim okolnostima na sličan način i dajući obrazloženi prikaz zašto su tako postupili. Dok popisi vrijednosti i etičkih načela ne daju izravne smjernice o tome kako postupiti u određenim situacijama, svejedno služe kao podsjetnik na vrijednosti i principe na kojima se temelji rad s mladima. Također služe i kao alat za poticanje radnika_ica s mladima na promišljanje i raspravu o njihovim odlukama. Naposljetku, važno je naglasiti kako su etička načela i pravila samo jedan od aspekata donošenja odluka, te da je uz njih potrebna dobra prosudba, kao i razvoj vještih, kritičnih i refleksivnih praktičara.

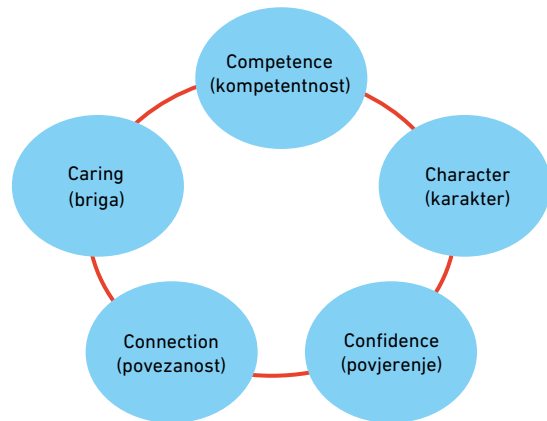
2.5. MODELI, OBLICI I SUSTAV KVALITETE RADA S MLADIMA

Brojne su varijacije na temu kako rad s mladima treba i može izgledati. S jedne strane, potrebno je dopustiti slobodu i mladima i radniku s mladima da kreiraju proces onakvim kako ga mladi vide najpotrebnijim, no s druge strane javlja se svijest o nužnosti osiguravanja kvalitete procesa i ciljeva koju rad s mladima treba doseći. Iz tog razloga, odnosno kako bi bilo lakše opisati i razumjeti svu različitost prakse, brojni su pokušaji kategorizacije različitih vrsta rada s mladima. Podjela ovisi uglavnom o metodi rada što i nije čudno jer, ako se vratimo na definicije rada s mladima, vidjet ćemo da se rad s mladima u užem i u širem smislu ne razlikuju samo po svojim ciljevima, već i po metodologiji. Osim kriterija metode, mjesto je drugi relevantan faktor koji diferencira različite tipove rada s mladima. Razlika je odvija li se rad s mladima u klubu mladih, centru za mlade ili na otvorenom, jer svaki od tih prostora imaju karakteristike i specifičnosti koje utječu kako na dinamiku procesa, tako i na mlade kao krajnje korisnike.

Cilj rada s mladima pozitivan je razvoj mladih u aktivne i misleće članove društva. Iako to nije cilj koji ekskluzivno ima rad s mladima, već se on dijeli sa školama, državom i obitelji, rad s mladima to postavlja kao apsolutni prioritet svog postojanja. Kako bi se pozitivan razvoj mladih razumio bolje, operacionaliziran je kroz tzv. model 5C (McKay; Sanders; Wroblewski, 2011). Taj model (slikovno prikazan na grafikonu 5) smatra da se kombinacijom razvoja kompetencija među mladima, brige za njihove potrebe, a sve to kroz stvaranje veza i razvoj povjerenja, gradi karakter koji će biti sposoban nositi se s izazovima koje nosi suvremeno društvo. U praksi rada s mladima ovaj se model vrlo često koristi kao polazišna točka za planiranje ishoda samog procesa jer daje adekvatno teorijsko utemeljenje za različite aktivnosti.

Grafikon 5 –
Model 5C pozitivnog
razvoja mladih

Izvor: Prilagođeno
iz McKay; Sanders;
Wroblewski, 2011.

Valja napomenuti da je od 1970-ih godina bilo nekoliko pokušaja razvitka modela rada s mladima uglavnom britanskih istraživača. Međutim, kako tvrdi Cooper (2012: 99), uglavnom su ti modeli bili fokusirani na jedan problem ili jedan pristup ili su se pak bavili samo profesionalizacijom. Drugim riječima, nisu uspjeli obuhvatiti kompleksnost područja. Jedan od najeminentnijih istraživača u tom području svakako je Smith koji je u cijeli neksus rada s mladima uveo i diferencijaciju između profesionalnog rada s mladima i rada s mladima utemeljenog na pokretima (movement-based), tj. organskog rada s mladima. Potonji je pak podijelio na onaj koji osigurava kvalitetno provođenje slobodnog vremena, onaj koji se fokusira na gradnju karaktera i emocionalni razvoj te onaj u kojem se aktivnosti koriste kako bi se postigle neki drugi ciljevi (poput poticanja participacije u društvu i politici) (Smith, 1988). Osim njega, utjecajan su model predložili Hurley i Treacy (1993), koji ima za cilj pružiti teorijski okvir za praksu rada s mladima. Uzimajući u obzir ideološku dimenziju te odnos između subjektivnog i objektivnog, ovaj model, u svojoj biti sociološki, pruža pregled toga kako različite struje političke misli utječu na razvoj i promociju konkretnih vještina, znanja i stavova među mladima. Oni smatraju da se u procesu rada s mladima učenje odvija na tri načina:

- socijalna veza u grupi između odraslih i mladih ljudi, kao i između mladih međusobno;
- kroz sadržaj programa;
- kroz mogućnosti koje su pružene mladima s obzirom na to da su uključeni u kreaciju procesa i preuzimanje odgovornosti.

Ti procesi koji čine rad s mladima, sukladno Hurleyju i Treaceyju, imaju za glavni cilj poticanje tradicionalnih vrijednosti nekog društva, bez intencije promjene vrijednosnog sustava društva.

Osim ovih modela, bilo je tu još drugih pokušaja, no nijedan od njih nije doživio veću primjenu izvan granica države u kojoj je nastao. Upravo kako bi pomogao praktičarima da evaluiraju modele koji postoje, Davies (2006)⁸ je predložio okvir za kritičku refleksiju različitih modela rada s mladima. U Tablici 2 prikazan je njegov prijedlog. Pretpostavka je da nije potrebno (ni dovoljno) reći je li neki model ispravan ili nije, već da je modele potrebno promatrati u odnosu na potrebu. To znači da treba vidjeti je li model koji se želi upotrijebiti uistinu prikladan za tu svrhu.

Tablica 2 –
Prikaz okvira za
evaluaciju modela
rada s mladima
Izvor: Davies, 2006.

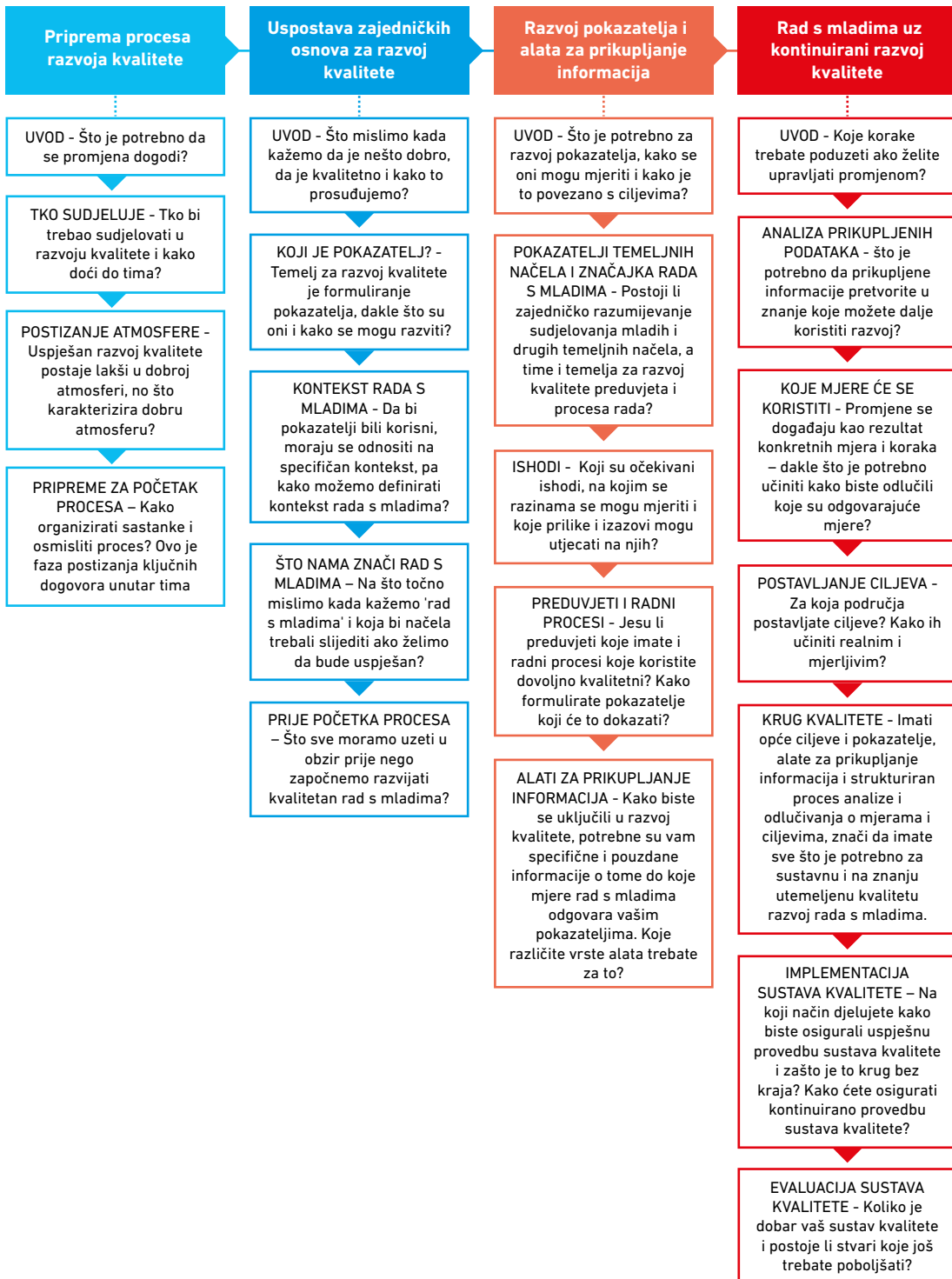
GLAVNI KONCEPT	PITANJE	POT PITANJE	POT PITANJE	POT PITANJE
Svrha modela	Koje su svrhe modela rada s mladima?	Je li model koristan u svojoj svrsi?	Je li svrha još uvijek relevantna?	
Načelo organizacije po modelu	Koja je teorijska pozadina korištena za izradu modela?	Koje discipline imaju primat? Kako je načelo organiziranja utjecalo na to što je u modelu primarno?	Je li načelo obranjivo? Kako je to utjecalo na to koji su detalji isključeni iz modela?	Koje su ključne implicitne pretpostavke korištene u izgradnji modela?
Metoda kreiranja modela	Koje su metode korištene kako bi se izgradio model?	Koje pretpostavke model stipulira u odnosu na teoriju i praksu?		

8 Davisov model zapravo je nadgradnja Sermanova modela iz 1991. godine.

Danas se manje priča o evaluaciji modela rada s mladima, a naglasak se više stavlja na osiguravanje kvalitete rada s mladima. Pristupi okvirima, sustavima i alatima za osiguranje kvalitete rada s mladima u Europi razlikuju od nacionalnih oznaka kvalitete ili standarda zanimanja, preko certifikata za procjenu organizacija mladih ili radnika_ica s mladima. Primjeri sustava osiguranja kvalitete mogu se pronaći u studiji autora Jamesa O'Donovana (O'Donovan 2020.), koja daje uvid u kvalitetu prakse rada s mladima „na terenu“. Ova studija istražuje i razmatra kako se promiče i razvija kvaliteta u praksi rada s mladima diljem Europe, a zaključci pokazuju da se kvaliteta u radu s mladima promiče putem:

- prikupljanja informacija kroz redovita istraživanja organizacija mladih i mladih
- korištenjem zapisnika ili dnevnika
- refleksivnih praksi, grupnih rasprava, kvalitetnog dijaloga i povratnih informacija
- planiranjem, postavljanjem ciljeva i usklađenosti s propisima
- strateškim upravljanjem, upravljanjem projektima; rješavanjem problema; upravljanjem ljudskim resursima
- organizacijskom i vršnjačkom samoprocjenom.

Priručnik „Sustavi kvalitete rada s mladima i okviri u Europskoj uniji“ smatra se vodičem Europske unije za razvoj kvalitete i unapređenja rada s mladima. Sustav kvalitete u ovom smislu podrazumijeva skup međusobno povezanih i strukturiranih alata za razvoj kvalitete rada s mladima, a služi kao svojevrsan priručnik za sve koji djeluju u ovom području. Glavni cilj ovog priručnika je pružiti zajednici prakse lako dostupan i konkretan model za kontinuiran, sustavan i na znanju utemeljen razvoj kvalitete. Priručnik predlaže da se sustav kvalitete treba graditi sljedećim koracima: priprema procesa razvoja kvalitete; uspostava zajedničkih osnova za razvoj kvalitete; razvoj pokazatelja i alata za prikupljanje informacija; rad s mladima uz kontinuirani razvoj kvalitete.

Iako je opisani sustav razvoja kvalitete rada s mladima vrlo detaljno razrađen, kao i što pruža alate i smjernice za razvoj – postavlja se pitanje je li primjenjiv na svim razinama i u svim oblicima rada s mladima? Ako uzmemo u obzir da je rad s mladima vrlo raznolik i promjenjiv, gore opisani sustav može biti izazovan za provedbu. Svejedno, njegova je prednost da pruža mogućnosti, informacije i konkretne alate a na radnicima s mladima je da ih prilagode i upotrijebe ovisno o mogućnostima i oblicima koje provode.

Rad s mladima može imati tri pojavna oblika s obzirom na metodu koja se upotrebljava, kako piše Kalaba (2008: 14). Individualni rad s mladima sastoji od rada sa pojedincima/kama, s ciljem postizanja njihova osobnog razvoja. Uobičajeni su oblici individualnog rada sastanci „jedan na jedan“, sesije savjetovanja ili mentorstva, u kojima se usredotočuje na osobu i njegove/njezine osobne potrebe. Grupni rad predstavlja metodu u kojoj nekolicina ljudi radi zajedno u grupi s ciljem učenja, gdje sami/e članovi/ce ili voditelj/ica osiguravaju uvjete za učenje (radionice, treninzi...). Treća je metoda razvoj zajednice, koja unutar zajednice povezuje, osnažuje i obrazuje pojedince/ke, grupe i institucije da rade zajedno na temelju zajedničkog cilja i potreba, kako bi se postigli veća efektivnost i bolji rezultati. Razvoj zajednice kolektivna je akcija koja se bavi različitim pitanjima koja imaju utjecaj na život pojedinca, grupe i zajednice.

2.6. RAD S MLADIMA U HRVATSKOJ

U trenutku pisanja izvorne verzije ove publikacije, nadležno tijelo za mlade u Hrvatskoj bilo je Ministarstvo socijalne politike i mladih, unutar kojega je djelovala stručna radna skupina za analizu i definiranje rada s mladima što je tada bio prvi potez donositelja političkih odluka usmjeren uređenju sektora. Sektor se otada u Hrvatskoj nije uredio, a od 2020. novu ulogu nadležnog tijela za mlade nosi Središnji državni ured za demografiju i mlade. Posljednji nacionalni dokument (aktualan u vrijeme izvorne verzije publikacije) koji se bavio mladima je Nacionalni program za mlade za razdoblje 2014.-2017. godine. Od isteka spomenutog programa u Hrvatskoj ne postoji nacionalni normativni i/ili strateški dokument koji za cilj ima zaštitu mladih, razvoj mladih ili u kojemu se naglašava važnost mladih kao društvene skupine. U srpnju 2021. godine Vlada Republike Hrvatske donijela je Odluku o pokretanju postupka izrade novog Nacionalnog programa za mlade za razdoblje od 2022. do 2024. godine, za čiju je izradu zadužen Središnji državni ured za demografiju i mlade, kao tijelo nadležno za donošenje i implementaciju mjera, preporuka i politika za mlade.

Djelatnost rada s mladima svoje korijene vuče još iz Jugoslavije i ima respektabilnu prošlost te razgranatu pojavnost, no ona nikad dosad nije bila važna donositeljima političkih odluka. Mnoge organizacije mladih i za mlade nastale su tijekom 1990-ih iz mirovnog pokreta (Bužinkić, Čulum, Horvat I Kovačić, 2015). Te organizacije, uz pomoć primjera dobre prakse iz inozemstva, razvijale su svoje djelatnosti u okvirima civilnog društva pa se sa sigurnošću može reći da je gotovo cijeli rad s mladima danas smješten u okvire civilnog sektora. U kontekstu rada s mladima Hrvatske identificirano je osam oblika rada s mladima, koji su relevantni za hrvatski kontekst, te tri mjesta provođenja rada s mladima⁹.

-----
⁹ Popis od osam područja rada s mladima u Hrvatskoj i tri mjesta provođenja rada s mladima napravljen je u sklopu savjetovanja članica Mreže mladih Hrvatske o radu s mladima početkom 2015. godine te ga je potrebno shvatiti kao samopercepciju organizacija mladih i za mlade, bez pretenzija da se rad s mladima svede samo na ove oblike. Važno je istaknuti kako ovaj popis nije temeljen ni na kakvim empirijskim, metodološki konsolidiranim, istraživanjem rada s mladima jer ono u Hrvatskoj ne postoji što onemogućuje mapiranje stanja rada s mladima. Iz tog razloga navedene oblike i mjesta provođenja rada s mladima treba shvatiti više kao smjerokaz, nego kao činjenicu.

Iako su ovi identificirani oblici rada s mladima navedeni u izvornoj verziji iz 2015. godine, oni su i dalje aktualni i najzastupljeniji u radu s mladima u Hrvatskoj. U skladu s podacima Analize postojećeg stanja rada s mladima u Republici Hrvatskoj (Buković, Desović, 2020), identificirane aktivnosti u ovoj verziji publikacije navedene su po poretku upoznatosti i prakticiranja svake od aktivnosti unutar organizacija mladih i za mlade.

Također, obzirom na utjecaj i posljedice pandemije Covid-19, identificiran je i digitalni rad s mladima kao jedan od relevantnih oblika rada s mladima u današnjem kontekstu.

Neformalno obrazovanje u radu s mladima – odnosi se na sve edukativne radionice u okviru civilnog društva ili nekog drugog sektora koje se koriste metodama neformalne edukacije. Riječ je o treninzima, radionicama i drugim vidovima rada u kojima se koristi participativna metodologija.

Aktivnosti slobodnog vremena – organizacija različitih aktivnosti, kao i sportsko-rekreativnih/kulturnih/amaterskih aktivnosti.

Socijalno uključivanje mladih – naglasak je na uključivanju mladih iz depriviranih konteksta te na razvoju njihovih kompetencija kako bi prevladali nepovoljnu situaciju u kojoj se nalaze. Može biti usmjerena na bolju integraciju u obrazovni sustav i/ili na tržište rada.

Informiranje i savjetovanje – pružanje informacija o različitim aspektima mladenačkog života imajući u obziru načela rada s mladima.

Otvoreni rad s mladima – rad s mladima u kojem se mladima osigurava prostor i daje velika sloboda da sami kreiraju svoje aktivnosti. Premda se na prvi pogled čini kao da nije vođena aktivnost, zapravo ima određene ishode i pravila rada. Smatra se da organizacija slobodnog vremena prevladava kao aktivnost, no moguće ga je koristiti i kao način dopiranja do marginaliziranih grupa.

Međunarodni rad s mladima – oblik rada s mladima koji uključuje interakciju mladih iz različitih zemalja. Može se odnositi na organizirano volontiranje

(npr. Europska volonterska služba) ili razmjenu mladih s ciljem poticanja razvoja interkulturalnih kompetencija. Kampovi i međunarodne aktivnosti usvajanja znanja neke su od pojavnih oblika unutar ovog oblika.

Vršnjačka edukacija – rad s mladima koji koristi osobe iste ili slične dobi koje posjeduju određene kompetencije za prenošenje i sukreativne sadržaja.

Aktivizam i sudjelovanje mladih – odnosi se na aktivnosti poticanja mladih na aktivnu participaciju u društvu i politici putem projekata ili većih ili manjih aktivnosti razvoja svijesti o važnosti aktivnoga građanstva.

Rad s neorganiziranim mladima – neorganizirani mladi odnose se na neformalnu skupinu mladih ljudi aktivnih u području rada s mladima (širem ili užem smislu), a koji nisu registrirani kao udruga ili organizacija. Rad s neorganiziranim mladima podrazumijeva rad s mladima koji se uglavnom samoorganiziraju u svrhu neke aktivnosti, inicijative u zajednici ili projekta.

Digitalni rad s mladima – rad s mladima na daljinu koji koristi digitalne medije i tehnologije. Odnosi se na sve gore navedene oblike, a digitalni mediji i tehnologija mogu biti alat, aktivnost ili sadržaj u radu s mladima. Digitalni rad s mladima je utemeljen po istoj etici, vrijednostima i principima kao i rad s mladima.

U gore spomenutoj Analizi jedna od tema bila su prostori rada s mladima. Rezultati su pokazali da se aktivnosti najčešće izvode u zatvorenim prostorima te virtualnom/online prostoru. Izuzetak su aktivnosti slobodnog vremena mladih u kojima se na treće mjesto učestalosti korištenja probijaju klubovi mladih. Još jedan izuzetak se odnosi na informiranje i savjetovanje mladih koji pokazuje da mladi do informacija dolaze virtualnim varijantama. Zanimljiva je promjena u odnosu na podatke iz 2015. kada su info centri služili kao jedna od ključnih točki za informiranje mladih, a Analizom je utvrđeno da su u 2020. godini informativni centri za mlade najrjeđe korištena mjesta provedbe svih tipova rada s mladima, čak i informiranja i savjetovanja.

KLUBOVI MLADIH

Za klubove mladih često se kaže da su utjelovljenje rada s mladima. To su jedinice u lokalnim sredinama u kojima se provodi rad s mladima. Važan je faktor sudjelovanje mladih u kreiranju sadržaja. Upravo iz tog razloga postoji veće vlasništvo mladih nad sadržajem i konceptom kluba. Svi sadržaji utemeljeni su na konkretnim potrebama zajednice, a aktivnosti koje se provode u prostorijama kluba za mlade besplatne su i otvorene svima zainteresiranima. Klub za mlade vodi radnik za mlade koji zajednički s mladima stvara program. Da bi klub bio klub, mora imati svoj prostor koji je specifično namijenjen za aktivnosti kluba za mlade. Klub za mlade promovira zdrave stilove života i ispunjava uvjete zaštite i sigurnosti mladih.

CENTRI ZA MLADE

Centar za mlade širi je pojam od kluba jer obuhvaća više usluga. U okviru nje ga provodi se i rad s mladima u užem i u širem smislu. Program je temeljen na istraživanjima i lokalnim potrebama, otvoren je za sve mlade te njeguje profesionalan pristup radu svih zaposlenih. Kao i klub za mlade, promovira zdrave stilove života te ispunjava uvjete zaštite i sigurnosti mladih. Može biti osnovan od strane jedinica lokalne samouprave ili organizacije civilnog društva.

DRUŠTVENO KULTURNI CENTRI

Društveno kulturni centri (DKC) su novi oblici kulturnih institucija koji omogućuju građanima da kreiraju, konzumiraju, oblikuju i predlažu sadržaje od javnog interesa uz uspostavljanje participativnih modela upravljanja. Oni osiguravaju prostor i resurse za održavanje aktivnosti, u njima se odvijaju programi načelno neprofitnog karaktera te služe kao prostori društvenog aktivizma. Mladi su sve češći posjetitelji i konzumenti ovih prostora jer nude osjećaj pripadnosti i solidarnosti - to su nekonvencionalna mjesta za druženje, opuštanje, razgovor, susrete, produkciju, prezentaciju, edukaciju, savjetovanje i informiranje. DKC poseban utjecaj imaju na mlade iz ruralnih krajeva u kojima nema modela centra ili kluba za mlade.

VIRTUALNI PROSTORI ZA MLADE: rad s mladima na daljinu

Virtualni prostori za mlade najčešće se koriste kao alat za digitalni rad s mladima. Tijekom 2020. brza reakcija organizacija mladih i za mlade bila je od značajne koristi za održavanje kontakta s mladima tijekom karantene i izolacije. Redovne aktivnosti s mladima prilagodile su se za online rad i stvorile pozitivnu virtualnu zajednicu u kojima se mladi mogu informirati, učiti, napredovati i družiti se. Rad u virtualnom okruženju ima svoje izazove, poput gubitka izravnog kontakta ili pitanja online sigurnosti, ali i podrazumijeva da radnik_ica s mladima poznaje sigurne i kreativne digitalne alate za rad s mladima. Svejedno, virtualni prostori mogu biti od izrazitog značaja za stvaranje digitalne prakse rada s mladima u budućnosti.

INFO-CENTRI ZA MLADE

Informativni centar za mlade program je koji provode udruge mladih/za mlade sukladno standardima, načelima i smjernicama Europske agencije za informiranje i savjetovanje mladih, poštujući Europsku povelju o informiranju mladih i Principe informiranja mladih putem interneta. Pružaju usluge informiranja i savjetovanja mladih iz različitih područja, sukladno Nacionalnom programu za mlade, koje se tiču obrazovanja, stručnog usavršavanja, (samo)zapošljavanja i poduzetništva, zdravstvene zaštite, aktivnog sudjelovanja mladih, kulture mladih i slobodnog vremena, mobilnosti te druge sukladno ispitanim, aktualnim potrebama mladih u zajednici.

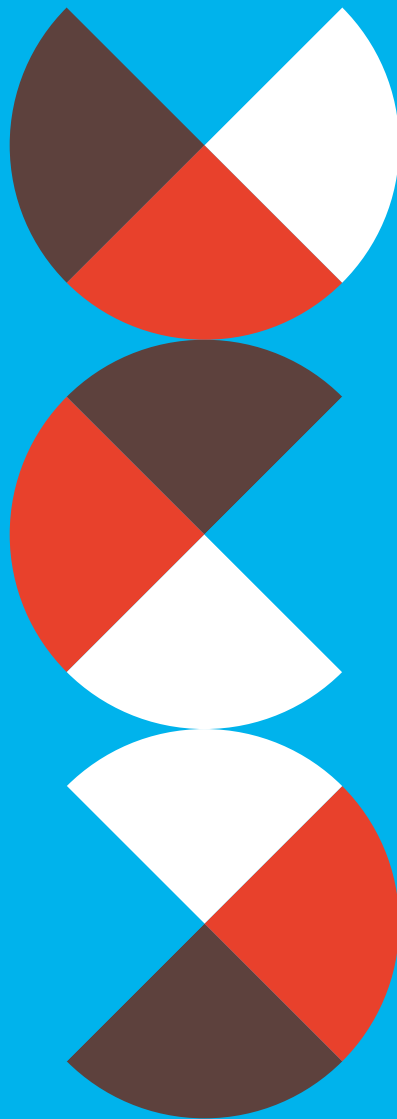
Kad je riječ o ostalim zatvorenim prostorima koje organizacije mladih koriste za rad s mladima, prema Analizi postojećeg stanja rada s mladima, najčešće se spominju prostori udruga. Također se spominju javne površine (ulice, trgovi i parkovi), priroda i sportska igrališta kao otvoreni prostori za izvedbu aktivnosti rada s mladima.

Rad s mladima u Hrvatskoj tako je, s obzirom na nedostatak institucionalne podrške, odnosno nepostojanje adekvatne regulacije, neprihvatanje djelatnosti u relevantnim registrima i nedovoljno razvijenog financiranja sektora, vrlo dobro razvijen. Premda treba imati na umu da su ovo paušalne procjene, budući da empirijskih istraživanja o stanju rada s mladima u ovom trenutku nema.

3

PRAKSA RADA S MLADIMA

3.1. OSOBA KOJA RADI S MLADIMA

Stone et al. definirali su radnika s mladima kao „osobu koja radi s ili u ime mladih kako bi facilitirala njihov osobni, društveni i obrazovni razvoj te im omogućila glas, utjecaj i mjesto u društvu tijekom procesa njihove tranzicije iz ovisnosti u neovisnost“ (2004: 9). Radnik s mladima ili osoba koja radi s mladima nezaobilazna je karika u procesu (su)kreiranja i implementiranja rada s mladima. On(a) je zadužena za stručno vodstvo cijelog procesa, njegovu superviziju, usmjeravanje, adaptaciju po potrebi. To je osoba koja u isto vrijeme mora imati nekoliko uloga, od edukatora i administratora pa sve do savjetnika i rukovoditelja. Osoba koja radi s mladima u svakodnevnoj je interakciji s mladim ljudima, ali njezin posao tu ne staje, ona ujedno komunicira i s voditeljem organizacije u kojoj se rad s mladima odvija, donatorima, donositeljima odluka u području politika za mlade, kolegama socijalnim radnicima, pedagogima, psiholozima, socijalnim pedagogima, državnim službenicima, roditeljima i drugim predstavnicima i žiteljima zajednice unutar koje djeluje. Već iz samog početnog (i površnog) popisa zadataka moguće je zaključiti kako opis i opseg posla radnika s mladima nadilazi često uvriježeno mišljenje kako se oni samo „igraju s mladima“. Da bi se razumjela kompleksnost ovog poziva, potrebno je mnogo više mjesta od onog predviđenog ovom publikacijom, stoga ćemo se u nastavku fokusirati na tri ključna aspekta radnika s mladima: kompetencije, obrazovanje i profesionalizacija.

3.1.1. Kompetencije

O potrebnim kompetencijama koje bi trebala imati osoba koja radi s mladima napisan je popriličan broj tekstova. Razlike u kompetencijama, kao i sam rad s mladima, društveno su uvjetovane, odnosno ovise o prioritetima koje rad s mladima ima u pojedinoj sredini.

KOMPETENCIJE su prema definiciji Vijeća Europe "sposobnost da se nešto učini uspješno ili učinkovito". Vještina je samo jedna sastavnica kompetencije, koju još čine i znanja te vrijednosti i stavovi. Kada je jedna osoba kompetentna, ona može primijeniti ono što zna kako bi obavila određeni zadatak ili riješila problem i sposobna je prenositi tu sposobnost između različitih situacija.)

Načelno, dosadašnja istraživanja pokazala su kako su usavršavanje radnika s mladima, obrazovna pozadina i set vještina koje radnici s mladima posjeduju ključni elementi za služni za cjelokupnu učinkovitost programa rada s mladima da bi on promicao pozitivan razvoj mladih (Astroh et al, 2004).

Istraživanja potrebnih kompetencija za osobe koje rade s mladima najčešće su provedene u američkom kontekstu te su identificirane dvije univerzalne kompetencije, prisutne u svim modelima rada s mladima – poznavanje teorije i prakse kurikuluma i profesionalizam radnika s mladima (Starr et al, 2009). Recentnija istraživanja ističu da su razumijevanje razvoja mladih i stvaranje veza s obitelji i zajednicom u američkom kontekstu najvažnije kompetencije koje osoba koja radi s mladima treba imati (Vance, 2010). Isto istraživanje pokazuje kako vrsta kompetencija koje radnik s mladima treba imati nije isključivo ovisna o zajednici, već je dob mladih s kojima radi jači prediktivni faktor. Operacionaliziramo li ove faktore dobit ćemo listu od 10 kompetencija potrebnih za obavljanje djelatnosti rada s mladima.

Radnik s mladima tako treba moći:

1. Razumjeti i primijeniti temeljna načela razvoja djece i mladih.
2. Razvijati pozitivan odnos s mladima.
3. Prilagođavati, facilitirati i evaluirati aktivnosti primjene specifičnoj dobi za i s mladima.
4. Poštovati različitost.
5. Uključivati i osnaživati mlade.
6. Identificirati potencijalne faktore rizika i poduzimati mjere za njihovo smanjivanje.
7. Brinuti se za, uključivati i raditi s obiteljima i zajednicom.
8. Raditi kao dio tima i pokazivati profesionalizam.
9. Biti pozitivan uzor mladima.
10. Stupati u interakciju i povezivati se s mladima na način na koji će omogućiti stvaranje vrijednosti za te mlade.

Astroh et al, 2004

Osim svega navedenoga, važno je istaknuti kako osoba koja radi s mladima mora biti dobar organizator te mora moći planirati aktivnosti koje će se odvijati, ali i biti spremna na promjene zbog same prirode djelatnosti. U nekim kontekstima od osobe koja radi s mladima očekivat će se da i sama sudjeluje u namicanju sredstava pa su tu potrebne i vještine osmišljavanja i implementacije projekata.

Portfolio Vijeća Europe - okvir kompetencija

Iako je portfolio izrađen na europskoj razini nije namijenjen isključivo europskom ili međunarodnom radu s mladima, već se može koristiti i u lokalnim i nacionalnim kontekstima. Portfolio se bavi funkcijama koje rad s mladima

obično ili najčešće radi. Portfolio pokušava bolje razumjeti što bi radnici/e s mladima trebali moći raditi, odnosno koje kompetencije trebaju imati radnici/e s mladima da bi mogli raditi s mladima. Kompetencije koje treba imati za rad s mladima podijeljene su u dvije kategorije i obuhvaćaju osam funkcija:

Specifične kompetencije za rad s mladima – kompetencije koje ovo područje djelovanja čine jedinstvenim

Općenitije kompetencije – kompetencije relevantne za druga područja djelovanja, ali koje su obično važne za rad s mladima

Funkcije:

- Funkcija 1. Odgovarati na potrebe i interese mladih ljudi
- Funkcija 2. Osigurati mladima prilike za učenje
- Funkcija 3. Podržati i osnaživati mlade ljude da rade, doprinose i uključe se u društvo u kojem žive
- Funkcija 4. Podržati mlade u aktivnom i konstruktivnom pristupu međukulturalnim odnosima
- Funkcija 5. Aktivno prakticirati evaluaciju kako bi se poboljšala kvaliteta vlastitog rada s mladima
- Funkcija 6. Podržati kolektivno učenje u timovima
- Funkcija 7. Doprinijeti razvoju svoje organizacije i boljem funkcioniranju politika/programa za mlade
- Funkcija 8. Razvijati, provoditi i evaluirati projekte

Vidljivo je i da je važno istaknuti kako osoba koja radi s mladima mora biti dobar organizator te mora moći planirati aktivnosti koje će se odvijati, ali i biti spremna na promjene zbog same prirode djelatnosti. U nekim kontekstima od osobe koja radi s mladima očekivat će se da i sama sudjeluje u namicanju sredstava pa su tu potrebne i vještine osmišljavanja i implementacije projekata. Navedene vještine osobito su važne za hrvatski kontekst gdje se većina rada s mladima odvija unutar organizacija civilnog društva, a većina financiranja organizacija civilnog društva odvija se projektno. Analiza postojećeg stanja rada s mladima u Republici Hrvatskoj (Buković, Desović, 2020) pokazala je da je „rad s mladima je za većinu osoba koje rade s mladima tek jedna

od stavki u opisu posla, čemu najbolje svjedoči činjenica da su dva uvjerljivo najčešće isticana radna mjesta osoba koje (nominalno) rade s mladima voditelj projekta (51%) te voditelj ili koordinator aktivnosti/programa (42%)“.

Model kompetencija za međunarodni rad s mladima

Iako uobičajeno govorimo o 3 dimenzije kompetencija - znanja, vještine i stavovi, u ovom modelu kompetencija fokus je na četiri dimenzije: stavovi, znanje, vještine i ponašanja. Stavovi (spremnost radnika-ce s mladima) smatraju se preduvjetom, temeljem za razvoj kompetencije. Stavovi vode do znanja i vještine (sposobnost obavljanja zadatka, primjene znanja i pretvaranja stavova u djela), što će tada dovesti do prikladnog ponašanja. Stoga ponašanje obuhvaća stavove [i radnje], znanje i vještine. Kroz ponašanje možemo procijeniti razinu kompetencije radnika/ca s mladima i da li je to dovoljno za njegov/njen rad. Ukratko: ponašanje odražava temeljne stavove radnika/ce s mladima. Kompetencije se međusobno nadopunjuju i važno je da se promatraju kao cjelina, ne samostalno. Kompetencije za međunarodni rad s mladima:

- Omogućavanje individualnog i grupnog učenja u okruženju koje obogaćuje
- Dizajniranje programa
- Organiziranje i upravljanje resursima
- Uspješna suradnja u timovima
- Smišljeno komuniciranje s drugima
- Interkulturalna kompetencije
- Umrežavanje i zagovaranje
- Razvijanje evaluacijskih praksi za procjenu i provedbu odgovarajućih promjena

O'Donovan (2020) ističe i da je potrebno dodatno istražiti poseban skup kompetencija potrebnih za profesionalni rad s mladima. U radu „Mapping the educational and career paths of youth workers“ navodi se popis kompetencija predloženih analizom učestalosti pojavljivanja u postojećim standardima zanimanja i kvalifikacija 10 zemalja Europe.

- Digitalna pismenost
- Vještine vodstva/motivacijske sposobnosti
- Facilitiranje učenja
- Upravljanje informacijama
- Poznavanje zakonodavstva
- Vještine timskog rada
- Ekonomska i financijska pismenost
- Komunikacijske i prezentacijske sposobnosti te sposobnost javnog nastupa
- Upravljanje projektima i organizacijske sposobnosti
- Upravljanje rizikom
- Sposobnost evaluacije
- Facilitiranje osobnog razvoja mladih ljudi
- Upravljanje konfliktima i rješavanje problema
- Interkulturalna kompetencija
- Sposobnost analize potreba mladih
- Društvena kompetencija
- Ostvarivanje i održavanje odnosa povjerenja s mladim ljudima
- Poticanje aktivne participacije mladih ljudi
- Poznavanje administracije
- Poštivanje etike u radu s mladima

3.1.2. Obrazovanje

Kako bi radnik s mladima mogao provesti sve zacrtano, važno je njegovo obrazovanje i usavršavanje. U nekim zemljama postoje specijalizirani studiji rada s mladima koji su usmjereni na stjecanje kompetencija za samostalno provođenje rada s mladima. Takvi studiji mogu biti na preddiplomskoj ili diplomskoj razini, dok se programi razlikuju ovisno o ustanovi koja nudi takvu vrstu obrazovanja.

Rad „Mapping educational and career paths of youth workers“ navodi da Estonija, Finska, Irska, Malta, Ruska Federacija i Ujedinjeno Kraljevstvo (Engleska i Wales) nude obrazovanje sveučilišne razine specifično za zanimanje radnika s mladima, dok Bugarska, Flamanska zajednica Belgije, Francuska, Njemačka, Grčka, Island, Latvija, Luksemburg, Malta, Nizozemska i Rumunjska nude obrazovanje sveučilišne razine u područjima povezanim s radom s mladima (poput studija za Karijernog savjetnika i specijalista za pitanja mladih u Latviji).

U državama koje nemaju takve programe, niti inzistiraju da osoba koja radi s mladima ima diplomu takve vrste, programe rada s mladima provode uglavnom stručnjaci iz srodnih struka. Najčešće je to riječ o psiholozima, pedagogima, socijalnim radnicima, socijalnim pedagogima, sociolozima, učiteljima i drugim strukama. Budući da je njihovo primarno obrazovanje ipak usmjereno na drugi predmet te se često ne upotrebljava participativna metodologija inherentna radu s mladima, potrebno je da se takvi stručnjaci obrazuju kroz različite vidove neformalnog obrazovanja.

U Republici Hrvatskoj je u tijeku razvoj i pilotiranje programa cjeloživotnog učenja Mladi u suvremenom društvu te nekog oblika poslijediplomskog (specijalističkog studija) kojeg suradnički razvijaju pojedine sastavnice Sveučilišta u Rijeci, Sveučilišta u Ljubljani i Institut za društvena istraživanja iz Zagreba.

Udruge mladih i za mlade često nude programe usavršavanja radnika s mladima koji su vrlo dobra početna točka za sve one koji žele raditi s mladima. Pritom je važno napomenuti kako kvaliteta takvih programa ovisi i varira od organizacije do organizacije te je potrebno vrlo studiozno i oprezno upustiti se u odabir programa. Informalno učenje je treći način stjecanja kompetencija za osobu koja radi s mladima. Čitajući, komunicirajući s kolegama i stječući iskustvo kroz druge vidove informalnog učenja, osoba može usvojiti određeni set vještina koje joj mogu poslužiti kao ulaznica u svijet rada s mladima. Istraživanja su pokazala da su usavršavanje i obrazovanje faktori najviše povezani s većom razinom zadržavanja posla kod radnika s mladima (Hartje et al., 2008). Upravo taj nalaz najbolji je apel za uspostavljanjem strukturirane edukacije (bilo formalne, bilo neformalne) koja bi obrazovala i usavršavala osobe koje rade s mladima.

Analiza postojećeg stanja rada s mladima u Republici Hrvatskoj (Buković, Desović, 2020) ispitala je i stavove o poželjnom smjeru obrazovanja i osposobljavanja osoba koje rade s mladima te istaknula 3 prevalentna mišljenja:

1. Obrazovanje za rad s mladima na razini tercijarnog obrazovanja (diplomski ili specijalistički studij)
2. Certificiranje neformalnih obrazovnih programa
3. Formalno obrazovanje odraslih

Također, iz analize je vidljivo i da je „nužno omogućiti da bilo koji tip formalnog obrazovanja za rad s mladima uključuje i odgovarajuće priznavanje kompetencija stečenih informalnim učenjem, odnosno kroz rad.“ (Buković, Desović, 2020)

3.1.3. Profesionalizacija

Jedan od najčešće spominjanih termina u kontekstu rada s mladima jest njegova profesionalizacija. Kako je već u nekoliko navrata rečeno, rad s mladima djelatnost je koja je ponajprije orijentirana praktično, a još je nedovoljno akademski razvijena. Uz to, budući da je riječ o djelatnosti koja ima niži stupanj kodifi ciranosti i strukturiranosti od sličnih djelatnosti (sustava socijalne skrbi i obrazovnog sustava, primjerice), još uvijek nije rijetkost da rad s mladima nije prepoznat u očima države. Samim time, u takvim sustavima radnik s mladima ne postoji kao profesija¹⁰. Rezultat je toga i nepostojanje univerzalne regulacije rada, propisa o postajanju radnika s mladima i razlike u sadržaju i kvaliteti između djelatnosti koje se predstavljaju za rad s mladima. Upravo kako bi se harmonizirale postojeće edukacije dostupne na tržištu, sve je glasniji apel radnika s mladima, akademske zajednice i ostatka civilnog sektora za regulaciju statusa ove djelatnosti. Tu važnost prepoznala je i EU koja je u EU Youth Strategy 2009. uputila zahtjev članicama da ulože napore i provedu profesionalizaciju rada s mladima.

-----
10 Prema Lučić, 2007: 2 Profesija (lat. *professio*) podrazumijeva trajno bavljenje zanimanjem, samostalnost, autoritet, uslužnu orijentiranost, težnju za savršenstvom i profesionalnim udruživanjem [...]. Pojmovi srodni nazivu profesija jesu zvanje i zanimanje. Šporer [...] ih razgraničava te navodi da zvanje označava obrazovanje, više ili manje specijalizirano, koje je pojedinac stekao u toku svog školovanja. Zanimanje je pak djelatnost koju čovjek svakodnevno obavlja s ciljem osiguranja sredstava za život." U Hrvatskoj, prema popisu reguliranih profesija Ministarstva rada i mirovinskog sustava, radnik s mladima nije na popisu (MRSM, 2015).

Primjeri dobrih praksi certificiranja i priznavanja rada s mladima iz susjedstva

Srpski model

Ovaj model razvila je Nacionalna asocijacija praktičara omladinskog rada (NAPOR). Standardi za dvije razine zanimanja u radu s mladima - omladinski lider/ka i omladinski radnik/ca. Na temelju tih standarda stvoren je Kurikulum za obrazovanje omladinskih radnika koji sadrži osposobljavanje za obje razine zanimanja, kao i definirani mehanizam za potvrđivanje prethodno stečenih kompetencija u radu s mladima.

Slovenski model

2017. godine u Sloveniji je usvojen standard zanimanja mladinski delavec/ka. Zanimanje mladinskog delavca/ke može se steći putem Nacionalnog sustava strukovnih kvalifikacija (NPK), što znači da kandidat/kinja priprema mapu sažetaka sa svojim prošlim iskustvom i brani ga pred povjerenstvom. U slučaju da kandidat/kinja sažetkom ne uspije dokazati sve kompetencije iz profesionalnog standarda, upućuje se na ispit. U sloveniji ne postoji formalno obrazovanje za rad s mladima, a ovaj model usmjeren je službeno priznavanje profesionalnih znanja i vještina. Kvalifikaciju izdaju tri pučka otvorena učilišta u Sloveniji.

Četiri su glavna razloga zašto je profesionalizacija rada s mladima važna. Na početku tu je pitanje financiranja, odnosno postavljanja kriterija izvrsnosti i dobrih praksi. Regulacijom se rješava upravo pitanje koja će organizacija dobiti koliko novca i zašto. Nadalje, definiranje i konceptualiziranje rada s mladima sljedeći je razlog važnosti

regulacije. Pritom valja imati na umu da se ne definira samo rad s mladima, već i cijeli spektar entiteta koji su direktno povezani s tim sektorom, počevši od organizacija mladih i za mlade, preko klubova i centara za mlade pa sve do izrada standarda zanimanja za radnike s mladima. Profesionalizacija je važna jer stipulira odgovorna tijela državne uprave u procesima nadgledanja, usmjeravanja i razvijanja rada s mladima te isto tako ona za sobom povlači određeni standard koji se mora poštovati, čime profi tiraju korisnici jer, ako su kriteriji poznati i transparentni, moguće je jasno vidjeti i procijeniti kvalitetu ponuđenih programa. S procesom profesionalizacije dolazi i proces validacije prethodno stečenih kompetencija. Naime, profesionalizacija rada s mladima stipulira određene kriterije koje radnik s mladima mora zadovoljiti da bi bio radnik s mladima u vidu kompetencija potrebnih za obavljanje navedenog posla. To za sobom uglavnom povlači otvaranje specijaliziranih programa koji obrazuju osobe koje rade s mladima ili nude doškovanje potrebno za obavljanje posla. Međutim, velik je broj radnika s mladima koji obavljaju taj posao i bez formalnog, certifi ciranog dokaza za to. Iz tog je razloga nužno uspostaviti sustav validacije prethodno stečenih kompetencija kroz koji mogu proći osobe koje misle da su kompetencije koje su stekle izvan obrazovnog sustava istovjetne onima koje se dobivaju obrazovanjem. Takav proces, sukladno istraživanju *Working with young people: The value of youth work in the EU* (2014) moguće je operacionalizirati kroz jedan od dva načina:

1. Priznavanjem kompetencija kroz nagrade ili certifikate
2. Priznavanjem kompetencija kroz ekvivalenciju i bodove.

Dva su pristupa profesionalizaciji rada s mladima: reguliranje područja kao profesije i kao zanimanja. Kao profesija, rad s mladima trebao bi ispunjavati sljedeće kriterije: (Ferguson et al., 1993.):

1. Razina specijaliziranih znanja i vještina.
2. Period intenzivnog obrazovanja (obrazovni zahtjevi).
3. Članovi primjenjuju kodeks i profesionalnu etiku.
4. Zakonska regulativa koja odobrava praksu.

5. Mehanizam za istraživanja i sankcioniranje ponašanja koja krše kodekse ponašanja.
6. Kontinuirani razvoj u obrazovanju.
7. Profesionalna asocijacija koja ujedinjuje polje rada.

Tim pristupom uređuje se sektor, ali se i otežava razvoj organskog rada s mladima koji je čest u lokalnim zajednicama u kojima radnik s mladima nema nužno obrazovnu kvalifikaciju, ali slijedi načela i zahtjeve struke. Manje ambiciozan pristup reguliranju situacije s radnicima s mladima je priznavanje radnika s mladima kao zanimanje. Za razliku od profesije koja zahtjeva specifične kompetencije stečene obrazovanjem, zanimanje se odnosi na posao koji osoba obavlja. Iako je proces u Republici Hrvatskoj počeo, s obzirom na to da u Hrvatskoj u nomenklaturi zanimanja postoji „voditelj rada s mladima“, ovaj postupak ne osigurava nikakav sustav kvalitete. Drugim riječima, ne postoji nikakav mehanizam uspostave kriterija i provjere kvalitete samim unosom radnika s mladima u nomenklaturu zanimanja. Time se javlja opasnost od nepoštivanja specifične metodologije i radne etike koju rad s mladima zahtijeva i ne rješava se problem uređenja sektora. Svi navedeni faktori zasigurno imaju utjecaj na cijeli sustav rada s mladima u nekoj državi, no uspješnost radnika s mladima, barem kako sugerira literatura (Hartje et al., 2008), najviše ipak ovisi o šest čimbenika:

1. Adekvatna kompenzacija i mogućnost za napredak.
2. Mogućnosti profesionalnog razvoja i edukacije.
3. Poticajno okruženje koje djeluje benevolentno prema uspjehu (adekvatna supervizija i mogućnost kolaboracije s kolegama).
4. Jasan opis posla i potrebne kompetencije za izvođenje tih poslova.
5. Osjećaj da je posao koji se obavlja cijenjen.
6. Mogućnosti za profesionalno umrežavanje (networking).

Prema završnom izvještaju „Study on Youth Work in the EU (2021)“ istaknute su i preporuke kojima bi se pridonijelo daljnjoj profesionalizaciji rada s mladima u EU.

- Razviti standard zanimanja “radnik/ica s mladima” kako bi se osigurala i povećala profesionalizacija;
- Povećanje prepoznatljivosti rada s mladima kroz priznanja, potvrde i razmjenu najbolje prakse kako bi se potaknulo prepoznavanje vrijednosti njihovog rada i prakse;
- Razvoj programa obrazovanja i osposobljavanja za rad s mladima kroz partnerstva s institucijama formalnog obrazovanja;
- Osiguranje provedbe i redovitog osuvremenjivanja kurikuluma usmjerenih na razvoj kompetencija radnika/ica s mladima.

Trenutno u Hrvatskoj, rad s mladima nije prepoznat kao profesija. Ne postoje službeni nacionalni standardi niti okviri koji bi poticali kvalitetu rada s mladima, međutim pojedine sastavnice Sveučilišta u Rijeci, Sveučilišta u Ljubljani i Institut za društvena istraživanja iz Zagreba kroz Erasmus + projekt naziva: Supporting Evidence-based Education of Youth Workers (SEEW) bave se postavljanjem temelja za profesionalizaciju rada s mladima i obrazovanja stručnjaka za rad s mladima. Provedeno je istraživanje o radu s mladima u Hrvatskoj i potrebnim kompetencijama radnika s mladima te je temeljem dobivenih rezultata razvijen prijedlog standarda zanimanja Radnik/ca s mladima, razina 7 koji još nije javno dostupan.

- Predloženi standard zanimanja sadrži popis od sedam ključnih poslova radnika/ca s mladima:
- Planiranje i organiziranje izravnog rada s mladima
- Osiguravanje i unaprjeđivanje kvalitete rada s mladima
- Unaprjeđivanje politika za mlade i rada s mladima
- Razvoj zajednice u kojoj radnik/ca s mladima djeluje
- Osobno i profesionalno usavršavanje radnika s mladima
- Razvoj i unaprjeđivanje rada organizacije
- Razvijanje komunikacije s relevantnim dionicima

3.1.4. Prijatelj, uzor, mentor

Iz svega napisanog jasno je da je odnos između osobe koja radi s mladima i mladih višedimenzionalan i složen. Osoba koja radi s mladima neprestano treba levitirati između slobode i odgovornosti. Naime, sama je ideja rada s mladima pustiti mladoj osobi da bude ravnopravan sukreator programa, no ponekad je za to potrebna podrška i usmjeravanje. Upravo je to vrlo teško; kako stvoriti situaciju u kojoj radnik s mladima ne uzurpira proces previše, ne dirigira ga i ne nameće svoju agendu a da se opet postignu pozitivni ishodi koji su cilj rada s mladima. Da bi se to ostvarilo, osobe koje rade s mladima moraju vješto žonglirati različitim ulogama i u svakom trenutku biti svjesni zakonitosti procesa. U situacijama u kojima uz njih u stvaranju okruženja sudjeluje i korisnik, to može biti izazovan pothvat. Young (1999) je operacionalizirala ulogu osobe koja radi s mladima na tri uloge – prijatelja, uzora i mentora. Pritom je važno izdvojiti nekoliko segmenata svakog od pristupa. Kada se govori Iz svega napisanog jasno je da je odnos između osobe koja radi s mladima i mladih višedimenzionalan i složen. Osoba koja radi s mladima neprestano treba levitirati između slobode i odgovornosti. Naime, sama je ideja rada s mladima pustiti mladoj osobi da bude ravnopravan sukreator programa, no ponekad je za to potrebna podrška i usmjeravanje. Upravo je to vrlo teško; kako stvoriti situaciju u kojoj radnik s mladima ne uzurpira proces previše, ne dirigira ga i ne nameće svoju agendu a da se opet postignu pozitivni ishodi koji su cilj rada s mladima. Da bi se to ostvarilo, osobe koje rade s mladima moraju vješto žonglirati različitim ulogama i u svakom trenutku biti svjesni zakonitosti procesa. U situacijama u kojima uz njih u stvaranju okruženja sudjeluje i korisnik, to može biti izazovan pothvat. Young (1999) je operacionalizirala ulogu osobe koja radi s mladima na tri uloge – prijatelja, uzora i mentora. Pritom je važno izdvojiti nekoliko segmenata svakog od pristupa. Kada se govori o radniku s mladima kao prijatelju, ne misli se zapravo na prijateljstvo između mlade osobe i osobe koja radi s mladima, već se ovaj koncept odnosi na stvaranje prijateljske atmosfere u kojoj je moguće opustiti mladu osobu i izgraditi povjerenje kako bi se proces učenja lakše razvio. Kao uzor, radnik s mladima trebao bi biti postojan u stavovima i vrijednostima koje promiče. To je posebno važno jer će mladi u formativnom razdoblju svog života u kojem, ako imaju uzor koji poštuju,

često nekritično slijediti njegovo ponašanje. Odnos mentor-radnik s mladima najbližnji je karakterističnom odnosu između edukatora i učenika te se odnosi na proces prenošenja znanja u kojem radnik s mladima prenosi modele poželjnog ponašanja, znanja i vještine mladoj osobi. Kalaba (2008) u prikazu rada s mladima navodi poznati Huskinsov model pozitivnog razvoja mladih (Slika 2) koji se sastoji od sedam sukcesivnih koraka u kojima svaki korak opisuje novu fazu odnosa osobe koja radi s mladima i mlade osobe. Počevši od inicijalnog kontakta, ponovnog susreta, socijalizacije, sudjelovanja i inkluzije pa do organizacije i vođenja samog procesa, ovaj model pojednostavljeno opisuje razvoj procesa rada s mladima. Na Slici 2 moguće je vidjeti kako se koraci međusobno nadovezuju, čime se stupnjevito i strukturirano razvijaju individualne vještine mlade osobe koja postupno preuzima ulogu sukreatora procesa rada s mladima. Razvojem socijalnih vještina, mlada osoba počinje razumijevati način funkcioniranja grupa te ovladava vještinama potrebnim za upravljanje i facilitiranje društvenim procesima u kojima sama sudjeluje. Ovaj model, hvaljen zbog svoje jasnoće, postao je popularan alat i među osobama koje rade s mladima, ali i donositeljima odluka kojima je to bio način plastične prezentacije procesa razvoja i dinamike rada s mladima.¹¹

Slika 2 – Huskinsov model razvoja mlade osobe u procesu radu s mladima.
Izvor: Prilagođeno iz Huskins, 1996.

¹¹ Primjer toga kako je britanski parlament prepoznao vrijednost Huskinsova modela moguće je pronaći na internetskoj stranici: <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201012/cmselect/cmeduc/744/744vw51.html>

Na tragu rečenog, plauzibilno je zaključiti da je odnos između radnika s mladima i mlade osobe utemeljen na međusobnom povjerenju. Godine 1999., britanska praktičarka i teoretičarka rada s mladima Kerry Young predložila je formulu koja bi objasnila odnos između mlade osobe i radnika s mladima u kojoj su prihvaćanje i razumijevanje mladih, povjerenje, povjerljivost, reciprocitet i iskrenost ključni faktori.

4 x P + (R+I) FORMULA ODNOSA RADNIKA/CE S MLADIMA I MLADE OSOBE

Prihvaćanje i razumijevanje mladih – podrazumijeva prihvaćanje mladih bez predrasuda sa svim njihovim vrijednostima, osjećajima i povijesti koju nose sa sobom, kao što podrazumijeva i to da ne osuđujemo mlade bez obzira na naše kulturne i vrijednosne norme. Ovaj princip podrazumijeva pružanje podrške mladima čak i u situacijama kada nama u potpunosti nije jasno šta žele da postignu. Poštovanje – podrazumijeva svijest o tome da radnik/ca s mladima nema automatsko pravo da se upliće u živote mladih; ovaj odnos se gradi na bazi povjerenja i poštovanja.

Povjerenje – pri ovom principu osnovno pitanje koje moramo sebi da postavimo jeste: Kako stječemo povjerenje, kako postajemo osobe od povjerenja? Prvenstveno moramo dokazati da nam je stalo do mladih, ne samo verbalizacijom nego i svojim djelovanjima, tako što damo do znanja mladima da smo tu za njih kada nas trebaju, kao i da djelujemo u skladu sa njihovim najboljim interesima. Uz ostvarenje ovog principa možemo testirati i preispitivati mlade i njihovo ponašanje, stavove i vrijednosti, jer u suprotnom ne bi bilo prihvaćeno.

Povjerljivost – kao što je gore naznačeno, mladi moraju biti upućeni da djelujemo u skladu sa njihovim najboljim interesima, da su razgovori koje vodimo sa njima povjerljivi, osim u slučaju kada nas zakon obavezuje da informaciju prosljedimo dalje, kao npr. prilikom objelodanjanje zlostavljanja. Vrlo je bitno uputiti mlade o razlici između tajne i povjerljivosti. Ukoliko se obavežemo na tajnu to znači da nikom ne smijemo prosljediti informaciju dalje, povjerljivost znači da nam mlada osoba daje određenu informaciju na povjerenje i našu stručnu procjenu koju, ukoliko je nužno, moramo prosljediti dalje, ukoliko procijenimo da je to u njihovom najboljem interesu.

Reciprocitet – rad s mladima ni kao odnos nije jednosmjernan nego dvosmjernan proces. Kroz rad s mladima mladi se podržavaju primarno zato što se vjeruje da mladi imaju potencijale, vještine i određene ekspertize, stoga radnici/e s mladima uče od mladih kao što mladi uče od radnika/ca s mladima. Vrlo je bitno naglasiti i biti iskren da mi, kao radnici/ce s mladima nismo eksperti u svemu i da neke stvari ne znamo. Tako npr. ukoliko radimo neki video projekt sa mladima, velika je vjerojatnost da ćemo naučiti nešto od mladih u pogledu izrade filma. Samim tim pridajemo mladima važnost, čime im se podiže samopouzdanje jer i oni uče nas odrasle o nečemu.

Iskrenost – odnos između radnika/ce s mladima i mladih mora biti zasnovan na iskrenosti i otvorenosti, krećući od toga tko zapravo jesmo i što možemo postići i pružiti kao radnici/ce s mladima. U ovom procesu ne postoje skrivene namjere i u svakom koraku se konzultiramo sa mladima preteći njihove potrebe i uvažavajući njihova mišljenja.

(Young, 1999)

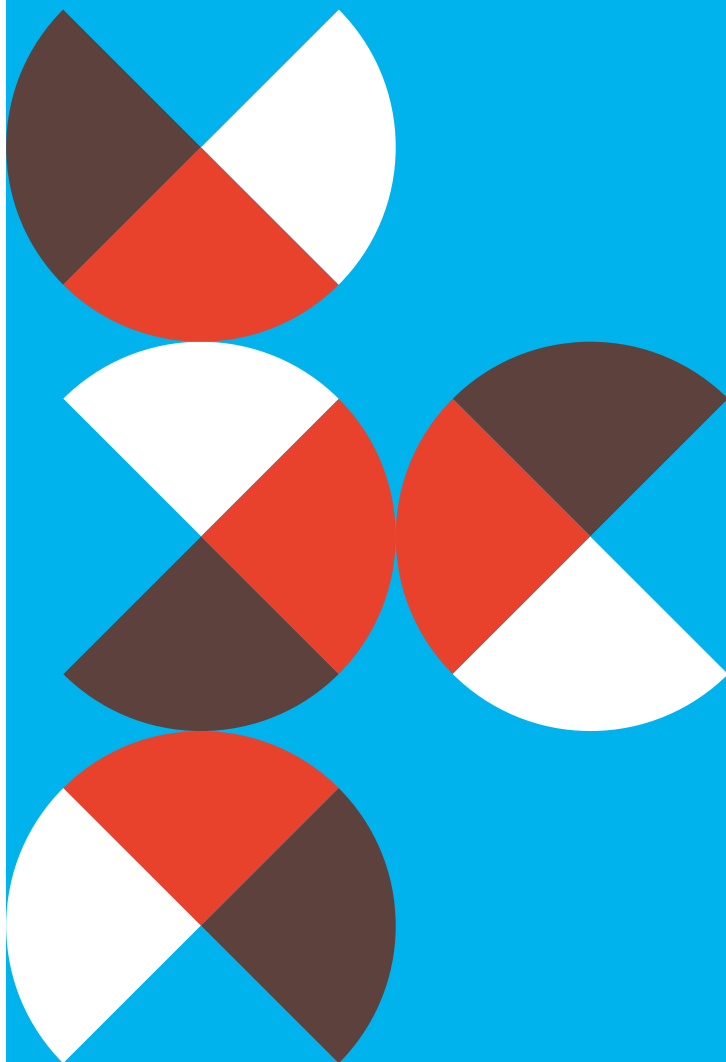
[Preuzeto od Kalaba, 2008: 23]

U strukturi i dinamici rada s mladima, kao djelatnosti koja postoji inherentno zbog mladih, nemoguće je izbjeći pitanja njezine moći i granica. Neovisno o tome priklanjamo li se stratifi - kacijskom ili pluralističkom poimanju ovog fenomena (Grdešić, 1995), moć je u središtu proučavanja kada se govori o društvenim skupinama, njihovu odnosu, distribuciji resursa i političkom odlučivanju. Mladima kao skupini, čijem su većinskom dijelu mnoga prava i atributi ograničeni, poput aktivnog biračkog prava, socijalne zrelosti (Ilišin, 2002) ili ekonomske stabilnosti, pitanje moći od posebne je važnosti. Literatura tako faktor dobi vrlo često uzima kao čimbenik diferencijacije u društvu (Ilišin, 1999; 2002; Henn, Weinstein i Wring, 2002). Ta diferencijacija vrlo često može dovesti do nepovoljnog položaja mladih ako korektivni mehanizmi u pojedinom društvu ne uzimaju u obzir cjelovitost problema. Upravo je zato važno analizirati raspodjelu društvene i političke moći u specifičnom kontekstu s obzirom na odnos mladi-odrasli i time rasvijetliti razlike u percepciji društvene zbilje s obzirom na kohortnu pripadnost. Radnik s mladima, zbog kompetencija koje ima, ali i zadatke koja mu je povjerena, zasigurno ima moć kreiranja procesa što, ako nije jasno definirano, može biti sklizak teren. Naime, kako je priroda posla radnika s mladima takva da mora stvarati prijateljski odnos u procesu utjecaja na individualni i socijalni razvoj mladih, važno je ne zloupotrebjavati moć koju ima te vrlo jasno postaviti granice. Iz tog razloga kažemo da rad s mladima treba biti etička praksa (Kalaba, 2008). Etička u smislu poštovanja pravila struke, individualnog pristupa svakoj mladoj osobi i truda da se djelatnost obavlja pravično. Baš je zato nužno u kurikulumima obrazovanja radnika s mladima uključiti etiku kao područje učenja o mehanizmima prosuđivanja. To zapravo znači da radnik s mladima treba moći u različitim situacijama odabrati najpravičniji izbor koji će biti od najveće koristi za mladu osobu. Da bi se to olakšalo, sugerirano je postojanje etičkog kodeksa kojeg bi se svi radnici s mladima trebali pridržavati, a koji će olakšati i štititi radnike s mladima kao profesionalce. Za što kvalitetniji razvoj rada s mladima zasigurno treba poslušati i radnike s mladima kako bi cijeli sektor bio što responzivniji i efektivniji. A radnici s mladima u svojim redovima imaju poprilično snažnog zagovornika svojih potreba, a to su međunarodne organizacije na europskom kontinentu, ponajprije Vijeće Europe i Europska unija. U sljedećoj sekciji donosimo vrlo kratak prikaz rada s mladima kroz vizuru europskih aktera na međunarodnoj razini.

4

EUROPSKA PERSPEKTIVA

Kada se govori o europskoj dimenziji rada s mladima, uglavnom se misli na konceptualizaciju ovog pojma kroz prizmu dva važna entiteta – Vijeća Europe i Europske unije. Iako pravno različiti, ove dvije institucije imaju veliki utjecaj na kreiranje javnih politika na europskom kontinentu, a posebice politika za mlade. Vijeće Europe svojom rezolucijom iz 2010. definiralo je rad s mladima kao širok termin koji pokriva velik opseg aktivnosti društvene, kulturalne i političke prirode za, s i od mladih. Takve aktivnosti, kako se dalje navodi, uključuju i sport i ostale djelatnosti za mlade. Rad s mladima pripada sferi izvan škole u okviru koje se ostvaruju različite aktivnosti provođenja slobodnog vremena, koje su koordinirane od strane profesionalnih ili radnika s mladima na volonterskoj razini te su te aktivnosti temeljene na neformalnim edukacijskim procesima i dobrovoljnom sudjelovanju mladih u njima. U vezi s tim, Vijeće Europe apelira da se radnici s mladima uključe u procese donošenja političkih odluka relevantnih za mlade te da svoje kompetencije iskoriste kako bi facilitirali dijalog između donositelja odluka i mladih, bilo organiziranih u udruge ili neorganiziranih. Europska unija ostavlja državama članicama da definiraju i konceptualiziraju rad s mladima same, odnosno njegova regulacija nije u jurisdikciji Europske unije. Iako su, sukladno s tim, nacionalne države ključni akteri u uređivanju sektora rada s mladima, EU ipak ima svojevrsan utjecaj kroz otvorenu metodu koordinacije¹², oblikujući i usmjeravajući praksu prema nekim zajedničkim konturama.

-----
12 Otvorena metoda koordinacije (OMC) uvedena je od strane Europskog vijeća u Lisabonu u ožujku 2000. To je metoda osmišljena kako bi se pomoglo državi članici da ostvari zajednički napredak u reformama koje su potrebne kako bi se postiglo ostvarenje lisabonskih ciljeva. Metoda uključuje sljedeće elemente: (a) postavljanje smjernica i rokova za postizanje kratkoročnih, srednjoročnih i dugoročnih ciljeva, (b) uspostavu kvantitativnih i kvalitativnih pokazatelja i mjerila, prilagođenih potrebama zemalja članica i sektora, kao sredstvo usporedbe najbolje prakse, (c) prevođenje europskih smjernice na nacionalne i regionalne politike, postavljanjem posebnih mjera i ciljeva i (d) periodično praćenje postignutih napredaka kako bi se uspostavio proces uzajamnog učenja između država članica. OMC je relativno nova metoda i međuvladino sredstvo upravljanja u Europskoj uniji, na temelju dobrovoljne suradnje njegove države članice. OMC počiva na mekim mehanizmima kao što su smjernice i pokazatelji, benchmarking i dijeljenje primjera dobre prakse. To znači da ne postoje službene sankcije za sporije zemlje članice. Umjesto toga, učinkovitost metoda počiva na obliku peer pressure jer nijedna država članica ne želi biti najgora u nekom području. OMC je strukturiran mehanizam koji članice EU-a koriste za suradnju na europskoj razini. OMC stvara zajedničko razumijevanje problema i pomaže u izgradnji konsenzusa o rješenjima i njihovu praktičnu primjenu, bez regulatornih instrumenata. Dodana vrijednost stvorena je rješavanjem zajedničkih odgovora na probleme koji su supranacionalni. Europska komisija odgovorna je za upravljanje OMC-om (Bužinkić et al, 2015).

Prvi se put rad s mladima u okviru EU-a spominje u A New Impetus for European Youth – White Paper iz 2001., dok se tek 2008. razrađuje i detaljnije opisuje njegova vrijednost u An EU Strategy for Youth – Investing and Empowering - čija su tri cilja (I) stvaranje više mogućnosti za obrazovanje i zapošljavanje mladih, (II) poboljšanje pristupa mladima i punog sudjelovanja u društvu i (III) poticanje međusobne solidarnosti između mladih i društva. Ova je strategija je posebno važna jer se po prvi put rad s mladima prepoznaje kao ključna praksa europskih politika za mlade.

Sukladno dokumentu Working with young people: the value of youth work in the European Union (2014), tri su glavna načela koja razlikuju rad s mladima od ostalih policy područja:

1. Fokus na mlade ljude.
2. Osobni razvoj.
3. Dobrovoljno sudjelovanje mladih u aktivnostima.

U tom istom dokumentu, istražujući prakse rada s mladima u 27 država EU-a, zaključeno je da prepoznaju zajednički nazivnik u radu s mladima, a on je podržavanje osobnog razvoja mlade osobe u smislu osnaživanja, emancipacije, odgovornosti i tolerancije. Usprkos tomu, različite zemlje rad s mladima definiraju na različite načine. U Tablici 4 može se vidjeti prikaz najkarakterističnijih definicija kojima se koriste države članice Europske unije. Jasno je kako je ideja osobnog i socijalnog razvoja središnja, no da cilj rada s mladima varira ovisno o prioritetu država. Dok jedne države naglašavaju njegovu važnost samu po sebi, u svrhu izgradnje zdravije zajednice čiji su mladi aktivni kreatori, druge države više se usredotočuju na kvalitetnu organizaciju slobodnog vremena, ili stjecanja znanja i vještina potrebnih za što konkurentnije pozicioniranje na tržištu rada. Kao posljedica toga, države članice EU-a prepoznaju nekoliko različitih, ali vrlo širokih klastera rada s mladima, počevši od međunarodnog razvoja i volontiranja, preko aktivnosti koje su usmjerene na osmišljavanje slobodnog vremena pa sve do samoorganiziranih projektnih aktivnosti i rada s mladima na ulici (Working with..., 2014).

ZEMLJA	KONCEPT RADA S MLADIMA
Austrija	Izvanškolski rad s mladima s naglaskom na slobodnom vremenu i prevenciji.
Estonija	Rad s mladima je stvaranje uvjeta za razvojne aktivnosti mladih koje im omogućuju da djeluju izvan obitelji, formalnog obrazovanja i posla prema slobodnom nahođenju.
Njemačka	Mogućnosti za mlade ljude koje potiču njihov razvoj uzimajući u obzir njihove interese, koje omogućuju sukreiranje programa, jačanje samoodređenja i osnaživanje društvene odgovornosti i participacije.
Grčka	Obrazovne i socijalne djelatnosti usmjerene na zdravu tranziciju mladih ljudi prema odraslom životu, kao i organizacija slobodnog vremena.
Irska	Planirani programi obrazovanja dizajnirani za svrhu pomoći i osnaživanja osobnog i društvenog razvoja mladih ljudi kroz njihove volonterske aktivnosti. Navedeni programi komplementarni su formalnom i strukovnom obrazovanju, a nositelji su uglavnom dobrovoljne organizacije za mlade.
Italija	Napori koji olakšavaju ulaz mladih na tržište rada.
Nizozemska	Pomagačke i rekreativne djelatnosti, kao i široka ponuda slobodnog vremena.
Norveška	Pružanje mogućnosti mladim ljudima za zanimljivo i svrsishodno provođenje slobodnog vremena i prilika za osobni razvoj kroz participaciju i socijalnu interakciju.
Rumunjska	Svaka aktivnost organizirana kako bi poboljšala nužne uvjete za društveni i profesionalni razvoj mladih sukladno njihovim potrebama i željama.
Španjolska	Aktivnosti društvene, kulturne, obrazovne ili političke prirode s i za mlade ljude.

Tablica 3 –
Rad s mladima u 10
zemalja Europske
unije.

Izvor: The Socio-economic
Scope of Youth Work in
Europe, 2008.

U posljednjih pet godina rad s mladima postaje sve istaknutije područje u europskim politikama. 2020. godina bila je izuzetno značajna za rad s mladima na europskoj razini u smislu uspostavljanja institucionalnog okvira za razvoj rada s mladima te je završila važnim događajem za zajednicu praktičara rada s mladima, a to je 3. Europska konvencija o radu s mladima. Europske konvencije o radu s mladima održavaju se u intervalima od 5 godina kao glavni događaji za cijelu zajednicu praktičara rada s mladima u Europi i dosad su se održale tri. Prva Europska konvencija o radu s mladima održana je 2010. u Ghentu (Belgija) i stavila je fokus na uvažavanje raznolikosti aktivnosti, prilika i praksi rada s mladima u Europi. Druga Konvencija o radu s mladima održana

je 2015. u Bruxellesu. Cilj je bio utvrditi zajednički nazivnik na kojem počiva sav rad s mladima i utvrditi položaj rada s mladima u odnosu na ostale javne politike koje adresiraju izazove s kojima se suočavaju mladi i dati novi zamah političkoj i institucionalnoj raspravi oko rada s mladima u Europi.

Što je dovelo do treće konvencije o radu s mladima kao središnje platforme za raspravu o najnovijim dostignućima u zajednici praktičara rada s mladima, ali i kako bi se započela provedba Europske agende za rad s mladima. Europska agenda za rad s mladima je strateški europski okvir za daljnji razvoj i jačanje prakse i politike rada s mladima i oblikovanje razvoja rada s mladima širom Europe kroz uspostavljanje rada s mladima kao bitnog dijela politika za mlade. Treća konvencija o radu s mladima poslužila je i kao početni sastanak za implementaciju Europske Agende za rad s mladima, **nazvane Bonskim procesom**. Bonski proces pruža osnovu za jačanje rada s mladima kao posebnog područja politike i prakse u Europi te poziva na koordinirani pristup cjelokupne zajednice praktičara rada s mladima u razvoju rada s mladima, a države članice poziva da izrade smjernice za implementaciju Borskog procesa u nacionalne institucionalne okvire.

EUROPE GOES LOCAL

Kako bi se odgovorilo na izazov jačanja lokalnog rada s mladima pokreće se projekt strateškog partnerstva naziva „Europe goes local – Podrška radu s mladima na lokalnoj razini“. Projekt okuplja 24 nacionalne agencije, Partnerstvo između Europske komisije i Vijeća Europe u području mladih, Europski forum mladih i dvije mreže zadužene za područje rada s mladima: POYWE - Professional Open Youth Work Europe i InterCity Youth network. Ciljevi projekta su:

- podržati priznavanje i podizanje kvalitete rada s mladima kao dijela lokalne politike prema mladima;
- osnažiti europsku i međunarodnu dimenziju rada s mladima na lokalnoj razini;
- razviti strategije i mjere kojima će nacionalne agencije Erasmus+ programa podržavati rad s mladima i
- doprinijeti razvoju rada s mladima kroz Europsku suradnju u području mladih.

U sklopu projekta razvijena je i **Europska povelja o radu s mladima na lokalnoj razini** sa ciljem da se pridonese „daljnjem razvoju rada s mladima na lokalnoj razini“ i to putem načela rada s mladima i smjernica za rad s mladima koje su u širokom krugu konzultacija na europskoj razini donijeli ključni dionici rada s mladima na različitim razinama. (vratiti se na poglavlje Načela rada s mladima). Svojevrсна nadogradnja Povelje je i online alat „Changemakers kit“ koji služi kao pomoć pri implementaciji smjernica navedenih u Povelji.

U Republici Hrvatskoj projekt Europe goes local koordinira Agencija za mobilnost i programe EU te krajem 2021. godine počinje treće izdanje provedbe nacionalnih aktivnosti u koje će biti uključeno sveukupno 16 jedinica lokalne samouprave. U prethodna dva izdanja bilo je uključeno sveukupno 28 jedinica lokalne (i regionalne) samouprave te neki od rezultata obuhvaćaju i izradu lokalnih programa za mlade, osnivanje Savjeta mladih, definiranje uloge djelatnika zaduženog za mlade te provedbu projekata s ciljem jačanja participacije mladih u lokalnoj zajednici.

Poseban uspjeh predstavlja i proces izrade modela certificiranja gradova za politike usmjerene mladima koji je započela Udruga gradova u Republici Hrvatskoj i naslonila ga na Europe goes local projekt. Jedan od preduvjeta za dobivanje certifikata je potpisana Europska povelja o radu s mladima na lokalnoj razini, a certifikat se dodjeljuje temeljem evaluacije standarda kvalitete lokalnih politika u 8 tematskih područja. U 2021. godini 9 je hrvatskih gradova zadovoljilo kriterije za dodjelu certifikata „Grad za mlade“.

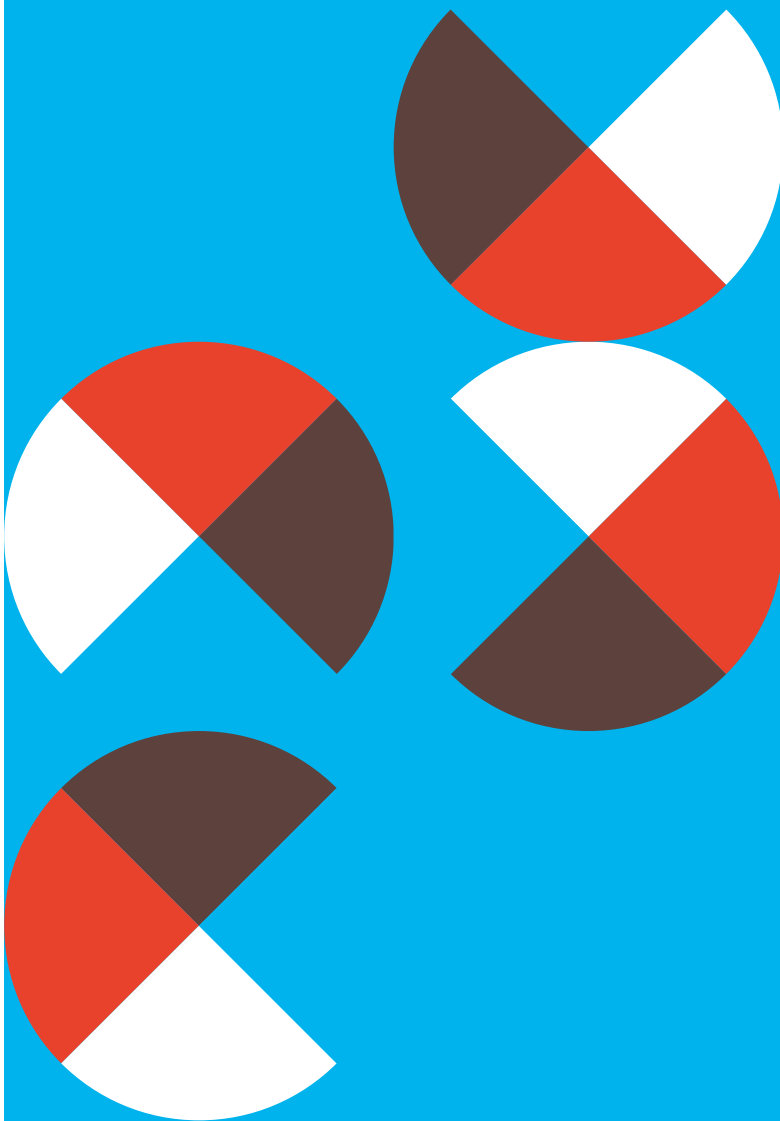
ERASMUS +

Erasmus+ je program Europske unije za obrazovanje, osposobljavanje, mlade i sport. Opći je cilj programa cjeloživotnim učenjem podupirati obrazovni, profesionalni i osobni razvoj ljudi u području obrazovanja, osposobljavanja, mladih i sporta u Europi i šire, što pridonosi održivom rastu, kvaliteti radnih mjesta, socijalnoj koheziji, poticanju inovacija te jačanju europskog identiteta i aktivnoga građanstva, a jedan od posebnih ciljeva je promicati mobilnost u svrhu neformalnog i informalnog učenja, aktivno sudjelovanje mladih te suradnju, kvalitetu, uključivost, kreativnost i inovativnost na razini organizacija i politika u području mladih. Time je prepoznat kao jedan od važnih mehanizama podrške Bonskom procesu i daljnjem razvoju kvalitetnog rada s mladima, suočavanju s novim izazovima i inoviranju praksi rada s mladima te jačanja promocije i prepoznavanja rada s mladima. U razdoblju od 2021. – 2027. predviđeno je gotovo dvostruko veće financiranje za aktivnosti u sklopu programa te se stavlja snažan fokus na društvenu uključenost, zelenu i digitalnu tranziciju te promicanje sudjelovanja mladih u demokratskom životu.

S obzirom na činjenicu da je prepoznata nužnost suradnje na području mladih između Europske unije i Vijeća Europe, 1998. osnovano je Partnerstvo između Europske komisije i Vijeća Europe u području mladih. Cilj je Partnerstva potaknuti i osnažiti sinergiju između dvije institucije kako bi se stvorio što snažniji i adekvatniji sektor mladih sa zajedničkim europskim pečatom. Ova suradnja između Vijeća Europe i Europske komisije u posljednjih je 15 godina uspjela nametnuti temu rada s mladima kao jedan od prioriteta politika za mlade. Njegujući evidence based policy pristup, fokus je Partnerstva na stvaranju

poticajnog okruženja za priznavanje rada s mladima i razvoju njegove kvalitete, uzimajući u obzir različitost društvenih, kulturnih i političkih tradicija zemalja koje su na neki način povezane s ovom institucijom. Organizacijom treninga, kako za radnike s mladima, tako i za mlade i donositelje odluka, različitim zagovaračkim i ekspertnim dokumentima, ali i organizacijom konferencija, kongresa i sastanaka, Partnerstvo između Europske komisije i Vijeća Europe u području mladih širi svijest o važnosti rada s mladima te nudi resurse za kvalitetno provođenje aktivnosti u tom području.

ZAKLJUČAK

Odgoj i obrazovanje mladih temelj je svake države. Ova izjava iz 4. stoljeća prije nove ere, a pripisuje se grčkom filozofu Diogenu, i danas je vrlo aktualna. Činjenica je da bez ulaganja u mlade nema prosperitetne budućnosti, države i društva. No takvo je razmišljanje redukcionističko. Bez ulaganja u mlade, nema ni sadašnjosti. Upravo su mladi ona kohorta društva koja je nositelj inovacija i vitalnosti, upravo su mladi ti koji postojeće strukture mogu vrlo dobro izazvati svojim novim pogledom na njih i predložiti utemeljenje novih ili korigiranje starih vrijednosti. Mlade ne smijemo gledati kao monolitnu, homogenu dobnu skupinu kojoj je isključivi cilj odrasti i preuzeti neke ustaljene, a za njih predviđene društvene uloge. Naprotiv, potrebno im je posvetiti punu pozornost kako bi se mogli maksimalno ostvariti u društvu u kojem žive i djeluju te kako bi svoje potencijale iskoristili i za osobni i za društveni boljitak. Upravo su individualni i društveni boljitak cilj rada s mladima. Ova djelatnost koja se, na neki način, nalazi između dobro ustaljenih institucija poput školstva, rada i socijalne skrbi, nije manje važna samo zato što nije institucionalizirana do mjere do koje njezina srodna područja jesu. Rad s mladima upravo je neksus svih onih napora i impulsa koje različiti dijelovi društva imaju, a usmjereni su boljitku života. Ta specifična djelatnost u kojoj mladi, društveno i politički još uvijek u svim društvima deprivirana skupina, imaju mogućnosti kreirati svoj prostor po vlastitoj mjeri. Sinergija facilitiranog učenja i prostora za samostvaranje čini rad s mladima snažnim djelotvornim alatom za razvoj zdravog i prosperitetnog demokratskog društva koje ima moć utjecati na stvaranje responzivnije i demokratičnije politike.

Rad s mladima tako je emancipacijski pothvat, ne samo mladih, već i demokracije u cjelini. On razvija kompetencije koje su potrebne za internaliziranje normi aktivnoga građanstva, ne zanemarujući pritom emocionalni i socijalni rast pojedinca. Dok su školski sustavi relativno krute cjeline čiji se planovi i programi ili kurikulumi mijenjaju razmjerno sporo, rad s mladima ima moć brzog odgovora na potrebe u konkretnoj zajednici. Pomoću mehanizma zajedničkog kreiranja procesa, od strane osobe koja radi s mladima i mlade osobe, rad s mladima suvereno odgovara potrebama za suočavanje s izazovima koje nosi suvremeno društvo. Tako njegova neinstitucionaliziranost, koja se često vidi kao problem, postaje prednost. Ne valja pritom zaboraviti na imperativ profesionalnosti. Rad s mladima treba biti zabavan, primjeren

uzrastu mladih ljudi, no on nije i ne smije biti shvaćen kao dječja igra, ni od strane mladih, ni od strane donositelja odluka. Rad s mladima, kako je pokazano, sustav je promišljenih i strukturiranih aktivnosti kojima je cilj pomoći u samoaktualizaciji mlade osobe. Da bi to bilo moguće, nužno je inzistirati na profesionalnosti osoba koje rade s mladima. Profesionalnost je moguće postići slijedeći neka interna pravila zanimanja, ali i procesom priznavanja rada s mladima od strane države. Vrijednost kombinacije tih pristupa prepoznali su i Europska unija i Vijeće Europe koji su postali aktivni zagovaratelji uređenja ove djelatnosti.

Rad s mladima, između ostalog i zbog utjecaja snažnih institucija, postaje važno pitanje na političkim agendama država članica. Hrvatska nije izuzetak od te tendencije. Osnivanjem stručne radne skupine koja tematizira rad s mladima, davanjem važnosti uvrštavanjem rada s mladima u najvažniji policy dokument za mlade Republike Hrvatske – Nacionalni program za mlade – rad s mladima postaje pitanje o kojemu se raspravlja. To ne bi trebalo biti čudno jer tradicija rada s mladima u Hrvatskoj nije zanemariva; ona, naime, seže još u Jugoslaviju, a svoj zamah ponovno dobiva u 90-ima u okvirima mirovnog aktivizma. Rad s mladima u postkonfliktnim područjima važan je element izgradnje stabilnog i demokratsko-pluralističkog društva. Upravo on, promičući vrijednosti humanizma, ljudskih prava, interkulturalizma, nenasilne komunikacije i mira općenito, otvara put pomirenju i suočavanju s prošlošću, ali i stvara optimizam te razvija mogućnosti gradnje boljeg društva. Da bi rad s mladima uistinu pridonosio ostvarivanju svih ovih pozitivnih ideja, važno je držati se njegovih načela i ulagati u njegovu infrastrukturu. Stabilno, adekvatno i nepristrano financiranje organizacija mladih i za mlade, kao i ulaganje u razvoj klubova mladih, centara i infocentara za mlade te drugim prostorima za razvoj i djelovanje mladih, preduvjeti su za to. Država je ta koja mora prepoznati prednosti razvijenog sektora rada s mladima i pomoći njegovu rastu i konsolidaciji.

Kako bi to bilo ostvarivo, važno je imati empirijske podatke o stanju, potrebama i izazovima svih onih na koje se rad s mladima odnosi i/ili koji sudjeluju u njegovu stvaranju. I na samom kraju opet se vraćamo Diogenu, opskurnoj figuri grčke političke misli, koji, iako se smatra

osnivačem cinizma, nimalo cinično i danas poziva na propitivanje ustaljenih društvenih normi. U društvu u kojem ih vrlo često uzimamo zdravo za gotovo, petrificirane i nepromjenjive. S Diogenom se nekako slaže i filozofi ja rada s mladima, djelatnost suprotnosti, koja djeluje između krajnosti. Između mladosti i odraslosti, pojedinca i društva, konvencionalnosti i inovativnosti, škole i slobodnog vremena, igre i učenja. Rad s mladima tako od svog nastanka ispod čekića industrijske revolucije levitira između krajnosti i stvara put boljoj viziji društva.

POPIS LITERATURE

- An EU Strategy for Youth – Investing and Empowering, 2009. Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009DC0200&from=EN> Posjećeno: 14. srpnja 2015.
- Astroth, K. A., Garza, P., & Taylor, B. (2004). Getting down to business: Defining competencies for entry level youth workers. *New Directions for Youth Development* 104, 25–37.
- Baizerman, M. (1996). Youth work on the street: Community's moral compact with its young people. *Childhood*, 3, 157–165.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bilješka sa sastanka sa stručnjakinjama za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2015. dostupno na zahtjev autorima.
- Bužinkić, E., Čulum, B., Horvat, M., & Kovačić, M. (2015). Youth Work in Croatia: Collecting Pieces for a Mosaic. *Child & Youth Services*, 36(1), 30-55.
- Checkoway, B. (2011). What is youth participation?. *Children and Youth Services Review*, 33(2), 340-345.
- Cooper, T. (2012). Models of youth work: a framework for positive sceptical reflection. *Youth and Policy* 98-117
- Coussée, F., Roets, G., & De Bie, M. (2009). Empowering the powerful: Challenging hidden processes of marginalization in youth work policy and practice in Belgium. *Critical social policy*, 29(3), 421-442.
- Davies, B. (2006). 'The place of doubt in youth work – a personal journey'. *Youth & Policy* (92), 69-80.
- Ekman, J., & Amná, E. (2012). Political participation and civic engagement: Towards a new typology. *Human affairs*, 22(3), 283-300.
- Eurostat, 2015 – Rizik od siromaštva i socijalne isključenosti mladih http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_incl_010&lang=en Posjećeno: 28. lipnja 2015
- Eurostat – Nezaposlenost mladih u Europi http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_incl_010&lang=en Posjećeno: 28. lipnja 2015.
- Ferguson, R., Pence, A., & Denholm, C. (1993). The scope of child and youth care in Canada. *Professional child and youth care* 4-14.
- Fordham, P.E. (1993) 'Informal, non-formal and formal education programmes' in YMCA George Williams College *ICE301 Lifelong Learning Unit 2*, London: YMCA George Williams College.
- Furlong, A., Cartmel, F., Powney, J., & Hall, S. (1997). *Evaluating youth work with vulnerable young people* Edinburgh, Scotland: Scottish Council for Research in Education.
- Galston, W. A. (2001). Political knowledge, political engagement, and civic education. *Annual review of political science* 4(1), 217-234.
- Geulen, D., & Hurrelmann, K. (1980). Zur Programmatik einer umfassenden Sozialisationstheorie. *Handbuch der Sozialisationsforschung* 5, 51-67.
- Grdešić, I. (1995). *Političko odlučivanje*. Zagreb: Alinea.
- Hartje, J. A., Evans, W. P., Killian, E. S., & Brown, R. (2008, February). Youth worker characteristics and self-reported competency as predictors of intent to continue working with youth. In *Child & Youth Care Forum* (Vol. 37, No. 1, pp. 27-41). Springer US.
- Henn, M., Weinstein, M., & Wring, D. (2002). A generation apart? Youth and political participation in Britain. *The British Journal of Politics & International Relations*, 4(2), 167-192.
- Hooper, C., Zbar, V., Brown, D., Bereznicki, B. (ur.) (2003.). *Values education study: Literature review. Values education study - Final report* str. 168-212. Curriculum Corporation, Melbourne.
- Hrvatski jezični portal, 2015 - http://hjp.novi-liber.hr/index.php?show=search_by_id&id=f19mUBF%2F Posjećeno: 11. srpnja 2015.
- Hurley, L. and Treacy, d. (1993) *Models of Youth Work: A Sociological framework*. dublin: Irish Youth Work Press.
- Huskins, J. (1996). *Quality Work with Young People: Developing Social Skills and Diversion from Risk: a Handbook for Those Working with Young People, Youth Workers, Teachers, Managers and Trainers* John Huskins.

- Ilišin, V. (1999). *Mladi na margini društva i politike*. Zagreb: Alinea.
- Ilišin, V. (2002). Mladi i politika. *The Youth and Politics u: Ilišin, V., Radin, F.(ur.), Mladi uoči trećeg* Zagreb: IDIZ:
- Ilišin, V. (2003). Politička participacija mladih i politika prema mladima: Hrvatska u europskom kontekstu. *Politička misao*, (03), 37-57.
- Ilišin, V., & Radin, F. (2007). Mladi: problem ili resurs. *Zagreb: Institut za društvena istraživanja*
- Ilišin, V., Bouillet, D., Gvozdanović, A., & Potočnik, D. (2013). Mladi u vremenu krize. Zagreb: Institut za društvena istraživanja i Friedrich Ebert Stiftung.
- Ilišin, V., Spajić-Vrkaš, V. 2015. Potrebe, problemi i potencijali mladih u Hrvatskoj – istraživački izvještaj - http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/mladi/potrebe_problemi_i_potencijali_mladih_u_hrvatskoj_istrazivacki_izvjestaj Posjećeno 22. srpnja 2015.
- Ježić, Z., & Aksentijević, N. K. (2014). Tendencies of Poverty in the Republic of Croatia and the Eu Countries. *SGEM: Political sciences, law, finance economics & tourism* 4, 659-671.
- Kalaba, V. (2008). Kako razumeti omladinski rad u zajednici - <http://napor.net/images/stories/kako%20razumeti%20or.pdf> Posjećeno: 12. srpnja 2015.
- Kovačić, M. (2014). Studenti kao društveni i politički subjekt. *Političke perspektive* (11), 43-60.
- Krueger, M. (2005) 'Four Themes in Youth Work Practice', *Journal of Community Psychology* 33(1): 21-9.
- Krueger, M. (2007) 'Questioning my Presence in Multicultural Youth Work', *Qualitative Inquiry* 13(8): 1189-208.
- Lučić, K. (2007). Odgojiteljska profesija u suvremenoj odgojno-obrazovnoj ustanovi. *Odgojne znanosti* 9(1) (13), 151-165.
- McKay, C. Sanders, M.; Wroblewski, S. (2011-09-15). "Positive Youth Development and School Capacity Building". *SSW Journal* 36 (1): 16-25.
- Merton, B. Payne, M., Smith, D. 2004. *An Evaluation of the Impact of Youth Work in England* Dostupno na: [http://www.education.gov.uk/publications/standard/publicationdetail/page1/RR606](http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130401151715/http://www.education.gov.uk/publications/standard/publicationdetail/page1/RR606) Posjećeno: 5. srpnja 2015.
- Morić, D., & Puhovski, T. (2012). Rad s mladima-definicije, izazovi i europska perspektiva. *Zagreb: Agencija za mobilnost i programe Europske unije*
- MRMS, 2015. Dostupno na: <http://www.mrms.hr/popis-reguliranih-profesija-u-republici-hrvatskoj/> Posjećeno: 12. srpnja 2015.
- National Youth Policy Committee. (1984). *Final report of the National Youth Policy Committee ("Costello Report")*. Dublin, Ireland: Stationery Office. Dostupno na - <http://www.lenus.ie/hse/bitstream/10147/145430/1/7769.pdf> Posjećeno: 28. lipnja 2015.
- Nekić, I. 2002. Psihološki aspekti nezaposlenosti. *Zbornik radova XII. ljetne psihološke škole* Šilba, 2002.
- O'Donoghue, J. L., Kirshner, B., & McLaughlin, M. (2002). Introduction: Moving youth participation forward. *New Directions for Youth Development* 2002(96), 15-26.
- Payne, M., & Smith, D. (2004). *An evaluation of the impact of youth work in England* DFES Publications.
- Rajani, R. (2000). *The Case for Youth Participation*. Neobjavljeni rad.
- Rajani, R. (2001). *The participation rights of adolescents: A strategic approach* New York: UNICEF.
- Reed, M. S., A. C. Evelyn, G. Cundill, I. Fazey, J. Glass, A. Laing, J. Newig, B. Parrish, C. Prell, C. Raymond i L. C. Stringer (2010). What is Social Learning?. *Ecology and Society*, 15 (4).
- Sherrard, L., Torney-Purta, J., & Flanagan, C. (Eds.). (2010). *Handbook of research on civic engagement in youth* New York: Wiley Press.
- Schunk, D. (1987). Peer models and children's behavioral change. *Review of Educational Research*, 57, 149-174.
- Starr, B., Yohalem, N., & Gannett, E. (2009). *Youth worker core competencies: A review of existing frameworks and purposes* Washington DC: Next Generation Youth Work Coalition.
- Smith, M. (1988) *Developing Youth Work: Informal education, mutual aid and popular practice* Milton Keynes: Open University Press.
- Stone, B., Garza, P., & Borden, L. (2004). Attracting, Developing & Retaining Youth Workers for the Next Generation. *Wingspread Conference: National Collaboration for Youth* National 4-H Headquarters, CSREES, USDA, University of Arizona School of Family and Consumer Science

The Socio-economic Scope of Youth Work in Europe, 2007. Dostupno na: http://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/1668203/study_Final.pdf/642c51c1-34d7-4f03-b593-317bf1812009 Posjećeno: 3. srpnja 2015.

Vance, F. (2010). A comparative analysis of competency frameworks for youth workers in the out-of-school time field *Child & youth care forum* (Vol. 39, No. 6, pp. 421-441). Springer US.

Verschelden, G., Cousse, F., Van de Walle, T., & Williamson, H. (2009). *The history of youth work in Europe: Relevance for youth policy today*. Strasbourg Cedex, France: CoE Publishing

Walther, A., Hejl, G. M., Jensen, T. B., & Hayes, A. (2002). Youth transitions, youth policy and participation. *State of the Art Report. Research Project YOYO*.

White Paper on Youth. 2011. dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:c11055> Posjećeno: 3. srpnja 2015.

Williamson, H. (2006). *Spending wisely: Youth work and the changing policy environment for young people*. Leicester, England: National Youth Agency.

Working with young people: The value of youth work in the EU. 2014. Dostupno na: http://ec.europa.eu/youth/library/study/youth-work-report_en.pdf Posjećeno: 3. srpnja 2015-

Young, K. (1999); *Art of Youth Work*; Russell House Publishing Ltd. UK

Youthpass, 2015 - <https://www.youthpass.eu/hr/youthpass/for/youth-initiatives/learn/information/non-formal-learning/> Posjećeno: 12. srpnja 2015

Blueprint for recovery – EYF: <https://www.youthforum.org/european-youth-blueprint-recovery>

Youth and COVID-19: Response, Recovery and Resilience – OECD: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/youth-and-covid-19--response-recovery-and-resilience-c40e61c6/>

Youth & COVID-19: Impacts on jobs, education, rights and mental well-being – IRO: https://www.ilo.org/global/topics/youth-employment/publications/WCMS_753026/lang--en/index.htm

The impact of the Corona pandemic on youth work in Europe: <https://www.researchyouth.net/news/first-findings-corona-research-project/>

<https://www.idi.hr/projekti-p/projekti/supporting-evidence-based-education-of-youth-workers-seeyw/>

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/fbc18822-07cb-11e8-b8f5-01aa75ed71a1>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A42020Y1201%2801%29>

https://www.mobilnost.hr/cms_files/2020/10/1602836315_20191025-bilingual-booklet-hr-final-a5-format.pdf

<https://www.eywc2020.eu/en/agenda/>
<https://www.mobilnost.hr/hr/sadržaj/programi/erasmus/erasmus-mladi/europe-goes-local/>

<https://www.europegoeslocal.eu/changemakerskit/introduction/>

https://www.mobilnost.hr/cms_files/2021/04/1618326772_vodic-kroz-program-erasmus-.pdf

